

Afrikada sosyalist yönelişi seçen ülkeler bölgesi, Portekiz sömürgeciliği için çöküşü ve Mozambik, Angola, Gine-Bisau, Yeşil Burun Adaları, San Tome ve Prens Adalarında ulusal kurtuluş hareketlerinin başarıya ulaşmasıyla, genişlemiş oldu. Mozambik Halk Cumhuriyeti, Angola Halk Cumhuriyeti, Gine-Bisau Cumhuriyeti ve Yeşil Burun Adaları (son dönemde birleşme yolunda girişimleri var), Demokratik San Tome Cumhuriyeti ve Prensler, bu imparatorluğun yıkıntıları üzerinde kuruldu. Eski Portekiz sömürgelerindeki halkların ulusal kurtuluş savaşları, Mozambikte FRELIMO, Angolada MPLA, Gine-Bisau'da ve Yeşil Burun Adalarında PAİGK gibi denenmiş ilerici örgütler tarafından yönetiliyordu ve kurtuluştan sonra bu ülkelerin yönetici örgütleri oldular. Bu ülkelerde ilân edilen programlar, ekonomide ve toplumsal politik yaşantıda insanın insan tarafından sömürülmeyeceği bir toplumun, sosyalizmin kurulmasının önkoşullarının hazırlanmasını öngörüyor.

Sözü edilen Afrika ülkelerinde, son yıllarda, devrim sürecinin gelişmesinin en karakteristik özelliklerinden biri de, bu devletlerin yöneticilerinin değişik türden «sosyalizm» modeli görüşlerini yadsımaları ve, yalnızca bilimsel sosyalizm, Marksizm-Leninizm ilkelerine dayalı sosyalizmi kabul etmeleridir. (Kongo Halk Cumhuriyeti, Angola, Mozambik, Benin, Etiyopiya, Somali ve ötekilerde). Örneğin, Somali Devrimci Sosyalist Partisinin programında belirtildiği gibi, «yalnızca bir tür sosyalizm vardır ve bu, ideolojisi en iyi ve en ileri, insan düşününün zirvesi olan bilimsel sosyalizmdir... Bilimsel sosyalizmin ilkeleri her ülkede ve her kıtada geçerlidir.» (19)

Anti-emperyalist ve anti-kapitalist amaçların ilân edilmesi ve sosyalizme yönelik bir gelişme yolunun seçilmesine koşut olarak emperyalizmin egemenliğini ve kapitalizmi sarsan (bazı ülkelerde feodalizmi) köklü yapısal değişiklikler oluyor ve geleceğin sosyalist toplumunun kurulması için gerekli koşullar hazırlanıyor.

İlk önce ekonomide yabancı sermayenin sınırlandırılması ve ülkenin dünya emperyalizminin bağımlılığından kurtarılması ana görev oluyor. Ekonomide yabancı tekellerin egemenliğine son verilmesi, öncelikle bu tekellerin değişik şubelerinin millileştirilmesi yoluyla olmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde çok uluslu tekellerin şubelerinin millileştirilmesinin anti-emperyalist niteliği vardır. Çünkü böylece dünya emperyalizminin bu ülkelerdeki konumu çökertilmektedir. Sosyalist yönetim yolunu seçen devletlerde millileştirmeler —anti-emperyalist niteliğini kaybetmeden— açık anti-kapitalist nitelik de taşıyor. Çünkü, böylece, tekellerin şubeleri, işçilerin, köylülerin, küçük burjuvazinin, ilerici aydınların iktidarı demek olan ve niteliği bakımından kapitalist olmayan yolu seçmiş iktidarın eline geçiyor. Dahası var. Devlet sektöründe, dev-

rim sürecinin derinleşmesi ve ulusal kurtuluş devriminin sosyalist devrime dönüşmesi için gerekli ön koşulların meydana getirilmesiyle birlikte, bu sektörün sosyalist sektöre dönüşmesi için, gerekli öğeler de birikmektedir.

1960'larda, sosyalist yönelimli Afrika ülkelerinde yabancı şirketlerin millileştirilmesi kampanyası çok genişledi. (Gine'de, Cezayir'de, Tanzanya'da, Mısır'da vb.) Bu ülkelerin birçoğunda millileştirmeler, devlet sektörünün gelişmesine önyak oldu. Çünkü, bu devletlerin birçoğunda, en büyük işletmeler yabancı sermaye sahiplerinin elinde bulunuyordu. Seku Ture şöyle diyor: «Bağımsızlığımızı kazandığımız sırada, bankalar, sigortacılık, madencilik, enerji, ihracat ve ithalât, iç ticaret, hava, deniz, nehir, karayolu, demiryolu taşıtı sivil inşaat yani ücretli kullanan tüm işletmeler yabancılar tarafından kurulmuştu ve onların elindeydi.» (20)

Ne var ki, birçok nedenden ötürü, yabancı sermayenin bu ülkelerin ekonomisinden tamamen kaldırılması, bu dönemde, olağan değildi. Bundan dolayı, 1970'lerde millileştirme hareketi sürdürüldü. (Tanzanya, Cezayir ve Kongo Halk Cumhuriyetinde). Örneğin 1974 yılının sonlarında Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyetinde 22 yabancı şirket millileştirildi. (20 Fransız, 2 Belçika) (21)

Yetmişli yıllarda, sosyalist yönelimli Afrika ülkelerinde, ekonominin değişik kollarında, yani maliyede, sanayide, dış ticarete, taşıtta, tarımda, inşaatta yabancı sermayenin egemenliğine hızla son vermeyi gerektiriyordu. Millileştirmeler, bu ülkelerin kapitalist olmayan bir yolda gelişmelerine, ulusal demokratik devrim sürecinin giderek sosyalist devrim sürecine dönüşmesi için gerekli ön koşulların yaratılmasına olanak sağladı. Öte yandan millileştirmeler, Afrikada anti-emperyalist ve anti-kapitalist yönsemeleri açıkça kanıtlamakta idi.

Benin Halk Cumhuriyetinde, Malgaş Demokratik Cumhuriyetinde ve Etiopya'da bankalar ve sigorta şirketleri tamamen denetim altına alındı. Ekonomilerinde önemli olan diğer sektörler de millileştirildi. 1975 yılı başında Etiopya'da 72 sanayi şirketi ve öteki şirketler tamamen devletin eline geçti, ayrıca 29 işletme ise kısmen devletin denetimi altına girdi. Böylece devlet sanayinin yüzde 70'ini denetimi altına almış oluyordu. (22) Etiopya'da olduğu gibi, Benin ve Malgaş Cumhuriyetinde de birçok petrol şirketi millileştirildi. Benin'de, ekonominin birçok kolunda devlet tekeli kuruldu, (İlaç ithalâtı ve satışı, Kotonu limanında bütün hizmetler v.b.). Demokratik Malgaş Cumhuriyetinde, doğal zenginliklerin işlenmesi, halka verilen elektrik alanlarındaki işletmeler ve dış ticaretin yüzde 70'i millileştirildi.

Angola Halk Cumhuriyeti ve Mozambik Halk Cumhuriyetinde de yabancı şirketlerin millileştirilmesi geniş biçimde oluyordu (öteki eski sö-

mürgelerde hemen hemen yabancı sermaye yoktur). 1976'da Angolada bankacılık ve şeker, tekstil, çimento, metalürji ve elektroteknik sanayii millileştirilmiş oldu. Büyük bir kahve şirketi olan «KADA» şirketi, Portekiz sermayesinin elindeki 36 kahve plantasyonu, balıkçılık alanındaki birçok yabancı şirket (örneğin «Atlantiko», «Aran», «Soledado» gibi şirketler) vb. millileştirildi. (23)

Mozambikte, sigorta şirketleri, dış ticaret, özel klinikler, avukat büroları, okullar, terkedilmiş sanayi işletmeleri ve diğer bazı işletmeler millileştirildi. Gine-Bisau'da «Guvea» ve «Ultra-Marino» gibi büyük ticaret şirketleri millileştirildi.

Kapitalist olmayan kalkınma yolunu izliyen Afrika ülkelerinde anti-kapitalist eğilimin derinleşmesini gösteren bir belirti de, yerli büyük sermaye ve orta sermayeye ait işletmelerin millileştirilmesi ya da sınırlandırılması idi (Cezayirde, Etiyopya'da vb. ülkelerde)

Sosyalist yönelimli ülkelerde, şimdiki aşamada, yabancı tekellerin egemenliğini ortadan kaldırma görevinin çözüme bağlanması, yabancı sermayeye kesinlikle kapalı bir anlam taşımıyor. Tanzanya cumhurbaşkanı Yulius Nierere şöyle diyor: «Tamamen belirli koşullarda, yabancı şirketlerle yerli kuruluşların işbirliği yapmaları, ulusal kalkınmaya yardım edebilir ve aynı zamanda, sermaye sahiplerinin yatırdıkları sermayeyi geri almalarına ve kabul edilebilecek bir kâr sağlamalarına olanak verebilir.» (24) Kuşku yok ki, sosyalist yöneliş ancak belirli alanlarda, devletin denetimi altında olmak koşuluyla ve belirli ölçüde yabancı sermayeye izin verebilir. Sosyalist yöneliş koşulunda, yabancı sermaye, daha çok, karma işletmeler biçiminde (yabancı sermaye ve yerli devlet sektörü karması) ve ancak önemsiz ölçüde, ekonomiye katılabilir ve bugün Afrika'da böyle durumlar gözlenmektedir.

Yabancı sermayeye gerektiğinden fazla izin vermek ve yerli sermayeyi gerektiğinden daha az sınırlandırmak sosyalist yöneliş aşamasına aykırıdır ve ulaşılan başarıları zayıflatmaya, toplumda geri dönüşe, yeni burjuvazinin doğmasına ve emekçi kitlelerinin durumlarının kötüleşmesine yol açar. Mısır Arap Cumhuriyeti buna açık bir örnektir.

Son yıllarda Mısır Arap Cumhuriyeti, Nasır yönetimi sırasında çıkarılan temel yasalarda aykırı olarak, yabancı sermayeye karşı «açık kapı» politikası izlemeye başlamıştır. 1974 yılında yayınlanan bir yasa ile, yabancı sermayeye, ekonomi dışı riziko garantisi, kârın taşınması, vergi kolaylığı gibi bir sıra ayrıcalıklar tanınmıştır. 1976'da bu yasaya yapılan ilavelerle yabancı sermayeye daha fazla ayrıcalıklar sağlanmıştır. Örneğin yatırılan sermaye 8 yıl süreyle vergiden muaf tutulmakta, makine ve değişik aygıtların ithalâtı vergilendirilmemektedir. İngiliz «Economist» dergisi yapılan değişikliklerin temelini şöyle değerlendiriyor:

«E. Sedat'ın politikası, Nasır'ın başlattığı sosyalizmden, geri dönüştür, ülkenin ekonomisinde liberalizasyondur ve Batı'ya dayanmadır...» (25)

Mısırda uygulanan politika ülke için ve emekçiler için olumsuz sonuçlar vermektedir. Halkın durumunu güçleştiren enflasyon hızla artıyor. Ülkenin dış borçları 15 milyar doları bulmuştur, 1976 da ticaret açığının 2,5-3 milyar dolar olacağı hesaplanmıştır. (26) Yabancı sermaye, kendisi için geleceği bulunan petrol işleme sanayiine, mali alana ve turizme (lüks büyük otellerin yapımı) yönelmiştir. 1976 nisanına dek, Mısır ekonomisinde, yabancı sermaye yatırımları için 285 tasarı onaylanmış bulunuyordu. Amerikan konsolosluğu bu ülkede 132 şirketin büro açtığını tesbit etmiştir. (27) Ne var ki, Mısır Arap Cumhuriyeti yöneticilerinin bekledikleri gerçekleşmemiştir. Bu yöneticiler yabancı sermaye ile ekonomiyi geliştireceklerini sanmışlardı. İngiliz «Financial Times» gazetesi, «yabancı sermayeciler Mısır'a gelmediler...» (28) diyor.

Oysa halk kitleleri yürütülen siyaseti kabullenmiyor. Son aylarda yığınsal grevlerin, gösterilerin, halk dalgalanmalarının artışı kitlelerin protestosunu gösteriyor.

Yetmişli yılların ilk yarısında, sosyalist yöneliş yolundaki ülkelerde, maliyede, sanayide, tarımda, altyapıda devlet sektörünün güçlenmesi için önemli ölçüde çaba harcandı, yeni yeni devlet işletmeleri kuruldu, varolanlar genişletildi. Demokratik Malgaş Cumhuriyetinde, Benin Halk Cumhuriyetinde ve Etiyopya'da millileştirilen işletmeler ve yeni kurulan işletmeler devlet işletmeleri olarak birleştiriliyor. Bu birleşme, yönetimin daha kolay olmasını sağlıyor. Cezayirde ise, işçilerin devlet işletmelerinin yönetimine katılması süreci hızlandırılmakta, tarımda kendi kendisini yöneten işletme biçimlerine geçilmektedir. Ele aldığımız ülkelerin birçoğunda devlet sektörü, ekonominin birçok kolunda yönetici ve üstün sektördür.

Her Afrika ülkesinde değişik özellikler gösteren tarım alanında da önemli değişiklikler olmuştur. Bazı ülkelerde, yapılan toprak ve tarım reformlarıyla yabancı sermayenin katılığı ya tamamen önlenmiş, ya da sınırlandırılmıştır. (Örneğin Angola'da, Demokratik San Tome Cumhuriyetinde, Prens Adalarında, Demokratik Malgaş Cumhuriyetinde, Benin Halk Cumhuriyetinde). Bazı ülkelerde ise toprak reformuyla güçlü olan feodalizme son verilmiştir. (Cezayir, Etiyopya v.b.)

1975 yılına doğru Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyetinde, belirli ölçüden fazla toprak sahibi olanların ellerindeki topraklar millileştirilerek köklü bir toprak reformu yapıldı. 1 Haziran 1975'e dek 632 bin hektar toprak millileştirildi. (29) Özellikle Etiyopya'da feodal ilişkiler çok güçlü idi. (Toprağın yüzde sekseni imparatorluk ailesinin, feodallerin ve kilisenin elindeydi). Devrim hükümeti, toprağı kollektif mülkiyet ilân

etti ve topraksız ve az topraklı köylülere verdi. Gine-Bisau ve Mozambik'te de toprak millileştirilmiştir.

Sosyalist yönelimli Afrika ülkelerinin tarımında görülen ikinci özellik, kooperatifleşmenin genişlemesidir (Cezayir'de, Gine'de, Tanzanya'da, Kongo Halk Cumhuriyetinde, Somali'de, Angola'da, Mozambik'te, Gine-Bisau'da, Etiyopya'da vb.) Toprağın kollektif işlenmesini öngören kooperatifçiliğin desteklenmesinde, belirli ülkelerde belirli özellikler göze çarpmaktadır ve devlet, kooperatifçiliği giderek daha çok desteklemektedir.

Bu ülkede, toplumsal politik yaşantıda yapılan yeniden düzenlemeler de anti-kapitalist eğilimlerin derinleştiğini gösteriyor. Emekçi kitlelerinin ülke yönetimine katılmalarını sağlamak için değişik yöntemler uygulanmıştır uygulanmaktadır. Aynı biçimde yüksek idare organlarının ve partilerin kitlelerle bağlarının artırılması için de değişik tedbirler alınmaktadır.

Bu ülkelerde politikanın başlıca yönlerini belirleyen temel belgeleri onaylamak amacıyla referandumlar yapılmıştır. Örneğin 1975 yılı aralık ayında Demokratik Malgaş Cumhuriyeti halkı, referandum yoluyla «Malgaş Sosyalist Devrim Bildirisini» onaylamıştır. Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyetinde 1976'da (Temmuz ve Aralıkta) halk, referandum yoluyla ülkenin iki temel belgesini, yani Ulusal Bildiriyi ve Anayasayı onayladı. Bu iki belge, Cezayir devriminin kazanımlarını perçinledi ve daha sonraki gelişme yönünü belirledi. Bu yön, sosyalist gelişme aşamasına doğru uzanıyor. 1976 Aralık ayında Huari Bumedyen Cumhurbaşkanı seçildi.

Ele alınan birçok Afrika ülkesinde, devlet organları için değişik seçimler yapılmıştır. Angolada, halk komisyonları seçimleri yapılmış ve bu komisyonlar, Devrim Konseyinin kararıyla devlet organları olarak ilan edilmiştir. Etiyopya'da, halkın seçtiği yürütme komitelerinden oluşan birlikler devlet organları oldular. 1976 aralık ayında Etiyopya'nın başkenti Adis Ababa'da 292 kent halk birliği, kendi yürütme komitelerini seçtiler. Böylece yeni devlet organlarının kuruluş süreci tamamlanmış oluyordu. Gine-Bisau'da 1976 aralık ayında il şûra seçimleri yapıldı ve daha sonra da Ulusal Halk Meclisi seçimleri yapılması kararlaştırıldı. Birçok diğer ülkede, meydana gelen koşullara uygun olarak anayasa tasarıları hazırlanmakta ve devlet organları için seçimler yapılması kararlaştırılmaktadır (Cezayirde, Gine-Bisau'da vb. ülkelerde)

Bu ülkelerde yönetici partilerin güçlenmesinin, kapitalist olmayan kalkınma yolunda devam edilmesi, kitlelerin seferber edilmesi ve ülke yönetimine etkinlikle katılmaları —ki bu, izlenen yolun başarılı olmasının güvencesidir— bakımından büyük önemi vardır.

Sosyalist yönelimli ülkelerin çoğunda 1960'larda tek partili sistemler kurulmuştur. Yönetici partiler, güçlenmeleri ve etkinleşmeleri için, ülkenin ekonomik ve politik yaşantısında rollerini artırmak için bir sıra tedbirler almaktadırlar. Örneğin Kongo Emek Partisi, ülkenin tüm yaşantısındaki rolünü artırmak için radikalleşme politikası izlemektedir. (30) Bu politikaya uygun olarak, 1975 yılı aralık ayında parti Merkez Komitesinin yaptığı toplantıda, parti Politbürosu yerine Devrim Kurmayı kurulmuştur. 1977 Şubatında yapılan bir kongreyle, Tanganika'nın Afrika Ulusal Birliğiyle, Zanzibar'daki Afro-Şirazi Partisi, Çama Mapinduzi Partisi halinde birleştiler.

Somali'de, Somali Devrimci Sosyalist Partisinin (SDSP) kuruluşu ülke için çok büyük önem taşıyan bir olay oldu. Partinin 1976 ortalarında yapılan Birinci Kongresinde, daha önce sözünü ettiğimiz Parti Programı ve Tüzük kabul edildi. (31) Ülkenin yöneticisi M. Said Bare, parti genel sekreterliğine seçildi. Bu kongreden sonra Yüksek Devrim Konseyi varlığına son verdi.

Eski Portekiz sömürgelerindeki yönetici örgütler de, örneğin Angoladaki MPLA, Mozambikteki FRELIMO, Gine-Bisau'daki ve Yeşil Burundaki PAIGK gibi örgütler de etkinliklerini sürdürüyorlar. Bu örgütler yaptıkları kongrelerde, örgütsel sorunları, kitlelerle bağlarını, ülkenin ekonomik ve toplumsal yaşantısının değişik alanlarında yöneticilik rollerini artırma sorunlarını inceliyorlar. MPLA, 1976 ekiminde yaptığı toplantısında 1977 de Kongreye gitme kararı aldı. 1977 şubat'ında FRELIMO Üçüncü Kongresini yaptı. Kongreye sunulan tezlerde, partinin bilimsel sosyalizm, Marksizm-Leninizm ilkelerinden hareketle rolünü artırması zorunluğu belirtildi. Demokratik Malgaş Cumhuriyetinde «Malgaş Sosyalist Devriminin Bildirisini» destekleyen birkaç ilerici parti ve örgüt vardır. 1977 yılının başında Yüksek Devrim Konseyinin özel bir kararıyla, Devrimin Korunması İçin Ulusal Cephe denen örgüte şu parti ve örgütlerin katılmasını onayladı: Malgaş Devriminin Öncüsü (AREMA), Malgaş Sosyalist Devrim Bildirisini Korumak İçin Demokratik Komite (KDRSM), Madagaskar Ulusal Bağımsızlık Hareketi (MONIMA) vb. Etiopya'da, yukarıda sözünü ettiğimiz ulusal demokratik devrim programında, işçi sınıfının partisinin kurulması öngörülmüştür. (32) Program, bununla birlikte, anti-emperyalist ve anti-feodal nitelikteki başka partilerin kurulmasını da dışlamamakta, bunların devrimci bir cephede birleşmelerini de öngörmektedir.

Sosyalist yönelimli birçok Afrika ülkesindeki yönetici partilerin kendilerine özgü niteliklerinden biri de şudur: bu partiler, bilimsel sosyalizmi, kabul ediyorlar, Marksizm-Leninizm ilkelerini eylemlerinin temeli sayıyorlar. MPLA Merkez Komitesi Politik Bürosu 1977 Ocak ayındaki bildirisinde, öncü bir parti kurulması zorunluğunu belirtti. (33) FRELIMO

da böyle bir partiye dönüşmüştür. (34) Somali Devrimci Sosyalist Partisinin programında, sosyalist toplumun, yalnızca, yeni tipten, «işçi sınıfının ve ülkedeki tüm ilerici güçlerin» öncüsü olan ve eylemlerinde bilimsel sosyalizm ideolojisini kılavuz bilen bir parti tarafından kurulabileceği belirtiliyor. Parti tüzüğünde, «Somali Devrimci Sosyalist Partisi, Somali emekçilerinin öncüsüdür» deniyor. (35)

Kitlelerin mücadeleye sevk edilmesinde, ekonomik ve toplumsal politik yaşamın yeniden düzenlenmesine etkinlikle katılmalarında, yığınsal örgütlerin ve bu arada sendikaların büyük bir rolü vardır. Birçok Afrika ülkesinde sendikalar yeniden örgütlendi (örneğin Etiyopya'da, Demokratik Malgaş Cumhuriyetinde vb. yerlerde), devrimci dönüşümlere karşı çıkabilecek kişilikteki sendikacı yöneticiler bu sendikalardan çıkarıldı. Birçok ülkede devrimci gençlik örgütleri, öteki kitlesel devrimci örgütler, devrimi koruma komiteleri kuruluyor, köylülerin, işçilerin, öğrencilerin katıldığı değişik kampanyalar (örneğin Etiyopya'da «işbirliği içinde gelişme» kampanyası), düzenleniyor. (36) Kitlelerin politik yönden bilinçlenmesinde bu kampanyaların önemi büyüktür.

Emekçilerin işletmelerin yönetimine, ekonomik ve toplumsal yaşantıya daha etkin biçimde katılmalarını sağlamak amacıyla bir sıra yasalar çıkarılmıştır. Örneğin 1971 yılında Cezayir'de, işletmelerin Sosyalist örgütlenmesi bildirisi kabul edilmiştir. Bu bildiriyle, emekçilerin işletme yönetimine daha etkin biçimde katılmaları amacı güdülmüyordu. Şöyle ki: 7-25 kişilik emekçi kurulları meydana getiriliyor. Bu kurulların temsilcileri, üretim sorunlarının, sigorta ve iş koşulları sorunlarının incelenişi sırasında müdürler konseyine katılıyorlar. 1975 aralık ayında, işletmelerin sosyalist yönetimiyle ilgili sorunlar hakkında ikinci bir konferans yapıldı. Bu konferansta, emekçi kurullarının, emekçilerin üretimi denetlemeye çekilmesi alanındaki deneyimleri (600 işletmede bu tür işçi kurulları var) incelendi.

Sosyalist yönelimli Afrika ülkeleri, önlerinde duran birçok görevin çözümlenmesinde bir sıra güçlüklerle karşılaşılıyorlar. Bu güçlükler, başlıca, eskiden sömürge olmaları dolayısıyla çok geri kalmış olmalarından ileri geliyor. Bu ülkelerin çoğunda işleme sanayii yoktur, sanayi ve tarım hammaddelerini ise gelişmiş kapitalist ülkelere ihraç etmek zorundadırlar. Tarım çok geri kalmıştır ve tarımda eski toplumsal yapılar egemendir. Halkın büyük bir kısmı okur-yazar değildir. Ekonomik ve toplumsal yaşantının gelişmiş alanları için gerekli kadro yetersizdir. Kuşku yok ki, bunlardan başka her ülkenin kendine özgü bir takım güçlükleri de vardır.

Bu ülkelerde anti-emperyalist ve anti-kapitalist eğilimlerin derinleşmesi iki temel gerici gücün, yani yerli gericiliğin ve dünya emper-

yalızminin keskin direnişiyile karşılaşmaktadır. İktidardan devrilen seçkinler, feodal öğeler, eski bürokratik sömürge aygıtı, yeni bürokrasi, sömürgecilerle işbirliği yapıp ulusal zenginliklerin çok uluslu tekellere satışından pay alan yerli burjuvazi gibi sömürücüler, ilerici tedbirlere karşı direniyorlar. Etiyopya'da Madagaskar'da, Benin'de, Angola'da ve başka yerlerde meydana gelen isyanlar ve komplolar savaşın keskinliğini gösteriyor.

Bağımsız Afrika devletlerinin kendi gelişme yollarında attıkları ilk adımlar emperyalist devletlerin, açık müdahaleleri ile karşılaştı. Emperyalist devletler, bu ülkelerdeki ilerici liderlere karşı düzenlenen suikastleri, katliamları finanse ediyor, gerici, ayrılıkçı ve emperyalizm yanlısı örgütleri destekliyor, bu ülkelere paralı askerler gönderiyor.

Afrika'da anti-emperyalist ve anti-kapitalist doğrultunun derinleşmesi, dünya emperyalizminin bu ülkelere müdahalesinde nitelik ve nicelik bakımından değişiklikler yaratmıştır. Öncelikle, emperyalist güçlerin Afrika'daki halk düşmanı örgüt ve rejimlere yaptıkları mali yardımlar, silâh yardımları, diplomatik yardımlar artmıştır. Özellikle, beyazlardan oluşan paralı asker toplayıp ilerici rejimleri yıkmak için bu ülkelere gönderme biçiminde görülen saldırılar da artmıştır.

1970'lerde, Gine, Angola, Benin gibi ülkelere bu tür saldırılar düzenlenmiştir. Namibiya ve Rodezyada ırkçı rejimler de, Afrika ulusal kurtuluş hareketlerine karşı savaşta, bu tür beyaz paralı askerleri kullanıyorlar.

Sosyalist yönelimli Afrika devletleri, geri kalmışlığa karşı, gelişmiş ekonomi kurma ve yerli ve yabancı gericiliğin direncini kırma mücadelesinde, dünya sosyalist ülkeler topluluğunun ve daha çok Sovyetler Birliğinin her yönden yaptığı yardımlara dayanıyorlar. Bu yolu seçmiş ülkelerle, aralarında Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin de bulunduğu sosyalist ülkeler topluluğu arasında, ekonomik, bilimsel teknolojik alanlarda, öğretimde, kültürde, sağlık hizmetleri alanında, toplumsal politik yaşantının değişik alanlarında gittikçe gelişen bir işbirliği sürmektedir. Sosyalist devletlerin komünist ve işçi partileriyle, kapitalist olmayan kalkınma yolundaki ülkelerin yönetici parti ve örgütleri arasındaki bağlar da gittikçe sıklaşıyor.

Afrika'da olduğu gibi, Asya ve Latin Amerika'da da anti-emperyalist ve anti-kapitalist eğilimlerin artması geri dönüşsüz bir süreçtir. Halklar, artık sömürgecilik köleliğine, ırkçı baskılara, yeni sömürgeciliğin sömürü sistemine daha fazla dayanamazlar. Halklar, gittikçe şuna

inaniyorlar: emperyalizme karşı mücadele ve emperyalizmin dayattığı yeni sömürgecilik sisteminin sömürüsü, kapitalizmi yadsımayı ve insanın insan tarafından sömürülmeyeceği bir toplum kurmayı güvence altına alan sosyalist yöneliş yolunu seçmeyi zorunlu kılmaktadır.

(Sofya Press Ajansı)

- 1) Yeni-sömürgecilik ve Afrika, 1975, s. 10
- 2) The Economist, Kasım 29, 1975, s. 46
- 3) The Economist, Ocak 1, 1977, s. 60
- 4) F. A. Johnstone, «Bugünkü Güney Afrika'da Beyaz Egemenliği ve Beyaz Üstünlüğü», African Affairs, Nisan 1970, s. 135
- 5) The Economist, Ocak 1, 1977, s. 61
- 6) a.y.
- 7) The Financial Times, Ocak 26, 1977
- 8) The African Communist, No. 67, 1976, s. 6
- 9) Birleşik Amerika'nın plânını daha iyi anlamak için bkz: V. Şkalyabin, «ABD'nin Afrika'daki iki yüzlü politikası», «Aziya i Afrika Sevodnya» dergisi, sayı 12, 1976, W. Pongoy, «The New U.S. Policy»
- 10) Yurtsever Cephe temsilcileri, Cenevre konferansının başarısını kuşkuyla karşılamalarına karşın, katılma kararı almışlardı. Olaylar onların kuşkusunu doğrulamıştır.
- 11) International Herald Tribune, Ocak 7, 1977
- 12) The Economist, Ocak 8, 1977, s. 13-14
- 13) BİKİ, Eylül 11, 1976; Eylül 14, 1976; The Financial Times, Mayıs 20, 1974; Nisan 4, 1975; Kasım 11, 1975; Ocak 16, 1976
- 14) T. Jivkov, BKP Merkez Komitesi'nin Onuncu ve Onbirinci Kongreleri arasındaki dönem için raporu ve önde duran görevler; Partizdat Yayın-evi, 1976, s. 22
- 15) Ekonomik geri kalmışlıktan kurtulma ve üretim güçlerinin gelişmesi yo-lunda ulaşılan başarılar, karşılaşılan engeller, yapılan değişiklikler hak-kında ayrıntılı bilgi için bkz: «Afrika: Sosyalizmin Meseleleri», M., 1976
- 16) Somali Devrimci Sosyalist Partisi Programı, Somali Demokratik Cum-huriyeti, Mogadishu, Ekim 1976
- 17) The Ethiopian Herald, Nisan 21, 1976
- 18) Bkz: Malgaş Sosyalist Cumhuriyeti bildirisi, «Zarubejom» No. 25, 18-24 Temmuz, 1976, s. 11
- 19) Somali Devrimci Sosyalist Partisi Programı, s. 5
- 20) Seku Ture, «Gine Cumhuriyeti ve Anti-emperyalist Mücadele», «Barış ve Sosyalizm Dergisi», No. 4, 1967, s. 83
- 21) Middle East Economic Digest, Ocak 3, 1975, s. 8
- 22) International Herald Tribuna, Şubat 4, 1975
- 23) The Financial Times, Mayıs 4, 1976, BİKİ, 18, III. 1976, 16.XI.76
- 24) Julius K. Nyerere, Üçüncü Dünya ve Uluslararası Ekonomik Yapı, Mayıs 4, 1976, s. 5
- 25) Mısır'ın Sosyalizmden Dönüşü, The Economist, Haziran 28, 1975, s. 66
- 26) The Economist, Kasım 13, 1976, s. 83

- 27) The Financial Times Survey, Haziran 8, 1976, s. 18
- 28) Michel T'ingay, «Mısır'ın Açık Kapısını Hiç Saymak», The Financial Times, Kasım 24, 1976
- 29) BIKI, 16.IX.1975
- 30) J. Piere, «Kongo Devriminin Radikalleştirilmesi», The African Communist, No. 66, 1976
- 31) Somali Devrimci Sosyalist Partisi Bildirisi, Somali Demokratik Cumhuriyeti, Mogadishu, Ekim 1976
- 32) The Ethiopian Herald, Nisan 21, 1976
- 33) «Rabotniçesko Delo» gazetesi, Şubat 1, 1977
- 34) «Pravda» gazetesi, Aralık 17, 1976
- 35) Somali Devrimci Sosyalist Partisi Bildirisi, s. 2
- 36) Bkz. «Afrika: Sosyalizmin Meseleleri», s. 321-325

TÜSTAV

SOVYET KİTAPLARI

● PROGRESS PUBLISHERS

● MIR PUBLISHERS

● AURORA ART PUBLISHERS

YAYINLARININ TAMAMI VE SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE
YAYINLANAN PERİODİKLER...

● İNGİLİZCE

● FRANSIZCA

● ALMANCA

SİPARİŞ VE MÜRACAAT ADRESİ :

«V/O MEZHDUNARODNAJA KNIGA» TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ
Bayındır Sokak No. 25 Kat. 4 Daire. 15 Kızılay - ANKARA

TÜSTAV

İŞÇİ SINIFI BİLİMİNDE ULUS KAVRAMI - 4

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı

İşçi sınıfı biliminde ulusal sorun konusundaki teorik özetlememizin son bölümünde, bilimsel öğretinin ulusal soruna getirdiği çözüm olan «ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı» ilkesini ele alacağız.

İLKE

Ezilen ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkı (self-determination veya auto-determination) ilkesi, işçi sınıfı bilimi tarafından getirilmiş ve ilk kez Büyük Ekim Sosyalist Devrimi gerçekleştiğinden sonra işçi sınıfı devleti tarafından hayata uygulanmıştır. Çok uluslu bir devlet olan Rusya'da işçi sınıfı iktidara geldikten sonra bazı uluslar ayrılarak bağımsız bir devlet oluşturmuşlar, pek çok ulus ise ve işçi sınıfı öncülüğündeki devletin sınırları içinde gönüllü olarak kalarak dünyanın ilk sosyalist devletini federatif devletler ve özerk bölgeler halinde hep birlikte inşa etmişler, dünya sosyalizminin en büyük ve yıkılmaz kalesini kurmuşlardır.

Dünyanın ilk ve en büyük işçi sınıfı devletinde 100'den fazla ulus, ulusallık, ulusal azınlık ve etnik gurubun böyle dev bir sosyalist güç yaratmalarını sadece devrimden sonraki bir gelişim olarak görmek yanlıştır. Devrim sonrası gerçekleştirilen büyük sosyalist devlet, gerçekte devrimden çok önce, öncü işçi sınıfı partisinin ve onun büyük önderinin ulusal sorun konusunda getirdiği devrimci ve enternasyonalist çözü-

mün, bu uğurda verilen ideolojik ve politik mücadelenin bir sonucu olmuştur.

Bir başka deyimle Çarlık Rusya'sının öncü işçi sınıfı partisi ezen ve ezilen ulusların içindeki her türlü milliyetçi akımlara karşı, çeşitli reformistlere ve **milliyetçi sosyalistlere** karşı ezen ve ezilen uluslar arasında gönüllü bağları ve güveni esas kabul eden ilkeler getirmiş ve bu ilkeleri ısrarla savunup pratiğe aktararak ülkedeki farklı uluslar, milliyetler, ulusal azınlıklar ve etnik gruplar arasında işçi sınıfı önderliğindeki birliği ve ortak mücadeleyi sağlamıştır. Dolayısıyla, bugün şayet dünya sosyalizminin en büyük kalesi ve güvencesi durumundaki dev bir sosyalist güç yaratılmışsa, bunun kökenlerini ve temellerini, Çarlık Rusya'sındaki işçi sınıfı politik hareketinin ve onun büyük liderinin enternasyonalist düşüncesinde ve politikasında aramak gerekir. Pek açıkça bellidir ki, Lenin'in ve onun öncülüğündeki Parti'nin işçi sınıfı bilimine ulusal sorun konusunda getirdiği büyük katkı ve bu prensiplere karşı gösterilen kararlı bağlılık, yüz kadar ulusun, ulusallığın ve etnik grubun emekçileri arasında tam bir güveni ve gönüllü bağları oluşturmuş, bu temel güven sayesinde ki 100'ü aşkın farklı milliyetten olan emekçiler tek bir ortak dava etrafında ve işçi sınıfı kılavuzluğunda dünya sosyalizmini sarsılmaz kılan büyük öncü gücü yaratmışlardır.

Bu nedenle, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı bilimsel sosyalizmin bir teorik ögesi veya basit bir prensibi olarak kalmamış, teori-den pratiğe dönüşmüştür. Bilimsel sosyalizmde, düşünsel gücün maddi güce dönüşmesinin en büyük ve en somut şekillerinde birisini oluşturmuştur. Nasıl ki, işçi sınıfı öğretisi ile işçi sınıfını ve geniş halk yığınlarını örgütlemek düşünsel gücün maddi güce dönüşmesi ise, çok uluslu devletlerin en büyüğü olan Rusya'da, işçi sınıfı biliminin ulusal sorun konusunda getirdiği öğretisi ve prensipler de hayata geçince, düşünsel güç maddi güce dönüşerek bugünkü muazzam sosyalist gücü ve gerek dünya sosyalist sisteminin gerekse —ve dolayısıyla— dünya devrimci sürecinin en büyük güvencesi olan somut ve yıkılmaz gücü yaratmıştır.

Sadece bu somut gerçeklik bile, işçi sınıfı biliminin ulusal sorun konusunda getirdiği öğretinin ve en genelinde işçi sınıfı enternasyonalizminin ne kadar önem ve büyük değer taşıdığını kanıtlamaya yeter.

Yazımızın bundan önceki bölümünde de belirttiğimiz gibi, işçi sınıfı bilimi, reformist ve milliyetçi karakterdeki «ulusal kültürel özerklik» tezine karşı, devrimci ve enternasyonalist görüşü, **ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkı** ilkesini getirmiştir.

ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ BELİRLEME HAKKI NEDİR?

Bugüne kadar uygulanmış biçimleriyle ezilen bir ulusun veya ulusal grubun kendi kaderini özgürce tayin etmesi aşamasına geldiğinde karşısında dört alternatif vardır:

- 1 — Federatif bir cumhuriyet halinde mevcut devletin içinde kalma
- 2 — Bölgesel özerklik statüsü altında aynı devletin içinde kalma
- 3 — Ayrılıp bir başka devlete iltihak etme
- 4 — Ayrılıp bağımsız bir devlet kurma.

Ezilen ulus veya ulusal topluluk bu dört şıktan birisini tercih eder. Şayet gerek federasyon gerekse bölgesel özerklik biçiminde eski devletin sınırları içinde kalacaksa, işçi sınıfı bilimi bunun, ulusların küçük olsun, büyük olsun tam siyasal eşitliği ve gönüllü bağları üzerine kurulu olmasını öngörür.

Ama bir ulusun belli bir devlet statüsü içinde kalma hakkı, ulusların kendi kaderlerini özgürce tayin edebilmesi için mutlaka ayrılma hakkına da sahip olmaları gerekir. Ayrılma hakkını tanımayan bir anlayış, ulusların kaderlerini tayin etme hakkı değildir. Bu bakımdan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, fiiliyatta ayrılma hakkına eşittir.

Lenin bu noktayı şu sözlerle dile getiriyor:

«Demek ki, eğer biz ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi kavramının anlamını, hukuksal tanımlamalarla cambazlıklar yaparak ya da soyut tanımlamalar 'icat ederek' değil de, ulusal hareketlerin tarihsel ve iktisadi koşullarını inceleyerek öğrenmek istiyorsak, varacağımız sonuç, kaçınılmaz olarak, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesini, o ulusların yabancı ulusal bütünlerden siyasal bakımdan ayrılma ve bağımsız bir ulusal devlet kurmaları anlamına geldiği sonucudur.» (Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay. sf. 55-56)

Lenin ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkını, ayrılma —buldukları siyasal bütünlükten (devletten) ayrılıp bağımsız bir devlet kurma— hakkı olarak koyarken, meseleyi hem ekonomik temeliyle alıyor, hem de proletaryanın sınıf mücadelesinin görevleri ve enternasyonalist ruhu açısından konuya yaklaşıyordu.

Bilindiği gibi çok uluslu kapitalist devletlerde devleti elinde bulduran ezen ulusun burjuvazisi, ezilen ulusun veya ulusların gelişmelerini önler ve aynı zamanda kendi egemen çıkarları için onlar üzerine zorbalık uygular.

İşte ezilen ulus üzerindeki ezen ulusun burjuvazisinin ve diğer hâkim sınıflarının uyguladığı bu zulüm, onların dilleri ve kültürleri dahil her alanda ezilmişliği, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının işçi sınıfı biliminde «ayrılma hakkı» anlamına gelmesinin nedenidir.

Şu halde mevcut çok uluslu burjuva devletlerde, mevcut —kapitalist— ekonomik düzene dayalı siyasal yapının bütün adaletsizliklerine karşı çıkma, kaçınılmaz olarak ezilen ulus üzerindeki tahakküme de karşı çıkmayı proletaryanın ödevi olarak koymuştur. Bu karşı çıkışı sadece basit bir demokratik istek halinde tutmakla yetinmek ulusal sorunda işçi sınıfının tavrı değildir. Ezen ulusun işçi sınıfı hiç kuşkusuz mevcut düzen değişmeden de —yani kapitalizm ve onun üstyapısı yıkılmadan da— çok uluslu devletlerde ezilen ulus üzerindeki her türlü baskıya karşı güncel bir demokratik mücadele verir; ama bunu yaparken, —yani ezen ulus hakim sınıflarının milliyetçi/şoven zorbalığına karşı savaşırken, daima ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini savunur, bu ilkenin ise ayrılma hakkı olduğunu belirtir.

Demek ki, işçi sınıfının, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin, ayrılma —yani siyasal bağımsızlık ilkesi olmasının siyasal nedeni kapitalist toplumdaki ulusal baskıya karşı çıkışın ifadesi olmasındandır.

Proletarya, self-determinasyon hakkını, «ayrılma» ve «siyasal bağımsızlık» hakkı olarak görürken, —yukarıda da belirttiğimiz gibi— ulusların tam hak eşitliğini —siyasal eşitliğini— ve uluslar arasında serbest rızaya dayanan (gönüllü) bağları esas kabul eder. Bu anlayış, işçi sınıfının enternasyonalist karakterinin vazgeçilmez bir gereğidir.

İşçi sınıfı politik bakımdan, ezen ve ezilen ulusların emekçileri arasında tam bir güvenin kurulmasını istediği ve bunun uğrunda mücadele ettiği için, bu güveni ancak ayrılma hakkı ilkesini tutarlı ve kararlıca savunarak kurabileceğini bilir. Ve birtakım oportünistlerin yaptığı gibi bu hakkı bir taktik mesele olarak değil, vazgeçilmez bir ilke meselesi olarak savunur.

ULUSLARIN AYRILMA HAKKINI SAVUNMAK TAKTİK YA DA PRATİK BİR SORUN DEĞİL BİR İLKE SORUNUDUR

Lenin, 1914 baharında yazdığı «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı» başlıklı makalesinde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının ayrılma hakkı anlamına geldiğini vurgularken, «Bir 'ulusal devlet' yolundaki burjuva-demokratik talebin bir Marksist tarafından, hangi koşullarda destekleneceği, yani (meseleye) proleter sınıfının bakış açısının» ne olduğuna (C. 20, sf. 400) ileride değineceğini söyledikten sonra, makalenin dördüncü bölümünde RSDİP programının ulusal sorunla ilgili self-determinasyon hakkını içeren 9.cu maddesinin pratik bir değeri bulunmadığını söyleyen Rosa Luxemburg'a şöyle cevap veriyordu :

«Ulusal sorunda «pratiklik» talebi ne anlama gelmektedir?

«Bu talep şu üç şeyden birisini ifade etmektedir: tüm ulusal özlem-

leri desteklemek; herhangi bir ulusun ayrılması sorununa 'evet' veya 'hayır' diye cevap vermek; o ulusal taleplerin genel olarak pratikte hemen «uygulanabilir» olması.» (C. 20, sf. 409)

Lenin sözlerini şöyle sürdürüyor:

«Her ulusal hareketin başlangıcında doğal olarak kendisini öncü gören burjuvazi bütün ulusal özelemleri desteklemeyi pratik olarak niteler. Buna karşılık, proletaryanın ulusal sorundaki politikası diğer tüm sorunlarda olduğu gibi, burjuvaziyi ancak belli yönlerden destekler fakat bu politika hiçbir zaman burjuvazinin politikasıyla uyum halinde olmaz. İşçi sınıfı burjuvaziyi (burjuvazinin asla sağlayamayacağı ve ancak **tam** demokrasi ile gerçekleştirebilecek olan) ulusal barışı güvence altına almak, eşit hakları (hak eşitliğini) garantilemek ve sınıf mücadelesi için en elverişli koşulları yaratmak için destekler. Bu nedenle, burjuvazinin pratikliğine **karşıt olarak** proleterler ulusal sorun konusunda daima kendi **ilkelerini** öne sürerler, burjuvaziye **ancak şartlı** destek verirler. Her burjuvazinin ulusal sorunda peşinde koştuğu şey kendi ulusu için imtiyazlar veya olağanüstü avantajlar sağlamaktır, bunun da adına 'pratiklik' denilmektedir. Proletarya ise her türlü imtiyaza, bütün ayrıcalıklara karşıdır. Onun 'pratik' olmasını istemek burjuvazinin öncülüğünü izlemek, oportünizme düşmek demektir.

«Her ulusun ayrılma hakkı sorununa «evet» ya da «hayır» şeklinde cevap istemek pek de 'pratik' bir tutum gibi gözükmez. Ama gerçekte bu saçma bir şeydir, teoride metafiziğe düşmek, pratikte ise proletaryanın burjuva politikasına bağımlı olmasını getirir. Burjuvazi daima kendi ulusal taleplerini ileri sürer ve bunu kategorik bir tarzda yapar. Proletarya içinse bu talepler sınıf mücadelesinin çıkarlarına bağlıdır. Teorik bakımdan burjuva demokratik devrimin, belli bir ulus için, onun başka bir ulustan ayrılmasıyla ya da bu ulusun başka bir ulusa eşitliğiyle sonuçlanıp sonuçlanamayacağını önceden söyleyemezsiniz. **Her iki durumda da** proletarya için önem taşıyan şey, kendi sınıfının gelişimini güvence altına almaktır. Burjuvazi için önem taşıyan şey ise 'kendi' ulusunun amaçlarını, proletaryanıninkilerin önüne koyup bu gelişimi kösteklemektir. Bu nedenle proletarya, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını tanımak yolundaki —yerinde bir deyim olacaksa— negatif taleple sınırlar, hiç bir ulusa garanti vermez, başka bir ulusun **hesabına** bir ulusa **herhangibir şey** vermeyi taahhüt etmez.

«Bu 'pratik' bir tutum olmayabilir, ama aslında bu, mümkün tüm çözümlerin en demokratik olanını başarabilmek için en iyi güvencedir. Proletarya **sadece** bu güvencelere gerek duymaktadır, buna karşılık her ulusun burjuvazisi ise başka ulusların durumunu düşünmeden (veya onlar için dezavantaj da taşısa) **kendi öz çıkarlarının** garanti altına alınmasını öngörür.

.....

«Ulusal sorunda proleterlerin görevlerinin hepsi, her ulusun **milliyetçi** burjuvazisi açısından pratikliği olmayan birşeydir, çünkü milliyetçiliğin her çeşidine karşı çıkan proleterler 'soyut' bir eşitlik istemektedirler; ilke olarak en küçük biçimde dahi olsa her türlü imtiyazın bulunmasını istememektedirler.» (C. 20, sf. 409-410)

Lenin, Rosa Lüksemburg'un ulusal sorunda ilkeleri esas kabul etmeyip, pratiklik aramasını oportünistlerin ve ezen ulus durumundaki Büyük-Rus milliyetçiliğinin işine yarayacağını ayrıca ezilen ulusların burjuvazisi'nin, kendi taleplerinin «pratik» olduğu iddiasıyla proletaryayı kendi ulusal özlemlerini kayıtsız şartsız desteklemeye çağıracağını söyleyerek «... **Belli bir** ulusun ayrılma hakkı lehine basit bir 'evet' demek, ayrılma hakkına sahip tüm ulusların lehine 'evet' demekten daha pratiktir» diyerek, böylece, «pratiklik» peşinde koşularak, sorunun bir ilke meselesi olarak ele alınmamasını eleştiriyor ve yukarıda da belirtildiği gibi, ilkesiz bir şekilde birtakım ezilen ulusların ayrılma haklarının desteklenmesine, fakat bunun tüm ulusların ayrılma haklarının ilkesel olarak tanınmasına varmayacağına, böylelikle bu tutumun son tahlilde ezen ulus milliyetçiliğine yarayacağına ve ezen-ezilen ulusların emekçileri arasında güvenin, işçileri arasında birliğin engelleneceğine yol açacağı düşüncesindeydi. Bu nedenle;

«Proletarya, böyle bir pratikliğin karşısındadır. Proletarya eşitliği ve ulusal bir devlet için eşit hakları tanıırken, tüm ulusların proleterlerinin ittifakına herşeyden fazla değer verir ve her ulusal talebi, her ulusal ayrılmayı, işçilerin sınıf mücadelesi **açısından** değerlendirir. Pratiklik için yapılan bu çağrı gerçekte burjuva özlemlerinin eleştirilmeksizin ve irdelenmeksizin kabulünden başka birşey değildir.» (aynı yerde)

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının ayrılma hakkı aemek olduğunu savunan Bolşeviklere, «ulusların ayrılma hakkını desteklemekle, ezilen ulusların burjuva milliyetçiliğine destek oldukları» yolundaki ithamları Lenin şöyle cevaplıyor:

«Buna bizim cevabımız şudur: Hayır, bu sorunda 'pratik' bir çözüm burjuvazi için önem taşımaktadır. İşçiler içinse, önemli olan her iki eğilimin (trend) **ilkelerini** ayırdetmektir. Ezilen ulusun burjuvazisi ezen ulusa karşı savaştığı **müddetçe**, biz her zaman, her durumda ve herkesten daha güçle bu savaştan **yanayız**, çünkü biz zulmün en amansız ve en tutarlı düşmanlarıyız. Fakat ezilen ulusun burjuvazisi **kendi öz** burjuva milliyetçiliğini savunduğu müddetçe, biz buna karşı çıkarız. Ezen ulusun imtiyazlarına ve vahşetine karşı mücadele ederiz, ama ezilen ulusun kendi hesabına imtiyazlar edinmek için göstereceği çabalara hiçbir şekilde destek olmayız.

«Şayet siyasal ajitasyonumuzda ayrılma hakkını ileri sürüp savunmazsak, sadece ezen ulusun burjuvazisinin değil aynı zamanda feodal toprak beylerinin ve mutlakiyetçiliğin ellerine düşmüş oluruz.»

Rosa Luxemburg'un ezilen bir ulu durumundaki Polonya'daki milliyetçiliğe karşı mücadele ederken, o ulusun ezen durumdaki Büyük-Rus milliyetçiliğini unuttuğunu hatırlatarak «...oyşa şu anda en korkunç olan Büyük-Rus milliyetçiliğidir. Bu milliyetçilik burjuva olmaktan çok feodal olanıdır ve gerek demokrasinin gerekse proletaryanın önündeki başlıca engeldir» dedikten sonra sözlerini şöyle sürdürüyordu:

«...Her ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, zulme karşı yönelmiş genel bir demokratik muhteva taşır ve bizim kayıtsız şartsız desteklememiz gereken muhteva işte budur. Ve aynı zamanda biz onu ulusal imtiyazlara yönelik olan eğilimlerden kesinlikle ayırdetmekte ve Polonya burjuvazisinin Yahudileri vb., vb. ezme eğilimine karşı savaşmaktayız.

«Bir burjuvanın veya filistenin bakış açısından bu 'pratik olmayan' bir şeydir, fakat ulusal sorun konusunda prensiplere dayalı olarak pratik olan ve demokrasiyi, özgürlüğü ve proletarya birliğini gerçekten geliştiren biricik politikadır.

«...Hepsi için ayrılma hakkını tanımak, her somut ayrılma sorununu tüm eşitsizliği, her türlü imtiyazı ve özel avantajı ortadan kaldırmak açısından değerlendirmek.» (C. 20, sf. 411-412)

Başka ulusları ezen bir ulusun özgür olmayacağı yolundaki Marks'ın ünlü sözünü tekrarlayan Lenin, konuyu Çarlık Rusyasında getirerek:

«Rusya'da bağımsız bir ulusal devlet oluşturma şu anda sadece Büyük-Rus ulusunun imtiyazı olarak durmaktadır. Hiçbir imtiyazı savunmayan biz Rus proleterleri bu imtiyazı da savunmuyoruz. Belirli bir devletin zemininde mücadele ediyoruz ve bu devlet içinde yaşayan bütün ulusların işçilerini birleştiriyoruz, biz hiçbir ulusal devletin özgül yolunu savunmuyoruz, çünkü biz kendi sınıf amacımız doğrultusunda mümkün bütün yollardan yürüyoruz.

«Ama biz, her türlü burjuva milliyetçiliğine karşı mücadele etmedikçe ve çeşitli ulusların eşitliğini savunmazsak o hedefe doğru ilerleyemeyiz. Örneğin, Ukrayna'nın bağımsız bir devlet kurmasının kaçınılmaz olup olmayacağı hususu, şimdiden söyleyemeyeceğimiz binbir etkenin tayin edeceği birşeydir. Biz boş «tahminlere» kalkışmaksızın, şüphenin ötesinde kalan bir şeyi azimle savunuyoruz. Ukrayna'nın böyle bir devlet kurma hakkını. Biz bu hakka saygılıyız; biz Rusların Ukraynalılar üzerindeki imtiyazlarını savunmayız, biz kitleleri, herhangi bir ulusun devlet imtiyazlarını reddeden bir ruhla eğitiriz:

«Bütün ulusların burjuva devrimleri döneminde yaptıkları büyük atımlarda, ulusal devlet kurma hakkı konusunda çatışmalar ve mücadeleler mümkün ve muhtemeldir. Biz proleterler, herşeyden önce, Büyük

Rus imtiyazlarına **karşı olduğumuzu** açıklarız, bizim tüm propaganda ve ajitasyonumuza yol gösteren budur.» (C. 20. sf. 413)

«En 'âdil', en 'saf', en ince ve en uygarı olsa bile, Marksizm milliyetçilikle bağdaşmaz. Onun yerine, marksizm, enternasyonalizmi öne koyar, her yeni kilometre demiryoluyla, her yeni uluslararası tröstle, (hem ekonomik eylemiyle ve hem de fikirleri ve özelemleriyle uluslararası olan) her yeni işçi örgütüyle gözümüzün önünde gelişen bütün ulusların tek bir yüksek birlik içinde kaynaşmasını koyar.

«Milliyet ilkesi, burjuva toplumunda kaçınılmaz, tarihsel bakımdan kaçınılmaz ve zorunlu bir ilkedir ve bu toplumu ele alan bir marksist, ulusal hareketlerin tarihsel meşruiyetini kesin olarak kabul eder. Ama bu kabul edişin, milliyetçiliği savunma biçimini almasını önlemek için bu tutum, ancak ulusal hareketlerde ilerici olarak ne varsa ancak onu desteklemekle sınırlandırılmalıdır; öyle ki, proleter bilinci, burjuva ideolojisi tarafından muğlaklaştırılmasın.

«Feodal uyuşukluktan çıkan yığınların uyanışı, halkın egemenliği uğruna, ulusun egemenliği uğruna her türlü ulusal baskıya karşı mücadele etmeleri ilerici birşeydir. Bu nedenle, en kararlı en tutarlı demokratizmi, ulusal sorunun bütün yönlerinde savunmak Marksistin mutlak görevidir. Bu büyük ölçüde negatif bir görevdir. Fakat bu, proletaryanın milliyetçiliği destekleyebileceği en uç sınırdır, çünkü bu sınırın ötesinde, milliyetçiliği **güçlendirmek** için can atan **burjuvazinin** 'pozitif' faaliyeti başlar.

«Feodal boyunduruğu, tüm ulusal baskıyı ve belli ulusa ya da dile karşı kullanılan her türlü imtiyazı kaldırmak, demokratik bir güç olarak proletaryanın mutlak görevidir; ve hiç kuşkusuz, ulusal sorun konusundaki çekişmelerle muğlaklaştırılan ve geciktirilen proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarınadır. Ama sıkı sıkıya sınırlandırılmış olan bu kesin tarihsel sınırların **ötesine** geçip burjuva milliyetçiliğine yardım etmek proletaryaya ihanet ve burjuvazinin yanında yer almak anlamına gelir. Çoğu kez burada, Bundçuların ve Ukraynalı milliyetçi-sosyalistlerin gözden uzak tuttıkları çok ince bir sınır vardır.» (**Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar**, UKTH; sf. 33-34; keza, **Bütün Eserleri** C. 20, sf. 34)

Lenin ezilen ulusların ayrılma hakkını ilkesel olarak savunmayı, ezen ve ezilen ulusların emekçileri arasında güvenin ve işçileri arasında birliğin sağlanması bakımından taşıdığı büyük önemi aynı makalesinde şu sözlerle vurgulamaktadır:

«İşçi sınıfının ve onun kapitalizme karşı mücadelesinin çıkarları tüm ulusların işçilerinin tam dayanışmasını ve en sıkı birliğini gerektirir; her milliyetin burjuvazisinin milliyetçi politikasına karşı direnmeyi gerektirir. Bu nedenle, Sosyal Demokratlar, ulusların kendi kaderlerini tayin

hakkını, yani ezilen ulusun ayrılma hakkını tanımazlarsa veya ezilen ulusların burjuvazisinin bütün ulusal taleplerini destekleyecek olurlarsa, proletaryanın politikasından sapmış ve işçileri burjuva politikasına bağımlı kılmış olurlar. Ücretli işçinin Rus olmayan burjuvazi tarafından değil de esas olarak Büyük-Rus burjuvazisi tarafından, ya da Yahudi burjuvazisi tarafından değil de Polonya burjuvazisi tarafından vb. sömürülmesi, onun için hiç farketmez. Sınıf çıkarlarını kavramış olan ücretli işçi, Büyük-Rus kapitalistlerinin devlet imtiyazlarına ya da Polonya veya Ukraynalı kapitalistlerin devlet imtiyazlarını elde ettikleri zaman bir yeryüzü cenneti kuracakları yolundaki vaatlerine kayıtsızdır. Kapitalizm gelişmektedir ve ister nüfusu birbirine karışmış birleşik devletler, ister ayrı ulusal devletler biçiminde olsun, gelişmesine devam edecektir.

«Her iki halde de işçiler sömürüleceklerdir. Sömürüye karşı başarılı mücadele ise proletaryanın her türlü milliyetçilikten arınmış olmasını ve eğer deyim yerindeyse, çeşitli ulusların ulusal üstünlük konusunda aralarında sürdürdükleri mücadelede mutlak olarak tarafsız kalmasını gerektirmektedir. Şayet herhangi bir ulusun proletaryası 'kendi' ulusal burjuvazisinin imtiyazlarını en küçük bir biçimde dahi olsa destekleyecek olursa, bu kaçınılmaz olarak, diğer ulusun proletaryası içinde güvensizlik uyandıracak, ve burjuvazinin pek hoşlanacağı şekilde işçilerin uluslararası sınıf dayanışmasını zayıflatacak, onları bölecektir. Ulusların kendi kaderlerini tayin yani ayrılma hakkının reddedilmesi pratikte kaçınılmaz olarak, egemen ulusun imtiyazlarının desteklenmesi anlamına gelir.» (C. 20, sf. 422-423)

Lenin, farklı ulusların proleterlerinin sınıf dayanışmasını sağlamak konusunda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmanın taşıdığı öneme 1914 Nisanında yazdığı bir makalede şu sözlerle değiniyordu:

«Bu hakkı savunmak, tanımak, ondan yana olmak, ulusların hak eşitliğini savunmaktır, zora dayanan bağlara karşı çıkmaktır, hangi ulus olursa olsun onun siyasal ayrıcalıklarına karşı savaşım vermektir, ve bu yüzden de ayrı ayrı ulusların işçileri arasında tam bir sınıf dayanışmasını geliştirmektedir.

«Zora dayanan feodal, askeri bağlar yerine, serbest rızaya dayanan ilişkiler kurulduğunda, bundan ayrı ayrı ulusların işçilerinin sınıf dayanışması kazançlı çıkar.

«Biz halkın özgürlüğü ve sosyalizm uğruna savaşım konusunda ulusların hak eşitliğine özel bir değer atfetmekteyiz.» (UKTH, sf. 138-139)

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının ayrılma ve bağımsızlık hakkı ile özdeş olması ilkesi ilk kez işçi sınıfı sosyalizmi tarafından getirilmiştir. İşçi sınıfı ulusal meseleye, enternasyonalist bir anlayışla ve

ulusların tam eşitliğini, uluslar arasındaki ilişkilerde serbest rızayı (gö-nüllü bağları) öngörerek bu çözümü getirmeden önce de birkısım de-mokratlar, küçük burjuva ilericileri, çeşitli barışsever unsurlar, «ulus-ların kendi kaderlerini tayin hakkını» savunmuşlardı, ama meseleyi kü-çük burjuva-demokratça koyuş, ütopyacı bir karakter taşıdığı için, en-ternasyonalist bir özden yoksundu. Lenin, ulusal sorun konusunda 1916 başlarında getirdiği tezlerde şöyle demektedir:

«Küçük burjuvazi sadece ulusların kaderlerini tayin hakkını değil, fakat bizim demokratik asgari programımızın **bütün** hususlarını da, biz-den çok **önce, daha** 17 ve 18 ci yüzyıllarda öne sürmüştür. Onlar **bütün bunları** ütopik bir tarzda hâlâ ileri sürmektedirler, çünkü sınıf mücadelesini ve onun demokraside artan şiddetini görememektedirler, çünkü onlar «barışçı» kapitalizme inanmaktadırlar. Halkı aldatmakta olan ve Kautsky'nin izleyicileri tarafından savunulan emperyalizm altında eşit ulusların barışçı bir birliği ütopyasının tam karakteri işte budur. Bu kü-çük burjuva ütopya karşısında ağırlığını koyan Sosyal Demokrasinin programı emperyalizm altında ulusların ezen ve ezilen (uluslar) olarak bölünmelerini temel, önemli ve kaçınılmaz olduğunu kaziye olarak (her-şeyden önce varlığı kabul edilen şey —kaziye— olarak) öne sürmelidir.

«Ezen ulusların proletaryası, her burjuva barışçısının (pasifistinin) tekrarlayıp durduğu türden genel olarak ilhaklara karşı ve ulusların eşitliğinden yana klişeleşmiş sözlerle kendisini sınırlamamalıdır. Prole-tarya, ulusal baskı üzerine kurulmuş bir devletin **sınırları** sonucunda, emperyalist burjuvazi için bu denli 'nahoş' bir sorun karşısında suskun kalamaz. Proletarya, ezilen ulusların belli bir devletin sınırları içinde kalmağa zorlanmasına karşı mücadele etmelidir, bu ise proletaryanın, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadele etmesi demektir. Proletarya 'kendi' ezilen sömürgeler ve ulusların siyasi ayrılma özgür-lüğünü talep etmelidir. Aksi halde proletarya için, enternasyonalizm, kof lâflardan başka birşey olmayacak; ezen ve ezilen ulusların işçileri ara-sında ne güven ne de sınıf dayanışması söz konusu olacak; ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunan, fakat ulusların 'kendi' ulusları tarafından ezilmesine ve 'kendi' devletleri sınırları içinde zorla tutulma-sına seyirci kalan reformistlerin ve Kautsky'cilerin ikiyüzlüğü teşhir edi-lemeyecektir.» (**Socialist Revolution and the Right of Nations to Self-Determination-Theses**, Bütün Eserleri, C. 22, sf. 147)

Lenin «Ulusal Sorun Üzerine Eleştirel Notlar adlı makalesinde, iş-çi sınıfı demokrasinin programını şöyle özetliyordu:

«Ulusal sorunda işçi sınıfı demokrasinin programı da şudur: hangi ulus ve hangi dil için olursa olsun her türlü ayrıcalığın kesin olarak ortadan kaldırılması; ulusların siyasal kaderlerini kendilerinin tayin etme-si sorununun, yani bunların tamamen özgür ve demokratik yoldan ay-

nilmaları ve bağımsız devlet kurmaları sorununun çözüme bağlanması; uluslardan birine herhangi bir ayrıcalık tanıyacak olan, ...ulusların hak eşitliğini bozacak olan her türlü davranışı yasaya aykırı ve geçersiz sayan ve devletin her yurttaşına, anayasa aykırı olan bu cins tasarrufların geçersiz sayılmasını talep etme hakkını tanıyan ve aynı zamanda böyle hareketlere girişecek olanları cezalara uğratan genel bir yasanın kabulü.» (UKTH, sf. 19)

«Dil sorunları vb. yüzünden ayrı ayrı burjuva partilerin aralarında sürdürdükleri ulusal kavgalara karşı, işçi demokrasisi şu istekleri ileri sürer: burjuva milliyetçilerinin öğütledikleri şeyin tam karşıtı olarak bütün milliyetlerden gelme işçilerin, **bütün** işçi sendika, kooperatif ve tüketim örgütlerinde kaynaşması ile, ancak böyle bir birlik ve kaynaşma ile demokrasi savunulabilir ve şimdiden uluslararası bir niteliğe bürünen ve her geçen gün bu niteliği artan sermayeye karşı işçilerin çıkarları korunabilir. Her türlü ayrıcalığa ve sömürüye yabancı olan yeni bir yaşam tarzına doğru dönüşmekte olan insanlığın çıkarları savunulabilir» (Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar, a.g.e., sf. 19)

Lenin «Yukarıda Sözü Ettiğimiz Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı» başlıklı makalesinde (1916) çok-uluslu Çarlık Rusyasında 'ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin etme —ayrılma— hakkı için şunları söylemekteydi:

«Ezilen ulusların, nüfusun yüzde 57'sinden az olmadığı ya da 100 milyon insanı aşkın olduğu Rusya'da bu ulusların çoğunlukla sınır bölgelerinde yerleştikleri ve bunlardan bazılarının Büyük-Rus'lardan daha yüksek olduğu, özellikle barbar ve orta çağa özgü bir nitelikli siyasal sisteme sahip ve burjuva-demokratik devrimini henüz tamamlamamış bulunan bir ülkede, Rusya'da, çarlık tarafından ezilen ulusların özgürce Rusya'da ayrılma haklarının tanınması, Sosyal Demokratların demokratik ve sosyalist amaçlarını geliştirmeleri için kesinlikle zorunludur.» (Bütün Eserleri, C. 22, sf. 154)

Lenin, meseleyi sadece soyut bir ilkenin kabul edilmesi —benimsenmesi— olarak görmemekte ve özellikle ezen ülkelerin Marksistlerinin kendi ülkelerinin işçileri arasında enternasyonalist eğitim yaparken ezilen ulusların özgürce ayrılma haklarının savunulması gerektiğini de vurgulamaktaydı. Lenin, aynı yıl (1916) Ekim ayında yazdığı «**Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışma Özeti**» başlıklı makalesinde şöyle diyordu:

«Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitiminde, vurgu, zorunlu olarak ezilen ülkelerin ayrılma özgürlüğünü savunmak ve onun uğruna mücadele etmek noktası üzerine yapılmalıdır. Bu yapılamadığı takdirde hiçbir enternasyonalizmden söz edilemez. Bu propagandayı yapmayan bir ezen ulus Sosyal Demokratını bir alçak ve bir emperyalist

saymak hakkımız ve görevimizdir. Sosyalizmin gelmesinden önce ayrılmanın gerçekleşebilme (uygulanabilme) **şansı** binde bir dahi olsa, bu talep mutlak bir taleptir.» (The Discussion on Self-Determination, Bütün Eserleri, C. 22, sf. 345)

Lenin'den yaptığımız bu çok sayıdaki ayrıntılı alıntılar, sanırsanız ki, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının işçi sınıfı bilimi ve politikası açısından taşıdığı büyük önemi kanıtlamaya yetecektir.

ULUSLARIN AYRILMA HAKKINI SAVUNMAK, AYRILMAYI SAVUNMAKLA ÖZDEŞ DEĞİLDİR

Yukarıda ayrıntılı olarak, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının ayrılma ve siyasal bağımsızlığını elde etme hakkı olduğunu ve işçi sınıfı bilimi açısından bunun bir **ilke meselesi** niteliği taşıdığını gördük.

İşçi sınıfı bilimi ve o bilime birçok büyük katkılarının yanısıra, ulusal sorun konusundaki büyük katkıyı da getiren Lenin, çok-uluslu devletlerde ezilen ulusların ayrılma hakkını savunmanın, ayrılmayı teşvik etmek demek olmadığını söylemiştir. Lenin, «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı» başlıklı makalesinde bu konuya değinirken, konuyu basitleştirmek için, «boşanma» konusunu örnek olarak alır ve bir benzetmede bulunur. Lenin, o sıralarda Rusya'da ve birçok Avrupa ülkesinde demokratların, kadının boşanma hakkı konusunda verdikleri demokratik mücadeleyi hatırlatarak, kadının boşanma hakkını savunmak ile, ezilen bir ulusun ayrılma hakkını savunmak arasında bir anoloji yapar.

Lenin, yasal olarak ayrılma hakkına sahip olmayan bir kadının, evlilik ilişkisini zora dayalı bağlarla sürdürmesinin ikiye yüzlülüğüne değinir ve ancak ayrılma hakkı var olduğu takdirde evlilik kurumunda karı ile koca arasında zora dayanmayan (gönüllü) bağların kurulacağını, belirterek, **boşanma hakkını** savunmakla, boşanmayı savunmanın (teşvik etmenin) aynı şey olmadığını gösterir. Bu ünlü benzetmeyi, buraya aynen aktarıyoruz:

«...Gericiler boşanma serbestliğine karşıdırlar; onlar bu konunun 'dikkatle ele alınması' gerektiğini söylerler ve yüksek sesle bunun 'ailenin çözülüp dağılması' olacağını ilân ederler. Demokratlar ise, gericilerin iki yüzlülük ettiklerine, gerçekte polisin ve bürokrasinin tahakkümünü, bir cinsin ötekine kıyasla ayrıcalıklı durumunu ve kadınların en kötü biçimde gadre uğratılmasını savunduklarına inanırlar. Onlar boşanma serbestliğinin ailenin 'çözülüp dağılmasına' neden olmayacağına, tersine uygar bir toplumda, biricik olanaklı ve sağlam temel olan demokratik temel üzerine aileyi güçlendireceğine inanırlar.

«Boşanma serbestliğini savunan bir kimseyi aile bağlarını yıkmak istemekle suçlamak ne kadar ahmakça ve ne kadar iki yüzlüce bir dav-

ranışsa, ulusların kendi kaderlerini tayin etme özgürlüğünü savunanları da, yani ayrılma özgürlüğünü savunanları da, ayrılmayı isteklendirmeyle suçlamak, o ölçüde ahmakça ve ikiyüzlü bir davranıştır. Tıpkı burjuva toplumda, burjuva evlenme kurumunun üzerine kurulu bulunduğu ayrıcalıkların ve ahlâksızlıkların savunucuları boşanma özgürlüğüne karşı çıktıkları gibi, aynı şekilde kapitalist devlette, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını reddetmek, yani ulusların ayrılma hakkını reddetmek, egemen ulusun ayrıcalıklarını ve demokratik yöntemlere karşı polis yönetim yöntemlerini savunmaya eşittir.

«Hiç kuşku yok ki, kapitalist toplumda yürürlükte olan ilişkilerden doğma siyasal ahlâk bozukluğu, bazen parlamento üyelerinin ve gazetecilerin belli bir ulusun ayrılması yolunda ciddi olmayan ve hatta saçma olan gevezeliklerde bulunmalarına neden olur. Ama bu gevezeliklerden korkacak olan (ya da korkar gözükecek olan) ancak gericiler olabilir. Demokratik ilkelere bağlı bulunanlar, yani devlet sorunlarının halk tarafından karara bağlanmasında direnenler, politikacıların üzerinde gevezelik ettikleri şeyle halkın karar verdiği şey arasında «pek büyük bir fark» olduğunu iyi bilirler. Halk her günkü deneyinden, coğrafi ve iktisadi bağların değerini ve büyük bir pazarla büyük bir devletin avantajlarını pek iyi bilir. Onun için halk, ancak ulusal zulüm ve ulusal sürüşme, yaşamı dayanılmaz hâle getirdiği ve iktisadi ilişkileri baltaladığı zaman, ayrılmaya bir çare olarak başvurur. Böyle bir durumda kapitalist gelişmenin ve sınıf savaşımının özgürlüğünün çıkarlarına en iyi şekilde hizmet ancak ayrılmayla sağlanabilir.» (UKTH, sf. 86)

Ayrılmaya hakkını savunmanın, ayrılmayı teşvik etmek ile özdeş olmadığını söylemiştik. Bunun başlıca nedeni, tarihsel süreç bakımından üretici güçlerin gelişmesinin büyük ekonomik birimlerden yana olması ve ayrıca büyük siyasal topluluklarda (devletlerde) işçi sınıfının burjuvaziye karşı kutuplaşmasının ve burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinde birlik ve dayanışmasının küçük birimlerdekinden daha fazla gerçekleşebilmesinin mümkün olmasıdır. Bu nedenle, sosyalizm, **zora dayalı olmamak kaydıyla** çok uluslu toplulukların oluşturacağı, büyük birimleri tercih eder.

Daha önce de belirttiğimiz gibi kapitalizm hem uluslaşma hem de uluslararasılaşma eğilimlerini birden taşır. Kapitalizmin ilk dönemlerinde birinci eğilim daha ağır basmaktayken, daha sonra uluslararasılaşma eğilimi ağır basmaya başlamıştır. Bu bakımdan, işçi sınıfı bilimi ve politikası kapitalizmin bu her iki eğilimini birden gözönünde tutar.

Hem ulusların tam hak eşitliğine ve bu nedenle ulusal grupların tek tek bağımsız topluluklar halinde varolmaları hakkına ve uluslar arasındaki zora dayalı her türlü bağların kaldırılmasına saygılı olur, hem de kapitalizmin uluslararasılaşma eğilimi, ulusal duvarların yıkılmasını ile-

riye dönük bir eğilim, sosyalist kuruluşu ve giderek dünya sosyalist sosyal sistemini kolaylaştıracak kaçınılmaz bir gelişim olarak görür.

Lenin, «Ulusal Sorun Üzerine Eleştirisel Notlar» adlı makalesinde kapitalizmin iki eğilimi ve bunlar karşısında proletaryanın —Marksistlerin— ulusal programının nasıl olması gerektiğini şu sözlerle özetliyordu:

«Gelişen kapitalizm ulusal sorunda iki tarihsel eğilim gösterir. Birincisi, ulusal hayatın ve ulusal hareketlerin doğuşu, ulusal baskıya karşı mücadele ve ulusal devletlerin yaratılmasıdır. İkincisi ise her biçimiyle uluslararası ilişkilerin gelişmesi ve sıklaşması, ulusal barikatların yıkılması ve sermayenin, genel olarak ekonomik hayatın, politikanın, bilimin vb. uluslararası birliğinin meydana gelmesidir.

«Her iki eğilim de kapitalizmin evrensel bir yasasıdır. Birincisi (kapitalist) gelişimin başlangıcında egemenken, ikinci eğilim sosyalist topluma dönüşmeye doğru ilerleyen olgunlaşmış kapitalizmi karakterize eder. Marksistlerin ulusal programı her iki eğilimi birden gözönünde tutar, ve birinci olarak, ulusların ve dillerin eşitliğini, bu konuda **bütün imtiyazlara** karşı çıkmayı (ve aynı zamanda ileride inceleyeceğimiz ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını) ikinci olarak enternasyonalizm ilkesini, proletaryaya burjuva milliyetçiliğinin en incisini bile bulaştırmaya karşı uzlaşmaz bir mücadeleyi savunur.» (**Critical Remarks on National Question**, Bütün Eserleri, C. 20, sf. 27)

Lenin, Marksistlerin büyük birimlerden yana olduğunu ve merkezi devletlerin daha elverişli koşullar yarattığını söylerken özellikle şu şartları da koymaktaydı:

- ★ Böyle bir merkezi devlette, merkeziyetçilik **demokratik merkeziyetçi** karakter taşımalıdır.
- ★ Böyle bir çok-uluslu devlette ulusların tam hak eşitliği esas olmalıdır.
- ★ Bütün ulusların, belirlenecek statüye zorla veya empozasyon yoluyla değil, kendi serbest rızalarıyla, tümüyle gönüllü bağlarla katılmış olmaları sağlanmalıdır.
- ★ Böyle bir merkezi devlet ve büyük birim, zora dayanan bağlara sahip olduğu, emperyalist karakter taşıdığı takdirde bu merkeziyetçiliğe ve böyle bir büyük birime karşı çıkılmalı, ezilen ulusun ayrılma hakkı savunulmalıdır.

Şimdi bu hususları çeşitli boyutlarıyla işleyelim.

Lenin, konuya ilk olarak değindiği «Ulusal Sorun Üzerine Eleştirisel Notlar» adlı makalesinde, Marksistlerin niçin büyük birimlerden yana olduğunu ve ademi - merkeziyetçiliğe (desantralizasyona) karşı olduğunu söylerken, bunun gerekçelerini özlüce getiriyor, fakat

böyle bir şeyi, **bütün öteki koşulların eşit olması halinde** diye bir ön-şarta bağlıyordu.

«Hiç kuşkusuz Marksistler federasyona ve ademi-merkeziyetçiliğe (desantralizasyona) karşı çıkarlar, bunun basit nedeni, kapitalizmin, kendi gelişimi için mümkün olan en büyük ve en merkezi devletleri ön-görmesidir. **Diğer koşulların eşit olması halinde**, sınıf bilincine varmış proletarya daima büyük devletten yana olacaktır. Orta çağa özgü küçük birimciliğe (partükularizme) karşı çıkacak ve proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesinin geniş bir zeminde gelişebileceği büyük toprakların en mümkün ekonomik birlikteliğini memnurlukla karşılayacaktır.

«Üretici güçlerin kapitalizmle yaygın ve hızlı gelişimi, siyasal bakımdan bütünleşmiş ve birleşmiş geniş toprakların varlığını **gerektirir**; çünkü ancak bu durumda burjuva sınıfı birleşir —ve kaçınılmaz olarak karşı kutupta proleter sınıfı kümelenir— ve tüm eski, orta çağa özgü, kastlara özgü, dar görüşlü, küçük-ulusal veya dinsel çitler tasfiye edilebilir. (C. 20. sf. 44-45; Keza, UKTH, sf. 45-46)

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına ileride değineceğini söyleyen Lenin sözlerine şöyle devam ediyor:

«...Ama ayrı uluslar tek bir devlet oluşturdukları sürece, Marksistler, hiçbir durumda federatif ilkeyi ya da ademi-merkeziyetçiliği savunmayacaklardır. Büyük merkezi devlet ortaçağa özgü parçalanmışlıktan, bütün dünyanın gelecekteki sosyalist birliğine doğru büyük bir tarihsel adımı teşkil eder, ve ancak (kapitalizme kopmaz bağlarla bağlı) böyle bir devletten **geçilerek** sosyalizme varılabilir.

«Ama asla unutulmamalıdır ki, biz merkeziyetçiliği savunurken, en kapsamlı şekilde demokratik merkeziyetçiliği kastetmekteyiz. Bu noktada, genel olarak tüm filistenler, ve özel olarak milliyetçi filistenler... konuyu öylesine karıştırmışlardır ki, onu açıklığa kavuşturmak için yeniden ve yeniden zaman harcamak zorunda kalmaktayız.» (Aynı yerde)

Lenin merkeziyetçiliğin emperyalist karakter taşıyaması, böyle bir durumda ayrılmanın zorunlu görülmesi yolunda Marx'ın, İrlanda sorunu karşısındaki tutumunu örnek olarak göstermektedir:

«...1869'da Marx, İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını, hem de 'bu ayrılmayı bir federasyon izleyecek olsa da...' istemesi, İngiliz işçilerinin savaşımı açısından önemlidir. Marx, ancak bu istemi ileri sürmekle, İngiliz işçilerini enternasyonalizm zihniyeti içinde gerçekten eğitmektedir. O, aradan yarım yüzyıl geçtiği halde, bugün bile, İrlanda 'reformunu' gerçekleştirilmemiş olan oportünistlerle burjuva reformizmini, belirli bir tarihsel görevin devrimci çözümü ile karşılaştırabilirdi. Marx, ancak bu şekilde, küçük ulusların ayrılma özgürlüğünün pratik değeri olmayan bir hayal olduğunu ve sadece iktisadi değil, siyasal merkezleşmenin

ilerici bir şey olduğunu basbas bağırarak sermaye sözcülerine karşı, böyle bir merkezileşmenin ancak emperyalist nitelik taşımadığı zaman ilerici olabileceği ve ulusların zorla değil, ancak bütün ülkelerin proleterlerinin özgürce birleşmesiyle biraraya getirilebileceği görüşünü savunmuştur. Ancak böylelikle, Marx, ulusların eşitliğinin ve kendi kaderlerini tayin hakkının sadece lafta kalan ve çok kez iki yüzlüce tanınmasına karşı, ulusal sorunun çözümünde de yığınların devrimci eylemini savunmuştur.» (UKTH, sf. 149-150).

Lenin, 1905'de zora dayalı bağlara karşı çıkan Norveç'in İsveç'ten ayrılmasını önemli bir örnek olarak göstermiştir:

«...1905'de Norveç, İsveçli büyük toprak sahiplerinin sert protestolarına ve savaş tehditlerine rağmen İsveç'ten ayrıldı. Ne mutlu ki İsveç'te feodaller, Rusya'da olduğu kadar her şeye hükmedecek güçte değildiler ve savaş olmadı. Nüfusu, toplam nüfusun içinde bir azınlık olan Norveç, İsveç'ten barış yoluyla, demokratik bir biçimde, uygarca ayrıldı. Savaş taraftarı feodallerin istedikleri biçimde değil. Ve sonra ne oldu? İsveç halkı bir kayba mı uğradı? Kültürel çıkarları darbelendi mi? Demokrasi ya da işçi sınıfının çıkarları baltalanmış mı oldu?

Bunların hiçbiri katıyen olmadı! Norveç tıpkı İsveç gibi, Rusya ile kıyaslanmayacak ölçüde daha uygar olan ülkeler safındadır ve bu, ulusların 'siyasal kaderlerini serbestçe tayin etme' formülünü demokratik biçimde uygulayabildikleri için böyle olabilmektedir. **Zora dayanan** bir bağın koparılması, serbest iradeye dayanan iktisadi ilişkilerin **sağlamlaştırılması**, kültürel ilişkilerin sıkılaştırılması, dilleri ve öteki özellikleri bakımından birbirine bu kadar yakın olan bu iki halkın karşılıklı saygısının derinleştirilmesi anlamını taşıyordu. Ayrılma yüzünden İsveç ve Norveç halklarının ortak yaşantı ve dostluk duyguları kuvvetlenmiştir.» (UKTH, sf. 137-138)

Lenin bu örneği verdikten sonra, merkezîyetçiliği ve gönüllü birliği tam hak eşitliği koşuluyla, yeniden şöyle vurgulamaktadır:

«Biz Sosyal-Demokratlar **her türlü milliyetçiliğe** karşıyız ve demokratik merkezîyetçilikten yanayız. Biz aynı zamanda yerel özelleliğe, bölge milliyetçiliğine de karşıyız; biz **bütün öteki etkenler eşit olduğu takdirde**, büyük devletlerin, iktisadi ilerlemenin doğurduğu sorunları ve proletaryanın burjuvaziye karşı savaşımının getirdiği sorunları, küçük devletlerden çok daha başarılı olarak çözüme bağlayabilecekleri inancındayız. Ama biz ancak serbest rızaya dayanan ve zorla kabul ettirilmeyen ilişkileri kabul ediyoruz. Her nerede uluslar arasında **zora dayanan** bağlar görürsek, biz her ulusun ayrılma gereğini vazetmeye asla kalkışmadan, her ulus için kendi siyasal kaderini serbestçe tayin etme **hakkını**, yani ayrılma hakkını, azimle ve **kayıtsız şartsız savunuruz.**» (aynı yerde)

Görüldüğü gibi, büyük birimlerden yana sosyalizm, bu büyük ekonomik ve siyasi birimleri öngörürken, bu birliğin zora dayanmamasını ve gönüllü bağlar üzerine kurulmasını öngörmektedir.

Öte yandan yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi, zora dayalı bağlar altında yaşayan —ezilen— bir ulusun ayrılma hakkını savunurken, Lenin, **ayrılma gereğini asla va'zetmeksizin** bu hakkı savunduklarını söyleyerek, ayrılma hakkını savunmakla, ayrılmayı savunmanın aynı şeyler olmadığını bir kez daha belirtmiş olmaktadır.

Meseleyi «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı» başlıklı Tezlerinde yeniden ele alan Lenin, şöyle demektedir:

«Ulusların kaderlerini kendilerinin tayin hakkı, yalnızca, siyasi bakımdan bağımsızlık hakkını, ezen ulustan siyasal olarak serbestçe ayrılma hakkını içerir. Özel olarak, bu siyasal demokrasi talebi ayrılma durumundaki ulusun ayrılma ve bunun için bir referandum lehinde tam bir siyasal ajitasyon özgürlüğünü ifade eder. Şu halde, bu talep, ayrılma dağılma ve küçük devletlerin oluşması talebiyle eşdeğer değildir. Sadece her türlü ulusal baskıya karşı tutarlı bir mücadeleyi ifade etmektedir. Bir demokratik devlet tam ayrılma özgürlüğüne ne denli yakınsa, ayrılma arzusu pratikte o denli ender ve sönük olur, çünkü büyük devletler hem ekonomik ilerleme açısından hem de kitlelerin çıkarları bakımından su götürmez avantajlara sahiptirler, üstelik bu avantajlar kapitalizmin büyümesiyle daha da çoğalır. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması, ilke olarak federasyonun tanınmasıyla eş anlamlı değildir. Bir kimse bu ilkeye kesinlikle karşı çıkıp, demokratik merkezîyetçiliğe varan biricik yol olarak da ulusal eşitsizliğe karşı gene de federasyonu tercih edebilir. Bir merkezîyetçi olan Marx'ın, İrlanda ile İngiltere'nin federasyonunu İrlanda'nın İngiltere tarafından zora dayanan bir şekilde bağımlı tutulmasına tercih etmesinin nedeni buydu.

Sosyalizmin amacı, yalnızca insanlığın küçücük devletlere bölünmesine ve ulusların herhangi bir biçimde tecrit edilmesine son vermekten ibaret değildir, amaç sadece ulusları birbirine yaklaştırmak değil, aynı zamanda onları bütünleştirmektir. Ve biz işte bu amaca varmak içindir ki, Renner ve Otto Bauer'ın mâlûm 'kültürel ve ulusal özerklik' düşüncesinin gerici kimliğini kitlelere açıklarken, öte yandan, ezen ulusların sosyalistlerinin ikiyüzlülükleri ve korkaklıkları üzerinde özellikle duran açık ve tam bir anlatım ile formüle edilmiş siyasal bir programda ezilen ulusların kurtuluşunu istemeliyiz, ve bu, genel sözlerle içi kof lafazanlıklarla ve sorunu geleceğe, sosyalizmin gerçekleştiği zamana 'erteleyerek' olmamalıdır. Nasıl ki, insanlık, sınıfların ortadan kalktığı döneme ancak ezilen sınıfın diktatörlüğünün oluşturacağı geçiş döneminden geçerek varacaksa, ulusların kaçınılmaz bütünleşmesine de tüm ezilen ulusların tam kurtuluşlarının, yani ayrılma özgürlük-

lerinin gerçekleştiği bir dönemden bir geçiş döneminden varılabilir. (Bütün Eserleri, C. 22, sf. 146-147)

Ayrılma hakkını savunmak ve ezilen bir ulusun bağımsız bir devlet kurma özgürlüğüne sahip çıkmak, ilkesi mekanik bir şekilde anlaşılıp, her durumda ezilen ulusun, büyük devlet biriminden ayrılması ve bağımsız devlet kurması anlamına gelmediği gibi, sosyalistler, ayrılma hakkını savunurken, ayrılmayı teşvik etmezler; küçük küçük birimlerin oluşmasını yeğlemezler. Ayrılma hakkını savunmak, sık sık belirttiğimiz gibi zora dayalı bağlara karşı çıkmaktır. Şayet **ayrılma hakkını** savunmak çok uluslu devletlerde her ulusun **ayrılması gereğini** savunmak ve istemek anlamına gelseydi, 1917 Büyük Ekim Sosyalist Devriminden sonra, Rusya'da bütün ulusal grupların —hiç değilse bunlardan en büyük olanlarının— ayrılıp ayrı ayrı devletler kurmasını teşvik etmeye varırdı ki, böyle bir durumdan yararlanacak olan, ancak uluslararası kapitalizm olurdu. Oysa 15 federatif cumhuriyetin ve çok sayıda özerk bölgenin bulunduğu bugünkü Sovyetler Birliğindeki tüm ulusal gruplar bugün demokratik merkezîyetçilik ilkesi ve ulusların, ulusal grupların tam hak eşitliği ilkesi altında, büyük bir sosyalist sistem yaratmışlardır. Böylelikle, sosyalizmin, büyük birimlerden yana olmak yolundaki ilkesinin, pratikteki başarısı görülmüştür.

Öte yandan, ayrılma hakkı konusunda Marksizmin bir başka önemli ilkesi daha vardır. Bir ayrılma isteğinin Marksistler tarafından desteklenip desteklenmemesi, o talebin, genel sosyalist hareketin çıkarlarına uygun düşüp düşmemesinin tesbitini gerektirir. Çok az da olsa, anti-emperyalist bir muhteva taşımayan, genellikle gerici emellere hizmet edebilecek olan ve dolayısıyla proletaryanın genel davasına, genel devrimci gelişime zarar verecek olan ayrılma talepleri sözkonusu olabilir. Lenin bu durumda, meseleyi, diyalektik parça-bütün ilişkileri açısından ele almış ve uluslararası proletaryanın genel çıkarlarını bütün, ayrılma yolundaki talebi ise parça olarak değerlendirerek, «parçanın bütünle çelişmesi halinde, parça reddedilmelidir» demiştir. Bu demektir ki, gerici nitelikli ayrılma taleplerine Marksistler sahip çıkmazlar, bütün (genel devrimci hareketin) çıkarları adına, parçayı (ulusal talebi) reddederler.

Lenin «ulusların özgürce ayrılma hakkının, belli bir anda belli bir ulusun ayrılmasının uygun olup olmadığı hususu ile karıştırılmaması» gerektiğini söyleyerek, pratikte her ayrılma durumunun kendi koşulları içinde ele alınması, ve Partinin tavrının ona göre belirlenmesi gerektiğini söyleyerek, ayrı ayrı ayrılma istekleri karşısında «proletarya partisi tarafından her özel durumda oldukça bağımsız olarak, gelişme sosyal gelişmenin çıkarlarını ve proletaryanın sosyalizm için olan sınıf mü-

cadelesinin çıkarlarını, oldukça bağımsız olarak gözönüne aldıktan sonra» karar verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çünkü, ezilen bir ulusun ayrılma yolundaki talebi, demokratik bir taleptir ve çok önemli de olsa, proletaryanın sosyalist davası yanında bu sorunu demokratik bir sorun olarak ele almak, ve tıpkı diğer tüm demokratik taleplerde olduğu gibi onu mutlaklaştırmamak gerekir. Ezen ulusun küçük burjuva devrimcileri ve ilericileri, meseleye enternasyonalist bir gözle bakmadıklarından, proletaryanın ve onun esas olan sınıf mücadelesinin çıkarlarına aldırmadıklarından çoğu kez, bu talebi mutlaklaştırma yoluna giderler. Lenin Tezler’de bu konuda şunları söylemekteydi:

«Marx küçük burjuva demokratlardan farklı olarak, istisnasız bütün demokratik istemleri mutlak birşey değil, burjuvazinin güdümündeki halk yığınlarının feodalizme karşı savaşımının tarihsel bir ifadesi saymıştır. Bu istemler içinde bir tane bile yoktur ki, belirli koşullar altında, burjuvazinin elinde işçileri aldatmak için bir araç görevi yerine getirmesin, getirmesin ve fiilen getirmiş olmasın. Siyasal demokrasinin istemlerini bu bakımdan ayırdetmek, özgül olarak ulusların kaderlerini tayin etme hakkını ele alıp geri kalan demokratik istemlerin karşısına dikmek, teoride temel bir yanlıştır. Pratikte proletaryaya ancak cumhuriyet istemi dahil, tüm demokratik istemler uğruna savaşımını, burjuvazi devirmeyi amaçlayan devrimci savaşına bağımlı kılarırsa, kendi bağımsızlığını koruyabilir.» (UKTH, sf. 149)

Bolşeviklerin, «ulusal Sorun» konusunda uzmanlaşmış liderlerinden Stalin bu konuda devrimden sonra şunları söylüyordu:

«Elbette ki bu, proletaryanın her milli hareketi, her yerde ve her zaman ve her somut durumda desteklemesi gerektiği anlamına gelmez. Bu, emperyalizmi güçlendirme ve korumaya değil, onu zayıflatmaya, yıkmaya yönelen milli hareketlere destek gösterilmesi anlamına gelir. Bazı ezilen ülkelerde milli hareketlerin, proletaryanın hareketinin çıkarlarıyla çatıştığı durumlar ortaya çıkabilir. Elbette ki, böyle durumlarda da tek sözkonusu değildir. Ulusların hakları meselesi, tecrit halde, kendi başına bir mesele değildir; bu proletarya devriminin genel bir sorunudur, bütüne tâbidir ve bütün açısından hesaba katılmalıdır. Geçen yüzyılın kırklarında Marx, Polonyalıların ve Macarların milli hareketini destekledi ve Çekoslovakların ve Güney Slavların milli hareketine karşı çıktı. Neden? Çünkü Çekler ve Güney Slavlar o zamanlar «gerici uluslardı», Avrupa’da «Rus ileri karakollarıydı», mutlakiyetçiliğin ileri karakollarıydılar; Polonyalılar ve Macarlar ise, mutlakiyetçiliğe karşı savaşan «devrimci uluslar»dı. Çünkü Çekler ve Güney Slavların o zamanlar milli hareketlerini desteklemek, Avrupa’daki devrimci hareketin en tehlikeli düşmanı Çarlığı dolaylı yoldan desteklemekle aynı şeydi.

«Kendi kaderini tayin etme de dahil olmak üzere demokrasinin çeşitli talepleri» diyor Lenin, «genel dünya demokratik hareketinin (şimdi: genel sosyalist) mutlak değil, fakat **küçük bir parçasıdır**. Tek tek somut durumlarda, parça bütünle çatışabilir; eğer böyle olursa, parça reddedilmelidir. (**Bütün Eserleri**, Rusça Basım, C. 19, s. 257-58)

Elbette ki, eğer milli hareketler biçimsel açıdan değil, soyut haklar açısından değil, fakat somut olarak, devrimci hareketin çıkarları açısından değerlendirilirse, belirli milli hareketler meselesine, bu hareketlerin mümkün gerici niteliğine ilişkin tavır budur.

Genel olarak, milli hareketlerin devrimci niteliği için de aynı şey söylenmelidir. Milli hareketlerin büyük çoğunluğunun tartışmasız devrimci niteliği, bazı özel nitelikteki milli hareketlerin gerici niteliği gibi nisbi ve özeldir. Emperyalist baskı şartları altındaki milli hareketlerin devrimci veya cumhuriyetçi programının varlığını, hareketin demokratik tabanının varlığını şart koşmaz.

Afganistan'ın bağımsızlığı için Afganistan emirinin verdiği mücadele, Emir'in ve onunla birlikte olanların monarşi yanlısı görüşlerine rağmen objektif olarak devrimci bir mücadeledir, çünkü bu mücadele emperyalizmi zayıflatmakta, bölmekte ve ayağını kaydırmaktadır... Aynı nedenler yüzünden, Mısır'ın bağımsızlığı için Mısırlı tüccarların ve burjuva aydınlarının verdikleri mücadele, Mısır milli hareketinin önderlerinin burjuva kökenlerine ve burjuva kimliklerine rağmen, bunların sosyalizme karşı olmaları gerçeğine rağmen, objektif olarak devrimci bir mücadeledir; aynı nedenler yüzünden, Mısır'ın bağımlı durumunu sürdürmek için, İngiliz işçi hükümetinin verdiği savaş, bu hükümetin üyelerinin işçi kökenlerine ve proleter kimliklerine rağmen, sosyalizmden 'yana' olmaları gerçeğine rağmen, gerici bir mücadeledir. (...)

Lenin, ezilen ulusların milli hareketlerinin şekli demokrasi açısından değil, emperyalizme karşı, mücadelenin genel bilançosu açısından, bir başka deyimle «tecrit halinde değil, fakat... dünya ölçüsünde» değerlendirilmesi gerektiğini söylerken haklıydı. (C. 19, sf. 257)...» (Leninizmin Esasları, Odak Y., sf. 81-83)

Stalin'in Leninizme dayanarak ulusal bağımsızlık hareketlerinin hangi koşullarda desteklenmesi gerektiği yolundaki bu görüşleri, hiç kuşkusuz ayrılma hakkının hangi koşullarda desteklenmesi için de geçerlidir.

Yukarıda naklen aktardığımız örneklere yenilerini ilave edelim. 1938 yılında Hitler'in Nazi Almanyası Çekoslovakya sınırları içinde kalan bir Alman bölgesi olan çoğunluğu Almanların oluşturduğu— Südet'i ilhak etmek istedi. O sırada Çekoslovakya kapitalist bir ülkeydi fakat, rejim faşist değildi. Südet bölgesinin halkı çoğunlukla Alman olduğu için, meseleye milliyetçi açıdan bakıldığında, Südet'in Almanya topraklarına

geçmesi salt bu yanlış bakış açısından haklı olabilirdi. Ama bu bölgenin Nazilere verilmesi halkın ve genel demokratik hareketin çıkarlarına ters düşmekteydi. Uluslararası planda ise, stratejik önemi olan bu bölgenin Alman faşistlerine geçmesi, onların savaşçı çabalarına yardımcı olacak, demokratik Çekoslovakya'yı ise zayıf düşürecek, dünya savaşının hazırlıklarının bir bölümünü oluşturacaktı. Bu nedenlerle, Çekoslovakya Komünistleri, bu bölge halkının Çekosllovakya'dan ayrılmasına karşı çıktılar. Bu tutumlarında haklıydılar.

Farklı yönde bir başka örneğe değinecek olursak, eskiden Pakistan ulusunun egemenliği altında bulunan, Doğu Pakistan diye adlandırılan bugünkü Bangladeş'de 1971 öncesinde, Bangladeş halkı Pakistan ile federe bir devlet statüsü içinde özerk olarak yaşaması yolunda mücadele veriyordu. Doğu Pakistan Komünist Partisi o sıralarda ayrılma hakkı dahil olmak üzere Bangladeş halkının kendi kaderini özgürce tayin etmesi hakkını savunuyor, fakat oğünkü koşullarda ayrılmayı değil federe devlet altında birlikte yaşamayı savunuyordu. Nitekim Bangladeş (Doğu Pakistan) halkının büyük çoğunluğunun talebi de bu olmuştu. Ne var ki, ABD emperyalizminin kuklası durumundaki Pakistan'ın Yahya Han rejimi, Bangladeş'in özerklik talebini reddedince ve bu uğurda verilmekte olan mücadeleyi kan ve zulümle bastırmaya çalışınca, halk silahlı mücadeleye girişti. Dünyanın sosyalist ve ilerici güçlerinden destek gördü. —Bu haklı mücadele karşısında, Maoçu Pekin yönetimi faşist ve ABD işbirlikçisi Yahya Han rejimin yanında, yani ezen ulus zulmünün yanında yer almıştı— Neticede savaş başarıyla sonuçlandı ve önce özerklik içinde yaşamayı seçmiş olan Bangladeş ulusu Pakistan'ın zor kullanması karşısında ayrılarak bağımsız bir ulusal devlet oluşturdu.

Yakın tarihten örnek verecek olursak, 11 Mart 1974'de Irak Kürdistan'ında Molla Mustafa Barzani liderliğindeki gerici-feodal önderlik, Irak'taki Kürt halkının haklı ulusal demokratik davasını emperyalizmin kuyruğuna takarak, Amerikan Emperyalizmi ve İran monarko-faşizmi desteğinde anti-emperyalist Irak rejimine karşı bir hareket başlattı. Bir anti-emperyalist nitelik taşımadığı gibi, Orta Doğu'daki emperyalizm ve siyonizm karşısında ilerici güçleri zaafa uğratmak taktiğine güden emperyalizm ile işbirliği halinde başlatılan bu hareket emperyalizm ve gericilik ile işbirliği yapıyordu. Ayrıca Barzani, 1974 Eylül'ünde bir Amerikan gazetecisine verdiği demeçte, şayet bağımsız bir Kürt devleti olursa, kerdi bölgesindeki petrolerden Amerikaya imtiyaz hakkı vereceğini açıklıyordu. Öte yandan, Orta Doğu'nun en güçlü komünist partilerinden olan ve gerici, despotik monarko-faşist Şah rejiminin en güç, en zalim koşulları altında seçkin bir öncü devrimci mücadele veren TUDEH Partisi'nin, SAVAK'la ilgili olarak yayınladığı bir broşürde, Bar-

zani yönetiminin Savak'la işbirliği yaptığı belirtiliyordu. İran (Acem) - Azeri ve Kürt olmak üzere üç seksiyondan oluşan ve bugüne kadar işçi sınıfı bilimine ve enternasyonalizmine büyük bağlılığı ile tanınan TUDEH Partisi, Savak'ın, Irak hükümeti tarafından getirilen bölgesel özerklik planı karşısında harekete geçtiğini ve Kürtleri provoke ettiğini söylemekte, bu harekette —11 Mart hareketinde— Savak provokasyonunun bulunduğunu açıklamaktadır. (KITLE, 116, 5 Temmuz 1976. sf. 10-11)

Öte yandan, Mustafa Barzani ve kliği, bu gerici harekete kalkışmadan önce, Kürdistan Demokrat Partisi ve kurtuluş savaşçıları —peşmergeler— arasındaki marksist veya diğer ilerici, devrimci unsurları katlederek, sindirereö, hareketten ve partiden uzaklaştırarak bir sindirme hareketine girişmişti. Hareketin devrimci önderlerinden Dr. Sait Kırmızıtoprak ve arkadaşlarının katledilmesi, taraftarlarının uzaklaştırılması; —keza o sıralarda partinin sol kanadı içinde bulunan— genellikle Celal Talabani taraftarları olarak bilinenlerin tasfiyesi, bütün bu çahalar. Parti içindeki ileri kanadın bertaraf edilmesi için yapılan operasyonlardı. Hatta, tasfiye edilenler arasında, Mustafa Barzani'nin oğlu İdris Barzani bile bulunmaktaydı.

Bu nedenlerden ötürü, — daha önceleri Kürt ulusal demokratik hareketine büyük yardımlar yapmış bulunan Sovyetler Birliği ve dünya sosyalist sistemi, hareketi desteklemedi; çünkü böyle bir destek Amerikan ve İron gericilerinin yanında saf tutmak demek olacaktı. Dünya sosyalist sistemi bu hareketi desteklemediği gibi, hiçbir üçüncü dünya ülkesi de böyle bir desteği vermedi. Hatta böyle durumlarda genellikle gerici ve emperyalizm yandaşı politika güden Maoçu Pekin yönetimi bile, üçüncü dünya ülkelerinin tepkisini çekmekten çekindiği için Barzani hareketine yardımda bulunmadı. Neticede, gerici-feodal önderlik Irak Kürdistanındaki ulusal demokratik mücadeleyi ve Kürt halkını yenilgiye sürükledi. Barzani önce İran'a sığındı, sonra da Amerika'ya gitti.

Nitekim Molla Mustafa Barzani, 11 Mart 1974'den üç yıl sonra Amerika'da bir İngiliz gazetecisine verdiği demeçte, Amerikan hükümetinin —Ford ve Kissinger'in— kendisini ve Kürtleri ayaklanmaya sürükledikten bir süre sonra «Kürtlere ihanet ettiğini» söylüyor, fakat Carter yönetiminin bu durumdan suçlu olmadığını, ne var ki, bu durumun doğurduğu trajik sonuçların ahlaki sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini belirtiyordu. DAILY TELEGRAPH Gazetesinin 2.2.1977 günkü sayısında yayınlanan ve Türkiye'de ÖZGÜRLÜK YOLU Dergisi'nin 1977 Nisan ayında fotokopisiyle birlikte tam çevirisi verilen bu demeci görmemiş bulunan İLKE okurlarının bulunacağı düşüncesiyle, sözkonusu haberi burada özetlemeyi yararlı görüyoruz.

«...1972 yılında Başkan Nixon ve Dr. Kissinger'in Tahran'da Şahla görüşmeleri ve İran ile komşu Körfez ülkelerine karşı bir tehdit unsuru olarak saydıkları Rus-destekli Irak rejimine karşı savaşmak üzere Kürtlere gizli askeri yardım yapma konusunda «anlaşmalarından» sonra, 1974'de savaşın başladığını, fakat bir yıl sonra Şah'ın Irak'la avantajlı bir anlaşma yapması üzerine «İran ve Amerikan yardımının ansızın ve Kürtler uyarılmadan, onları teslim zorlayıcı bir biçimde kesildiği» belirtilen haber yazısında, Barzani'nin, ABD daveti üzerine Kissinger ile anlaşma yapmak üzere 1972'de bir Kürt heyetini gizlice Washington'a göndermiş olduğunu söylediği belirtilmektedir. Böylece Barzani demecinde Amerika'yı, Kürtleri onbinlerce kayıp insana ve yarım milyon mülteciye malolan klasik bir savaşa sürüklemekle suçlamaktaydı.

Röportajı yapan gazete muhabiri şöyle yazıyordu: «Barzani bana, Irak'la savaşmaya kendilerini teşvik için, CIA'nın ve Amerikan Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin sözlü vaatlerde bulduklarını ve 'sizin otonominizi destekleyeceğiz' dediklerini söyledi.»

Gazete, Barzani'nin yaptığı suçlamaların doğru olduğunu çünkü geçen yıl, Beyaz Saray Haberalma Komitesinin gizli raporuna ilişkin olarak yetkili olmayan çevrelerce yapılan yayınlarda bu hususların yer aldığı ve o gizli rapora göre Kürtlerin Şah tarafından yüzüstü bırakılmayacağı konusunda ABD'nin garantör olarak davrandığının anlaşıldığını, Barzani heyetiyle ABD'nin yaptığı anlaşmada Kissinger ve Nixon'un Kongre ve Dışişleri Bakanlığı'nın bilgisi dışında davrandığını hatırlatıyor.

Bununla birlikte, Mustafa Barzani hâlâ daha Amerika'dan umudunu kesmiş değildir. Çünkü sözkonusu demecinde, M. Barzani, «Ben bu trejediden dolayı bugünkü yönetimi suçlamıyorum. Ama inanıyorum ki, Amerika ahlâki sorumluluğunu kabul edecektir. Ben Carter yönetimini Irak'ın Kürtleri kendi evlerine göndermesi için nüfuzunu kullanmaya ikna etmeğe çalışacağım.»

Bunca deneyden sonra, 11 Mart hareketinin gerici önderliğinin başında bulunan ve ABD ile İran tarafından «ihanete uğradığını» söyleyen Barzani, Irak Kürtlerinin en basit insan haklarını aramak için gene Amerikan emperyalizmden medet ummaktadır. Hem de, bu demeci verdiği sırada, 18 aya varmış olan ABD'deki ikameti boyunca işbirliği halindeki CIA ve SAVAK ajanlarının sürekli gözetimi altında tutulduğunu, bu gözetimin, kendisinin demec vermesini önlemek amacıyla güttüğünü bizzat gene kendisi ifade ettiği halde.

Örneklerimize Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir yenisini ekleyelim. Kıbrıs sorununda «Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı» ilkesi sayet soyut ve mekanik bir biçimde ele alınacak olursa, Kıbrıs'ta yanlış «çözümlere» gitmek ve emperyalizmin ekmeğine yağ sürmek pekâ-

la mümkündür. Bilindiği gibi, Kıbrıs'da birisi çoğunluk, diğeri azınlık durumunda olan dil ve kültür bakımından farklı iki ayrı ulusal topluluk yaşamaktadır. Uzun süre Kıbrıs'da Türk ve Rum cemaatleri kardeşçe ve yakın ilişkiler içinde yaşamışlardır. Ne var ki, Kıbrıs'da Rumların öncülüğünde emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık mücadelesi başlayınca, emperyalist güçler —o sırada İngiltere— Rumların yanında gerici bir topluluk olan Türkleri kışkırtmaya ve bu mücadelenin gerçekte «Yunanistana iltihak ve Enosis için bir uğraş olduğu» yalanını yaymağa çalışmıştır. Gerçi, İngiltereye karşı verilen anti-emperyalist mücadelede o an için saf tutanlar arasında Enosisçi ve gerici güçler de bulunmaktaydı, ama bu mücadelede büyük halk çoğunluğu gerçekten bağımsızlık için savaşıyordu. Böylelikle, emperyalizm Türk cemaatini, Kıbrıs'ın bağımsızlığı için savaşan Rumlara karşı kışkırtarak iki topluluk arasına düşmanlık sokmaya çalışıyor ve bağımsızlıkçı güçlere karşı Kıbrıs'lı Türk işbirlikçilerini kullanıyor, Türk'lerden karşı -devrimci vurucu güç grupları kir alıyor ve onları Rum kurtuluşçularının üzerine salıyordu. (Bugünkü kukla ve gayri meşru KTFD'nin başkanı durumundaki Denктаş, o zamanlar İngiltere'nin sömürge valisinin emrinde Kıbrıs'daki İngiliz Başsavcısının yardımcısı olarak görev yapmakta olduğunu 1974 Kıbrıs olayları sırasında hatırlatmıştı.)

Buna rağmen Kıbrıs Türk kesiminin en ileri unsurlarını oluşturan Komünistler, AKEL Partisi'nin öncülüğünü savunuyorlar ve her iki topluluğun işçilerinin yakınlaşması ve kardeşliği için başarılı çalışmalar sürdürüyorlardı. Örneğin Türk işçilerinin ve diğer ücretli emekçilerinin de üye olduğu tek merkezi genel işçi konfederasyonunun düzeni altında ortak 1 Mayıs gösterileri bile yapıyorlardı. Ne var ki, emperyalistler bütün güçleriyle Türk ve Rum kesimleri arasına düşmanlık sokmağa çalışıyorlar ve Kıbrıslı Türklerin ve Rumların kardeşliğini savunan Türk liderlerini öldürmek dahil her çareye başvuruyorlardı. Örneğin AKEL Merkez Komitesi üyesi Derviş Ali Kavazoğlu işte bu önderlerden biriydi.

En sonunda, bağımsızlık mücadelesi başarıya ulaştı ve Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. İlerici ve bağımsızlıkçı Makarios yönetiminin, AKEL desteğinde güttüğü iç ve dış politika, Türk toplumu ile Rum toplumu arasında suni olarak çıkartılmış bulunan hasımlıkların azaltmasına yol açmağa başlayınca, emperyalist ve Rum faşist güçleri 1963 Aralık olaylarını düzenlediler. Bu olayların etkisi birkaç yıl sonra geçince, emperyalistler ve Kıbrıslı faşistler bu kez 1967 provokasyonuna başvurdular. Gene bu olaylar küllendi ve her iki toplum arasında yakınlaşma güçlendi. Bu kez de, bilinen 1974 faşist Sampson darbesi tezgahlandı, onu Türkiye'nin adanın önemli bir bölümünü ele geçirmesi izledi.

Hiç kuşkusuz, Londra ve Zürich antlaşmaları, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve her iki toplumun da üniter bir devlet statüsü halinde yaşamasını tanıyordu, fakat emperyalistler bu anlaşmalara, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkıyla bağıdaşmayacak bazı maddeler koymuşlardı. Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Türkiye ve Yunanistan'ın bir alay düzeyinde birlik bulundurmaları ve Garantör devlet sıfatlarıyla adaya müdahale haklarının onlara tanınmış olması, bir devletin bağımsızlığıyla bağıdaşır hususlar değildi. Buna rağmen, k c k bir faşist azınlık dışında, Kıbrıs Rum halkının ileri bilinç düzeyi ve işci sınıfının da desteklediği Kıbrıs yönetiminin bağımsızlıkçı tavrı, k c c k bir ülke olan Kıbrıs'a gerek  c nc  dünya ülkeleri nezdinde, gerekse tüm dünya siyaset ve diplomasi arenasında haklı bir prestij sağlamış, bu nedenle, Kıbrıs Cumhuriyeti 1974 yazına kadar bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve hükümranlığını koruyabilmişti. Fakat, adayı kendi amaçları için kullanmak isteyen emperyalizmin 1974'de düzenlediği karşı - devrimci komployu izleyen olaylar, —adanın bir bölümünün Türkiye tarafından işgal edilmesi— ile bugün Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve egemenliği ihlal edildiği gibi, her iki topluluk arasındaki düşmanlık derinleştirilmiştir.

Böyle bir durumda, Türkiye askeri birliklerinin tümüyle Kıbrısdan çekildiğini bir an farzetsek bile sorun  z mlenmiş olmayacaktır. İşgalci birliklerin adadan çekilmesi ve g cmenlerin evlerine dönmeleri, sorunun  z m  için en önemli ve ilk adım olacaktır, fakat bu durum Kıbrıs'ın bağımsızlığını sağlamaya yetmeyecektir. şöyle ki, böyle bir durumda, Kıbrıs Türk toplumu şayet kendi kaderini tayin hakkını kullanmağa kalkacak olursa, örneğin ayrı bir bağımsız devlet kurmağa girişirse, veya aynı devlet bütünlüğünden ayrılıp Türkiye'ye iltihak etmeğe kalkışırsa, gerek Kıbrıs işci sınıfı partisi, gerek Kıbrıs Türk kesiminin işci sınıfı sosyalistleri ve gerekse Türkiye'nin işci sınıfı politik hareketi böyle bir «self-determinasyona» karşı çıkacaktır. Bugünkü koşullarda, adanın federatif bir statüye kavuşturulması bile, gerçekte emperyalizmin istediği bir üzümdür. Bu şekilde, emperyalizm, Kıbrıs'ın filli taksimine meşruiyet kazandırmış olacak ve ilerici Kıbrıs Cumhuriyetine karşı, Türk bölgesini bir karşı devrimci karakol olarak kullanabilecektir. Bu gerici karakol, üstelik, sadece ilerici Kıbrıs yönetimine karşı değil, Orta Doğu halklarının anti-emperyalist mücadelesine karşı yönelmiş bir tehdit aracı ve bölgede barışı, güvenliği zedeleyecek direkt veya dolaylı bir emperyalist  s haline gelecektir.

şu halde, Kıbrıs sorununa bakarken, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini mekanik ve somut durumdan soyutlanmış bir tarzda ele alacak olursak, Kıbrıs Türk topluluğunu «ulusal bir topluluk» halinde görmek ve onun gerici yöndeki ayrılma —bağımsız devlet oluştur-

ma veya Türkiye'ye iltihak etme— talebini de olumlu karşılamamız gerekir. Yukarıda da söylediğimiz gibi, federatif statü bile— bir fiili taksim anlamına geldiği takdirde— olumsuz bir sonuçken, tümüyle ayrılma veya Türkiye'ye iltihak etme, ondan daha da olumsuz bir durum yaratacaktır.

Bu nedenle, gerek Türkiyeli, gerekse Yunanistanlı ve gerekse Kıbrıslı işçi sınıfı sosyalistleri, ulusal kimlikleri ister Türk isterse Rum olsunlar, hep birlikte tek bir nokta etrafında birleşmişlerdir: bu ise emperyalizmin önerdiği çözümlerin hepsine karşı çıkmak, KTFD adlı kukla ve gayrimeşru hükümeti tanımamak, Türkiye birliklerinin Adadan derhal çekilmesini, göçmenlerin evlerine dönmelerini —kısaca BM genel kurul kararlarının uygulanmasını— sağlamak, her iki topluluğun da haklarını güvence altına alacak ve emperyalizmin işine yaramayacak bir statünün getirilmesini sağlamak. Adanın şu veya bu biçimde fiilen taksimini yasallaştıracak tüm önerileri kesinlikle reddetmek, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve hükümranlığını öncelikle korumak...

Bugün gerek Türkiyeli, gerekse Yunanistanlı işçi sınıfı sosyalistleri, Kıbrıs halkının öncü işçi sınıfı partisi tarafından getirilen tezleri desteklemektedir. Gene emekçi halkın örgütlenmesi bakımından, işçi sınıfı sosyalistleri, Kıbrıs'da **tek işçi sınıfı partisini**, tek sendikal konfederasyonu savunmakta, adadaki Türk ve Rum emekçilerinin aynı —tek bir— sınıf ve kitle örgütlerinde örgütlenmesi görüşünden ödün vermemektedirler.

Şu halde, AKEL, Kıbrıs Türk toplumunun «self-determinasyonuna» karşı çıkarken bunda haklıdır. Çok büyük çoğunluğunu Rum kökenli üyelerinin oluşturduğu AKEL'i bu tutumundan dolayı «sosyal şoven» saymak bilimsizliğin ve milliyetçi dar kafalılığın ta kendisidir. Nitekim Kıbrıslı Türk kökenli işçi sınıfı devrimcileri de AKEL saflarında yer almakta, onu Kıbrıs işçi sınıfının tek öncüsü ve biricik sosyalist ve enternasyonalist partisi olarak kabul etmektedirler.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, yukarıdaki bazı örneklerden de görüldüğü gibi, işçi sınıfının savunduğu bir ilkedir, fakat bu ilke ne kadar önemli olursa olsun, son tahlilde bir demokratik sorundur, bu ilkenin üzerindeki daha büyük ilke, Lenin'in sık sık belirttiği gibi «demokratik hareketin, sosyalist harekete bağımlı olması» ve işçi sınıfının, genel devrimci-demokratik hareketin yüksek çıkarlarının herşeyden önce gözetilmesi, ve parça ile bütün çeliştiği takdirde, parçanın bütün lehine reddedilmesi ilkesidir.

Bu nedenle, şu veya bu somut ve özgül durumda, şayet işçi sınıfı politik hareketi self-determinasyon hakkının gerici ve bütünün çıkarlarını zedeleyici yönde kullanılmasına karşı çıkarsa, bu kendi ilkelerinden

ödün verdiği anlamına gelmez, tersine, sözkonusu ilkenin de üzerinde bulunan, o ilkenin de bağımlı bulunduğu daha büyük ve daha önemli bir ilkenin korunması adına bunu yapar. Aksi halde, self-determinasyon ilkesini mekanik bir biçimde yorumlamak, bir soyutlama olarak ele almak, bu ilkenin de üzerindeki bir ilkedен taviz vermek olur. Yukarıda da görüldüğü gibi, ulusların tam eşitliği ve self-determinasyon hakkı meselesine küçük burjuva bakış tarzıyla, enternasyonalist (proleter) bakış tarzı arasındaki önemli fark buradan çıkar. Birtakım küçük burjuvalar da self-determinasyon (ayrılma) hakkını kabul ederler, fakat bunu mutlaklaştırırlar. Sosyalistler ise bunun bir demokratik mesele olduğunu, sosyalist harekete —genel proletarya devriminin çıkarlarına— bağımlı olarak ele alınmasını, bütünün çıkarlarının esas olduğunu, ulusal ve uluslararası çıkarların ender durumlarda çatışması halinde, ulusal çıkarların reddedilerek, uluslararası çıkarların (bütünün çıkarlarının) esas alınması ve korunması gerektiğini savunurlar. Çünkü uluslararası çıkarların, ulusal çıkarlara daima ve her durumda tercih edilmesi, ikisinin çatışması halinde birincisinin alınarak, ikincisinin reddedilmesi, sadece selfdeterminasyon meselesinde değil, tüm enternasyonalist sorunlarda, işçi sınıfının en temel, en vazgeçilmez ilkelerinin başında gelmektedir. Bu ilkedен taviz verilmesi proletarya açısından ve işçi sınıfı bilimine, enternasyonalizmine sınıksız bağlı bulunanlar bakımından düşünülemez. Nitekim konumuzla ilgili olarak Lenin'in şu sözleri asla unutulmamalıdır:

«Ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri sorununda da biz, herşeyden önce ve herşeyden fazla sözkonusu ulusun proletaryasının kendi kaderini tayin etmesiyle ilgileniriz. (Bütün Eserleri, C. 20, sf. 427)

Lenin, self-determinasyon konusunda genel ile özel arasındaki ilişkileri, yukarıya aktardığımız alıntılarda parça-bütün konusunda söylediği sözlerle özetlemiştir. «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışma Özeti» başlıklı makalesinde ise, şunu hatırlatıyordu: «...özel genele bağımlı kılınmadıkça, hiçbir demokratik talep (kendisinin) kötüye kullanılmalarının önüne geçemez, biz, ne 'her' bağımsızlık mücadelesini desteklemeye mecburuz, ne de 'her' cumhuriyetçi ve kilise aleyhtarı hareketi.» (Bütün Eserleri, C. 22, sf. 348, keza, UKTH sf. 193)

Fakat hemen belirtmek gerekir ki, bazı durumlarda ayrılma isteğinin işçi sınıfı tarafından, proletarya devriminin genel çıkarlarına aykırı görülerek desteklenmemesi hususu, yani bu özel durumlar, genelleştirilmemelidir. Ve parçanın bütünle çeliştiği bazı durumlarda, parça bütün lehine reddediliyor diye, bu özel, şayet genel haline getirilirse, bu kez ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi inkâr edilmiş olur. Bu bakım-

dan, yukarıda özel üzerine yaptığımız vurgulama, hiçbir şekilde genel ilkenin reddini, onun yerine konulmayı sonuçlamamalıdır.

Meseleyi daha iyi anlamak için Lenin'in verdiği şu örneği dikkatle okumalıyız. Lenin, örneğin bir ulusun bağımsızlığı elde etme hakkı, şayet uluslararası durum gereği bir genel savaşa yol açabilecekse —o yıllarda Polonya'nın ayrılmasının böyle bir duruma yol açabileceğini söylüyordu Lenin— bu şartlar altında genel savaşı önlemek için, sözkonusu ulusun ayrılmasını savunmamak gerektiğini belirtiyor, fakat böyle bir durumun sadece «özel» olduğunu, bunun genel'e dönüştürülmemesi gerektiğini belirtiyordu:

«Ama biz, belki de on ya da yirmi milyon nüfuslu küçük ulusun problemleri kurtuluşu için, iki büyük ulus arasında, yirmi milyon insanın katline yol açacak bir savaştan yana olamayız. ...Fakat bu, bizim Programımızdan ulusların tam eşitliğini çıkardığımız anlamına gelmez, bu, **birtek** ülkenin demokratik çıkarlarının, **birçok veya bütün** ülkelerin demokratik çıkarlarına bağımlı kılınması anlamına gelir. Biraz daha ileri giderek varsayalım ki, iki büyük monarşi arasında sıkışmış küçük monarşi bulunsun ve bu ülkenin kırıllığı her iki büyük komşu ülkenin hükümdarına da birden kan bağıyla ya da başka bağlarla «bağlı» olsun. Gene varsayalım ki, küçük ülkede cumhuriyetin ilanı ve **onun** hükümdarının ülkeden sürülmesi, küçük ülkede o veya bir başka hükümdarı kabul ettirmek amacıyla iki büyük komşu ülke arasında pratikte bir savaşa yol açacak olsun. Hiç kuşkusuz, bu durumda tüm uluslararası Sosyal Demokrasi ve onun o küçük ülkedeki gerçekten enternasyonalist olan Sosyal Demokrat müfrezesi **monarşinin yerine cumhuriyetin kurulmasına karşı çıkacaktır**. Monarşinin yerine cumhuriyetin getirilmesi mutlak birşey olmayıp, sadece demokratik taleplerden biridir, bir bütün olarak demokrasinin (ve kuşkusuz daha önemlisi sosyalist proletaryanın) çıkarlarına bağlıdır. Böyle bir durumda, bu, hiçbir ülkenin Sosyal Demokratları arasında en küçük bir ihtilâfa bile ihtimal bulunmayacaktır. Ama şayet herhangi bir Sosyal Demokrat, bu zeminlerden hareket ederek, uluslararası Sosyal Demokrasinin programından cumhuriyet talebinin çıkarılmasını önermeğe kalkışacak olursa, elbette deli olarak kabul edilir. Ona **genel** ile **özel** arasındaki en basit mantıki farkı unutmaması söylenir.» (C. 22, sf. 344)

Lenin, aynı makalesinde o anki koşullarda Polonya'nın bağımsızlığını bu konudaki önemli örnekleri arasına katıyordu:

«...Polonya'nın **özgöl** koşullarını ele alalım: Polonya'nın **bugün** bağımsızlığı savaşlar veya devrimler olmadan «pratikte mümkün değildir». Sırf Polonya'nın yeniden inşa edilmesi için bütün-Avrupa çapında bir savaştan yana olmak en kötü cinsten bir milliyetçi olmaktır, az sayıda Polonyalının çıkarlarını savaşın acılarına katlanacak yüzlerce mil-

yon insanın çıkarlarının üstünde görmektir. **Komşu** emperyalist güçlerin **mevcut** dengesinde, **bugün** Polonya'nın bağımsızlığı sorununu ileri sürmek gerçekten de serap peşinde koşmak, dar-kafalı milliyetçiliğe düşmek, bütün bir Avrupa'nın ya da en azından bir Rusya'nın veya bir Almanya'nın devrimi için gerekli önkoşulu unutmaktır. Aynı şekilde, 1908-14'de Rusya'da koalisyon özgürlüğünü tek başına bir slogan olarak öne sürmek gene serap peşinde koşmak, Stolipin'in işçi partisine (bugün aynı şey olan Potressov ve Gvozdyov'un partisine) objektif olarak yardım etmiş olmak anlamına gelir. Ama «bu böyledir diye» genel olarak, koalisyon özgürlüğü talebini Sosyal Demokrasinin programından çıkarmak çalınıklık olur.

Üçüncü ve muhtemelen en önemli örneğe gelelim. Polonyalıların tezlerinde okuduğumuza göre (...) bağımsız bir Polonya tampon devletin kurulması görüşüne, 'bunun küçük güçsüz grupların tutarsız bir ütopyası olduğu' gerekçesiyle karşı çıkılmaktadır. Bunun gerçekleşmesi, şu veya bu Büyük Güçler grubunun askeri sömürgesinden, onların askeri ve ekonomik çıkarlarının oyuncağından, yabancı sermaye için bir sömürü alanı, yarınki savaşlar için bir savaş alanı olmaktan öteye gidemeyecek olan küçücük bir Polonya devleti kurulmuş olacaktır.» Bunların hepsi, Polonya'nın **bugün** bağımsızlığı sloganına karşı kullanıldığı zaman çok **doğru şeylerdir; çünkü** Polonya'da bir devrim bile tek başına hiçbir şeyi değiştirmeyip, Polonyadaki yığınların dikkatini **asıl şeyden** onların mücadelesini Rus ve Alman proletaryasına bağlayan bağdan uzaklaştırır. Bugün Polonya proletaryasının, ancak komşu ülkelerin proletaryası ile **birlikte dar kafalı Polonya milliyetçilerine** karşı mücadele ederek, **Polonya'nın özgürlüğü dahil** sosyalizm ve özgürlük davasına yardım edebileceği gerçeği bir paradoks değildir. Polonyalı Sosyal Demokratların milliyetçilere karşı mücadelede yapmış oldukları büyük tarihsel hizmeti inkâr etmek mümkün değildir.

Ne ki, oPolonya'nın **şimdiki özgül** (özel) koşulları açısından doğru olan bu aynı gerekçeler, **genel** sunuluş biçimleri içinde açıkça yanlış-tır...» (C. 22, sf. 148-149)

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının ilke olarak ödünsüzce savunulması ve bu hakkın, kullanılmasının (ayrılmanın) işçi sınıfı tarafından hangi koşullarda destekleneceği konusundaki bu uzun örnek ve alıntılar göstermektedir ki:

a — İşçi sınıfı, demokratik bir talep olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini savunur.

b — Bu hakkın kullanılmasında, meseleyi, proletaryanın —genel sosyalist ve demokratik mücadelenin— çıkarlarına bağlı olarak görür. Lenin'in de dediği gibi, «Demokrasi mücadelesini sosyalist devrim mücadelesiyle **birleştirmeyi** ve birincisini ikincisine **bağımlı kılmayı** bilmek

gerekir... Esas olan şeyi (sosyalist devrimi) gözden kaçırmayın; onu en başa koyun... sonra **tüm** demokratik talepleri alın ve bunları ona bağım! kılın...» (Bütün Eserleri, C. 35, sf. 267-68) Çünkü, zorunlu olan, esas olan şey proletarya devrimidir. Ve «Ne asgari programın belirli talepleri, **ne de** asgari program taleplerinin **tüm toplamı, hiçbir zaman,** 'temel olarak farklı bir sosyal sisteme geçiş' değildir. Böyle düşünmek prensip olarak reformist konuma kaymak ve sosyalist devrim açısını terketmek demektir» (V. İ. Lenin, C. 41, sf. 384-85)

c — Belli özgül durumlarda işçi sınıfının, herhangi bir ulusun ayrılma talebini desteklememesi şeklindeki özel, hiçbir zaman **genel** bir ilke haline getirilmemelidir. Özellikle bu, ezen ulusun sosyalist tarafından yapıldığı takdirde, egemen ulus şovenizmine hizmetten başka bir anlama gelemez.

d — Yukarıda da belirttiğimiz gibi, işçi sınıfı biliminin, **ayrılma hakkı ilkesini** savunması, ayrılmayı teşvik etmesi ile aynı şey değildir. Çünkü, işçi sınıfının amacı olan sosyalizm, büyük birimlerden yansır ve çünkü «sosyalist düzende büyük devlet demek, günde şu kadar **daha az** çalışma saati ve şu kadar **daha çok** ücret demektir. Emekçi yığınlar kendilerini burjuva boyunduruğundan kurtardıkça, «kültürel yardım» için büyük ve ileri sosyalist uluslarla birleşmeye kaynaşmaya doğru gitmekten **kendilerini alamayacaklardır**; yeter ki daha dün onları ezenler, yıllar boyu ezilmiş olan ulusların yüksek demokratik gurur duygularını incitmesinler ve yeter ki bu uluslara, devlet kurmak, yani «kendi öz» devletlerini örgütleme deneyini geçirmek dahil, herşeyde eşitlik tansın. Kapitalizmde bu «deney» savaş, yalnızlık, kendi içine kapanıklık anlamına gelir. ve (Hollanda, İsviçre gibi) ayrıcalıklı küçük ulusların dar görüşlü bencilliği demektir. Sosyalizm'de emekçiler kendileri, sırf yukarıda sözü edilen salt ekonomik amaçlar için hiçbir yerde içine kapanıklığa razı olmayacaklar, bu arada, siyasal biçimlerin çeşitliliği, ayrılma özgürlüğü ve devlet örgütleme deneyimleri —devlet bütün biçimleriyle göçüp gidinceye kadar bunların hepsi varolacaktır— refahlı ve kültürlü bir hayatın temeli, ulusların hergün biraz daha birbirlerine yakınlaşıp bütünleşmelerin güvencesi olacaktır.» (C. 22, sf. 338)

Ayrılma hakkını ve ilkesini savunmanın, ayrılmayı savunmak ve teşvik etmekle aynı şey olmadığını söyleyen Bolşeviklerle alay eden ve Bolşevizmin demokratik programını reddeden P. Kievski'ye (G. Pyatakev'un tamka adı) karşı, Lenin'in söylediği sözleri okumak, —biraz vakt de alacak olsa— sanırım yararlıdır. Lenin ünlü «Bir Marksizmin Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm» adlı makalesinde şunları söylüyor.

«... (P. Kievski) ... tartıştığımız konu açısından Rusya'nın Polonya'ya 'sahip olması' ile Türkistan'a 'sahip olması' arasında **hiçbir** eko-

nomik ya da siyasi fark olmadığını hiç düşünmemiştir. Bir 'sosyalist toplum'un sömürgelere **ayrılmayı salık verme** anlamında değil, **sadece** onlara serbestçe ayrılma **hakkını** tanıma anlamında 'sömürgelerden çıkmayı' isteyeceğini hiç düşünmemiştir.

Ayrılma hakkı ile ayrılmayı salık verme arasında yaptığımız bu ayırmadan dolayı P. Kievski bizi hokkabazlıkla suçluyor ve bu yargısını işçilerin gözünde 'bilimsel olarak doğrulamak' için şunları yazıyor: 'Bir propagandacıya proletaryanın **samostiionost** (Ukrayna için siyasi bağımsızlık) hakkında ne düşünmesi gerektiğini sorduğunda, sosyalistler ayrılma hakkının tanınması için çalışırlar, fakat ayrılmanın aleyhinde propaganda yaparlar cevabını alırsa, bir işçi ne düşünsün?' Bu soruya oldukça doğru bir cevap verebileceğimi sanıyorum: Her akılı başında işçi **kendi düşüncesini** Kievski'nin **bilmediğini düşünecektir**.

Aklı başında her işçi şöyle 'düşünecektir:' P. Kievski biz işçilere 'sömürgelerden çıkın' diye haykırmamızı söylüyor. Yani biz Büyük-Rus işçiler, hükümetimizin Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını istemeliyiz; İngiliz işçileri İngiliz hükümetinin Mısır'dan, Hindistan'dan, İran'dan vs. çıkmasını istemelidirler diyor. Ama bu demek midir ki **biz** proleterler kendimizi Mısır'ın işçilerinden ve fellahlarından, Moğolistan, Türkistan ya da Hindistan işçilerinden ve köylülerinden ayırmak isteriz? Bu demek midir ki, **biz** sömürgelerdeki emekçi yığınlara sınıf bilincine ermiş Avrupa proletaryasından 'ayrılmayı' salık ülkelerin bilinçli işçileriyle **bütün** ezilen ülkelerin işçileri, köylüleri ve kölelerinin en yakın birliği ve kaynaşmasından yanayız ve hep bundan yana olacağız. Her zaman, sömürgeler dahil olmak üzere bütün ezilen ülkelerin bütün ezilen sınıflarına bizden **ayrılmamalarını**, bizimle mümkün olduğu kadar sıkı bağlar kurup kaynaşmalarını salık vermişizdir, bundan sonra da vereceğiz.

Sömürgelerden çıkmalarını ya da ajitasyon çığlıkları yerine kesin siyasi terimlerle belirtecek olursak, sömürgelere tam ayrılma **özgürlüğü**, gerçek **kendi kaderlerini tayin hakkı vermeleri**'ni istiyoruz hükümetlerimizden; ve de biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı yürürlüğe koyacağımızdan, bu özgürlüğü tanıyacağımızdan eminiz. Biz mevcut hükümetlerden bunu istiyoruz; ve biz hükümet olduğumuz zaman, bunu **yapacağız**; ayrılmayı 'salık vermek' için **değil**; tersine, milletlerin demokratik birleşmelerini ve kaynaşmalarını kolaylaştırıp hızlandırmak için. Mogollar, İranlılar, Hintliler, Mısırlılar'la birliği ve kaynaşmayı teşvik etmek için hiçbir gayreti esirgemeyeceğiz. Biz bunu yapmanın görevimiz olduğuna, hem de **çıkarmıza** olduğuna inanıyoruz: çünkü aksi takdirde Avrupa'da sosyalizmin geleceği **sağlam olmaz**. Bizden daha geri, ve bizden daha çok ezilen bu milletlere 'Polonya Sosyal Demokratlarının çok yerinde deyimiyle 'karşılıksız kültür yardımı' vermeye ça-

lışacağız. Bir başka deyimle, onların makineleşmeye, emeğin yükünün hafifletilmesine, demokrasiye, sosyalizme geçmelerine yardımcı olacağız. Biz, Mogallar, İranlılar, Mısırlılar ve istisnasız **bütün** ezilen ve eşit olmayan millet için ayrılma özgürlüğünü istiyorsak, **ayrılmadan yana olduğumuz** için değil, zorla birleşmeye karşıt olarak **serbest, gönüllü** birleşme ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. Tek neden budur.

Ve bu bakımdan bizim görüşümüzce Moğol ya da Mısırlı köylüler ve işçilerle Polonyalı ya da Finlandiyalı köylüler ve işçiler arasındaki yegane ayrılık, sonuncuların siyasi bakımdan Büyük Ruslardan daha gelişkin ve tecrübeli, ekonomik bakımdan hazırlıklı, vs. olmalarıdır. Bu nedenle, onların, herhalde **çok kısa bir sürede**, bugün cellat rolündeki Büyük Ruslardan haklı nefretlerini **sosyalist** işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya uzatmanın akıllılık almayacağını halklarına anlatacaklarına iniyoruz...» (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, —Lenin'den bir derleme— Ant. Y., 1970, sf. 232-35)

Lenin Kievski'nin sorusuna verdiği cevabı şöyle bitiriyor: «...Bizim ayrılma özgürlüğü propagandamız, ve biz hükümet olduğumuz zaman o özgürlüğe geçerlik tanıma kesin kararımızla, milletlerin birleşmesi ve kaynaşması için Propagandamız arasında çelişki **yoktur** ve olamaz.» (aynı yerde)

Lenin Kievski'nin makalesi hakkındaki sözlerini şöyle sürdürüyor:

«Makale başından sonuna kadar Kievski'nin temel kuşkusu üzerine kurulu: Gelişme eğilimi milletlerin **birleşmeleri** yönünde olduğuna göre, niçin milletlerin **ayrılma** özgürlüğünü savunalım ve de iktidara geldiğimizde bu özgürlüğe geçerlilik tanıyalım? Gelişme eğilimi toplumun bir kısmının diğeri üzerinde zora dayanan hakimiyetine son verme yönünde olduğu halde niçin proletarya diktatörlüğünü savunuyorsaö, onun için. Diktatörlük, toplumun bir kısmının toplumun geri kalan kısmı üzerinde, üstelik doğrudan doğruya zora dayanan hakimiyetidir. Yeğane tutarlı devrimci sınıf olan proletaryanın diktatörlüğü, burjuvaziyi devirmek ve karşı-devrim teşebbüslerini önlemek için zorunludur. Proletarya diktatörlüğü sorunu o denli önemlidir ki, bunun gereğini inkar edenler, ya da bu gereği sadece lafta kabul edenler, Sosyal Demokrat Parti üyesi olamazlar. Bununla birlikte, şunu da inkâr edemeyiz: bazı ayrı durumlarda, istisnai olarak, mesela büyük bir ülkede sosyal devrim başarıldıktan sonra komşu küçük bir ülkede burjuvazi, eğer direnmede bir çıkar yol görmüyorsa ve hayatını kurtarmayı direnmeye tercih ediyorsa, barış içinde iktidarı bırakabilir. Tabii ki, çok büyük ihtimalle sosyalizm, küçük devletlerde dahi iç savaşız başarılı **olamayacaktır**; bu nedenle, şiddet bizim ülkelerimize yabancı olduğu halde, milletlerarası Sosyal Demokrasinin **yegane** programı iç savaşı kabullenmek değildir. Aynı-

sı, **mutatis mutandis**, (yani **gerekli değişikliklerle**) milletlere de uygulanabilir. Biz milletlerin birleşmelerinden yanayız; fakat **şimdiki halde**, ayrılma özgürlüğü olmaksızın, zor yoluyla birleşme ve ilhaktan gönüllü birleşmeye geçiş sözkonusu olamaz. Ekonomik etkenin ağır bastığını doğru olarak kabul ediyoruz; fakat bunun **à la Kievski** bir yorumu, Marksizmi karikatürleştirmektedir. Çağdaş kapitalizmin tröstleri ve bankaları bile gelişkin kapitalizmin bir parçası olarak her yerde kaçınılmaz oldukları halde somut veçheleri bakımından ülkeden ülkeye değişiklik gösterirler. Esaslardaki aynılığa rağmen, ileri emperyalist ülkelerin —Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya —siyasi biçimleri arasında daha da büyük ayrılıklar vardır. Aynı çeşitlilik, insanlığın bugünün emperyalizminden yarının sosyalist devrimine gitmek için izleyeceği yolda da kendini gösterecektir. Bütün milletler sosyalizme varacaklardır, bu kaçınılmazdır. Fakat hepsi tam aynı yoldan varmayacaklardır sosyalizme. Her birinin belli bir demokrasi biçimine, belli bir proletarya diktatörlüğü çeşidine, sosyal hayatın çeşitli veçhelerinde sosyalist dönüşüm biçimlerine katkısı olacaktır. 'Tarihi maddecilik adına', geleceğin bu veçhelerini tekdüze boz bir renge boyamak kadar teori açısından ilkel, pratik açısından da gülünç bir şey olamaz. ...Gerçek bize, sosyalist proletarya ilk zaferini kazanıncaya kadar, bugün ezilmekte olan milletlerin ancak beşyüzde birinin özgürlüğe kavuşup ayrılacağını gösterse dahi; sosyalist proletarya bütün dünyada nihai zaferi kazanıncaya **kadar** (yani sosyalist devrimin bütün iniş çıkışları boyunca) ezilen milletlerin gene ancak beşyüzde birinin çok kısa bir süre için ayrılacağını gösterse dahi, o durumda **dahi**, hakim milletlerin **bütün** ezilen milletlerin ayrılma özgürlüğünü kabul etmeyen ve savunmayan sosyalistlerini Sosyal Demokrat partilerine almamalarını işçilere şimdiden salık vermekle, teori bakımından da, pratik siyaset bakımından da doğru hareket etmiş oluruz. Çünkü gerçek şu ki, ezilen milletlerden kaç, demokrasinin çeşitli biçimlerine, sosyalizme geçişin çeşitli biçimlerine kendilerinden birşey katabilmek için ayrılma gereğini duyacaktır, biliyoruz ve bilemeyiz. Ama ayrılma özgürlüğünü inkârın bugün teoride baştan aşağı yanlış, ve pratikte hakim milletlerin şovenlerine kul köle olmakla bir olduğunu biliyoruz ve her gün görüp seziyoruz.» (aynı yerde)

«ULUSLARIN VE EMEKÇİLERİN KADERLERİNİ TAYİN HAKKI»

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi'nin yoruma tâbi tutularak çarpıtılması'nın bir biçimi, bu ilkeyi mutlaklaştırmak ve bu talebi sosyalist devrimin —ve proletaryanın— çıkarlarının üzerine çıkararak, dar milliyetçilik gütmek yani ayrılma hakkı ilkesini savunmayı, ayrılmayı savunmak ve teşvik etmekle bir saymak ise, bunun karşısındaki çar-

pıtma, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini şu veya bu biçimde reddetmek anlamına gelecek yorumlar getirmektir.

Örneğin, 1917 Büyük Ekim Devrimi'nden sonra R.K.P. (B) yönetimi içinde bazı unsurlar, «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı»nı hasıraltı eden bazı sözümona «ince» görüşler getirmeğe başlamışlardı. Bunların başında gelen ve genel olarak «sol»luğuyla bilinen Buharin, «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, gerçekte emekçilerin kendi kaderlerini tayin hakkıdır» diyerek, Rusya'da Çarlık döneminde ezilen ulus durumunda bulunan ulusal gruplara kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamayı önermekteydi.

Lenin, Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) 8.ci Kongresine sunulan Parti Programı Üzerine hazırladığı raporunda bu konuya da değinerek Buharin ve onun gibi düşünenleri eleştirdi. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı'nın, emekçilerin kendi kaderlerini tayin hakkı diye yorumlanamayacağını gösterdi.

Gerçekten de, yukarıdaki bölümlerde, Lenin'in «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkında da biz herşeyden önce ve herşeyden fazla proletaryanın kendi kaderini tayin hakkıyla ilgileniriz» şeklindeki sözlerinin anlamı ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, sadece emekçilerin kendi kaderlerini tayin hakkına indirgemek anlamında yorumlamak gerektiği açıktır. Sosyalistler, hiç kuşkusuz **herşeyden önce ve herşeyden fazla** proletaryanın kendi kaderini tayin hakkıyla ilgilenirken, bu husus hiçbir zaman ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini —yukarıda da uzun uzun gösterdiğimiz gibi— şu veya bu şekilde reddetmek anlamına gelmez.

Lenin'in sözkonusu Raporunda konuyla ilgili olarak söylediği sözlerin bir kısmını buraya aktarmak yararlı olacak:

«...Yoldaş Buharin olmasını istediği şeyi olanla karıştırmıştır. Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamalıyız diyor. Bir millet, proletarya ile birlikte burjuvazi demektir. Biz proleterler, hor gördüğümüz burjuvaziye kendi kaderini tayin hakkını niçin tanıyalım? Bu iki şey birbiriyle mutlak surette bağdaşmaz! Müsaadenizle, bugün fiilen varolanla bağdaşır. Bunu yok ederseniz, sonuç sırf hayal olur. (...) Yoldaş Buharin soruyor: 'Milletlerin kendi kaderlerini tayinine ne ihtiyacımız var?' 1917 yazında, asgari programı atıp yalnız azami programla yetinmemizi önerdiği zaman ona karşı çıktığımda söylediklerimi tekrarlamam gerekiyor. O zaman şöyle demiştim: 'Dereyi görmeden paçayı sıvama!' ...Aynısı, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı için de doğrudur. 'Ben yalnız emekçi sınıfların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak istiyorum' diyor Yoldaş Buharin. Bu demektir ki, sen Rusya'dan başka hiçbir ülkede başarılmamış olan birşeyi tanımak istiyorsun. Günlünc şey.

(...)

«... O halde bugün dahî mollaların sözünden çıkmayan kırgızlar, Özbekler, Tacikler, Türkmenler gibi halklar konusunda ne yapabiliriz? Burada, Rusya'da, uzun zamandır papazlarla içli dışlı yaşayan halk onları devirmekte bize yardım etti. Buna rağmen medeni nikah kararname-sinin hâlâ ne kadar yetersiz kullanılmakta olduğunu biliyorsunuz. Şimdi biz bu halklara gidip de, kendilerini sömürenleri devireceğimizi söyleyebilir miyiz? Bunu yapamayız, çünkü onlar tamamen mollalarının hakimiyeti altındadırlar. Bu gibi hallerde, sözkonusu millet gelişene kadar, proletaryanın burjuva unsurlardan ayrılması —ki bu kaçınılmazdır— gerçekleşene kadar beklemek zorundayız.

Yoldaş Buharin beklemek istemiyor. Sabırsızlık gözünü bürümüş: 'Niçin bekleyelim? Biz kendimiz burjuvaziyi devirdikten, Sovyet iktidarını ve proletarya diktatörlüğünü ilân ettikten sonra, şimdi niçin böyle hareket edelim?' Coşturucu bir çağrı etkisi var bunda, biraz da gideceğimiz yolu bize gösteren bir işaret; fakat programımızda sadece bunu ilân edersek, programımız program olmaz, bir bildiri olur. Sovyet iktidarını, proletaryanın diktatörlüğünü ilân edebiliriz, burjuvaziyi, hak ettiği gibi, istediğimiz kadar yerin dibine batırabiliriz; fakat programda sadece, en büyük bir kesinlikle, gerçekte varolana yer vermemiz gerekir. O zaman işte programımıza kimsenin bir diyeceği olamaz.

Biz soruna titizlikle, sınıf açısından bakıyoruz. Programda yazılanlar, milletlerin kendi kaderlerini tayini konusunu genel olarak ele aldığımız zamandan bu yana gerçekte neler olmuşsa ona dayanmaktadır. O zaman daha henüz proleter cumhuriyetleri yoktu. Onlar ortaya çıktık-tan sonra, ve ancak onlar ortaya çıkmaktayken, burada yazılanı yazabilirdik: '**Sovyet tipi** örnek alınarak örgütlenen bir devlet federasyonu'. (...) Scheidemann'ın partisi şimdiden bizim Almanyayı ele geçirmek istediğimizi söylüyor. Tabii bu saçmanın saçması gülünç bir şey. Fakat burjuvazinin de kendi çıkarları, yüz milyonlarca nüshada bunu yayan basını var; Wilson da, kendi çıkarına bu fikri destekliyor Bolşeviklerin, diyorlar, büyük orduları var; fetih yoluyla Almanyaya Bolşevizmi götürmek istiyorlar Almanyada en sağlam kişiler —Spartakistler— Alman işçilerinin Komünistlere karşı kışkırtıldıklarını söylediler bize ...Ülkemizde proletarya diktatörlüğünü yerleştirmek için çok çetin güçlüklerle cebelleşiyoruz Burjuvazi, ya da küçük burjuvazi, ya da hatta Alman işçilerinin bir kısmı bu amacının — 'Bolşevikler kendi sistemlerini zorla yerleştirmek istiyorlar' — etkisi altında oldukça, 'emekçilerin kendi kaderlerini tayini' formülü işlerimizi kolaylaştırmayacaktır Durumu öyle ayarlamalıyız ki, Alman sosyal-haînteri, Bolşeviklerin kendi evrensel sistemlerini zorla —sanki Kızıl Ordunun süngüleri ucunda Berlin'e getirebilmiş gibi— kabul ettirmeye çalıştıklarını söyleyemesinler Millet-

lerin kendi kaderlerini tayin ilkesi inkâr edilirse meydana gelebilecek bir durumdur bu.

Programımız emekçilerin kendi kaderlerini tayininden söz etmemelidir, çünkü bu yanlış olur. Milletler orta çağ düzeninden burjuva demokrasisine, burjuva demokrasiden proleter demokrasisine giden yolda farklı aşamalarda oldukları için, programımızın bu tezi kesinlikle doğrudur. Bizde, bu yolda birçok zigzaglar olmuştur. Her millet kendi kaderini tayin hakkını elde etmelidir; bu emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkını elde etmelidir; bu emekçi halkın kendi kaderini tayinini daha da kolaylaştıracaktır. Finlandiya'da proletaryanın burjuvaziden ayrılma süreci dikkati çekecek kadar açık, güçlü ve köklüdür. Hiç değilse, olaylar orada bizde olduğu gibi gelişmeyecektir. Bizim Fin milleti diye birşey tanımadığımızı, sadece emekçileri tanıdığımızı ilan etmemiz düpedüz saçmalık olurdu. Fiilen varolanı tanımamazlık edemeyiz. O kendiliğinden bizi onu tanımaya zorlayacaktır. Çeşitli ülkelerde proletarya ile burjuvazi arasındaki ayırım, her ülkenin kendi özelliklerine göre gelişmektedir. Bu konuda son derece ihtiyatlı davranmalıyız. Bazı milletlere karşı özellikle ihtiyatlı olmalıyız, çünkü bir milletin güvenine sahip olmamak kadar kötü birşey olamaz. (...) ...şöyle diyemeyiz: 'Kahrolsun milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı! Kendi kaderini tayin hakkını yalnız emekçi halka bahşediyoruz.' Kendi kaderini tayinin bu türlü çok karmaşık ve güç bir yoldan ilerlemektedir. Rusya'dan başka hiçbir yerde de yoktur. Diğer ülkelerde her bir gelişme aşamasını önceden görsek de, Moskova'dan emirler vermemeliyiz. Bunun içindir ki bu öneri ilke olarak kabul edilemez.» (a.g.e., sf. 277-283)

Nitekim Lenin, devrimden önce (1916'da) bu konuya eğildiğinde, «mutluluğun hiçbir ulusa zorla kabul ettiremeyeceğini» söyleyen Engels'in sözlerini hatırlatıyordu.

Engels'in Kautsky'yu yazmış olduğu 12 Eylül 1882 tarihli mektupta: «Yalnız birşey kesindir: **muzaffer proleterya, kendi zaferine zaafa uğratmaksızın hiç bir yabancı ulusa nimet sunamaz**» şeklindeki sözlerini hatırlatan Lenin, şöyle diyordu:

«Engels, 'ekonomik' etkenin tek başına bütün güçlükleri doğrudan doğruya ortadan kaldıracığını hiç sanmıyor. Bir ekonomik devrim tüm halkları sosyalizme **özendirecektir**; ama aynı zamanda —sosyalist devlete karşı— ayaklanmalar ve savaşlar da mümkündür. Politika kaçınılmaz olarak kendini ekonomiye uyarlayacaktır, ama hemen, ya da hiçbir pürüzle karşılaşmadan, kendiliğinden, basitçe ve doğrudan doğruya değil. Engels yalnız bu ilkenin, mutlak olarak enternasyonalist bir ilkenin, «kesin» olduğunu söylüyor, ve bunun **bütün** 'yabancı uluslar'a, yani sadece sömürge ülkelere değil, fakat tümüne uyguluyor: onlara zorla iyi-

lik sunmak, proleteryanın zaferini zaafa uğratmak olacaktır.» (C. 22, sf. 351)

Lenin, «...Bir Tartışma Özeti» başlıklı makalesinde şu hususu açık ve seçik olarak belirtiyordu:

«Şayet bir sosyalist parti 'ezilen ulusun ilhakçı devlet sınırları içinde zorla tutulmasına karşı olduğunu' ilân ediyorsa, bu parti iktidara geldiği zaman da **onu zorla kendi devletinin sınırları içinde tutmamayı reddediyor demektir.**» (C. 22. sf. 328)

GÜRCİSTAN OLAYI

Yeri gelmişken emperyalistlerin —burjuva ideologlarının— en fazla istismar ettikleri konulardan birisi olan Gürcistan meselesine de burada kısaca değinelim.

Büyük Ekim Sosyalist Devriminden sonra Polonya, Finlandiya ve Moğolistan bağımsızlığını elde etmişti. Diğer milliyetlerin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği bayrağı altında toplanmaları ise birkaç yıllık çabaları gerektirdi.

Bu milliyetler arasında Gürcistan'ın durumu özel bir yer tutar. Rusya'da Bolşevikler iktidara geldikten sonra, 1918'de Gürcistan'da Menşevikler iktidarı ele geçirdiler. Ve Gürcistan üç yıl boyunca (1921 Şubatına kadar) Menşevikler tarafından yönetildi. Gürcistan'ın komşu ülkeleri olan diğer Kafkas ulusların Bolşevik yönetiminde olmasına karşı, Tiflis'deki Menşevik hükümeti milliyetçi bir tutum izliyordu.

Sovyet Cumhuriyetleri'nin toplam 140 milyonluk nüfusunun yarıya yakın kısmı (65 milyonunu) Rus olmayan milletler ve milliyetler oluşturmaktaydı. Bu Federasyon içinde Ukraynalılar, Biyeloruslar, Özbekler, Tatarlar, Ermeniler, Gürcüler, Tacikler, Buriatlar, Yakutlar dahil olmak üzere pek çok milliyet oluşturmaktaydı.

Bu ulusların eşitlik altında federatif birliğini sağlamak, ve özellikle geri kalmış uluslara yardım etmek amacını taşıyan hükümetteki Milliyetler Komiserliği'nin (Bakanlığının) başında Stalin bulunmaktaydı. Stalin bu görevi, gene üstlenmiş olduğu İşçi Köylü Teftiş Komiserliği'nin yanısıra yürütmekteydi.

Sovyet hükümetinin, ulusların eşitliği ilkesi üzerine oluşturmağa çalıştığı sosyalist birlik çabaları, Gürcistan'daki Menşevikler tarafından baltalanmaktaydı. Buna rağmen RKP (B) Politbürosu, Gürcistan'da da Menşeviklerin halk tarafından iktidardan düşürüleceğine inandığından Gürcistan'daki gelişmeleri dikkatle izlemekle yetiniyordu. Ve nitekim de, Menşevik Tiflis yönetimi her geçen gün Gürcistan'da prestij yitiriyor. önceleri sağlamış olduğu halk desteğinden giderek uzaklaşıyordu. Menşevikler kendi iktidarlarını korumak için, içte Gürcü milliyetçiliğini körüklüyorlar, öte yandan el altından emperyalistler ile işbirliği ya-

piyorlardı. Emperyalistler için Gürcistan, önemli bir porovaksiyon aracı ve karşı-devrim mihraki haline getirilmeye çalışılıyordu.

1917 Devriminden kısa bir süre sonra emperyalistler tarafından başlatılan içteki karşı-devrim hareketini bastırmak ve Büyük Devrimi korumak için zorlu ve muzaffer bir mücadele veren Bolşevikler ve devrimci yığınların zaferi 1920 sonlarına doğru büyük ölçüde kesinlik kazanmıştı:

«1920 yılı sonlarına doğru emperyalistlerin ve müttefiklerinin bütün seferleri fiyasko ile sonuçlanmıştı. Müdahalecilerle Beyaz muhafızlar Sibiry'a'dan ve Orta Asya'dan kovulmuştu. Sovyetler iktidarı Azarbecan'da, daha sonra Ermenistan'da ve Gürcistan'da zafer kazanmıştı. Sovyet Devletini hızla boğmak için yapılan girişimler başarısızlığa uğramıştı. 1920 sonuna doğru ülke topraklarının tamamı müdahalecilerden ve beyaz muhafız çapulcularından kurtarılmış, yalnız Japon işgalcilerinin 1922 yılı sonuna kadar ellerinde tuttıkları Uzak-Doğu kalmıştı. Tabii ki, bu arada burjuvazi yabancı emperyalist orduları yardımı ile Litvanya'da, Letonya'da ve Estonya'da yeniden iktidarı ele geçirmişti. Moldavya'nın (Resarabya, Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın bir bölümü kısa bir süre sonra Sovyet Cumhuriyetinden ayrılmış oldu.» (Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi, B. Ponomarev, iBlim Y., 1976, sf. 156)

Görüldüğü gibi iç savaş sırasında, Gürcistan da karşı-devrimciliğe sahne olan bölgelerden birisiydi.

«İç savaşın bitiminden sonra Rusya toprakları üzerinde şu devletler bulunuyordu: Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (R.F.S.S.C.), Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (U.S.S.C.), Beyaz Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (B.R.S.S.C.) ve Azerbeycan, Ermenistan ve Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerini içine alan Transkafkasya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (T.F.S.S.C.), Kiva ve Buhara'da (Orta Asya) halk cumhuriyetleri kurulmuştu. Her Sovyet Cumhuriyeti kendine özgü sorunları tam bağımsızlık içinde çözüyordu. Bütün cumhuriyetler barış koşulları içinde, gelişmenin bu yeni aşamasında eylemlerini bağdaştırma ve örneğin askeri savunma gibi bazı Devlet görevlerini, anlaşma temeli üzerinde birleştirme, bundan başka ekonomik plan konusunda daha sıkı işbirliği yapma, merkezi bir Sovyet devleti içinde toplanma ihtiyacındaydılar. Sovyet Cumhuriyetlerindeki emekçiler açıkça görüyorlardı ki, bir emperyalist saldırıya karşı her Sovyet Cumhuriyetininin bağımsızlık ve bütünlüğünün korunması aralarında sıkı bir ittifaka bağlıydı. Ve gene onlar ekonomik yıkımı ortadan kaldırmak ve sosyalizmi kurmak için bütün Sovyet Cumhuriyetleri'nin ekonomik, politik ve askeri olanaklarını ortaklaşa kullanmanın kesin bir zorunluluk olduğunu anlıyorlardı.

Bütün Sovyet Cumhuriyetlerinde tek bir Devlet halinde birleşmek

için hareket başladı. Bu hareketin kaynağında her milliyetten işçilerle köylülerin çarlığı devirmek, büyük toprak sahipleri ile burjuvazinin egemenliğini ortada kaldırmak, Sovyetlerin iktidarını kurmak ve pekiştirmek için ortak mücadelesi, onların müdahaleye ve beyaz muhafızlara karşı mücadeleleri ile sosyalizmin kuruluşu için ortak çalışmaları bulunuyordu.» (a.g.e., sf. 167-68)

Karşı-devrimci hareketin bastırılmasından sonra, Tiflis'in Menşevik hükümeti, emperyalistlerin elindeki en büyük kozlardan birisi olarak kalmıştı. Bu bakımdan, Gürcistan Menşevikleri'nin emperyalist işbirlikçisi ve milliyetçi politikaları, Sovyet iktidarı için yeni bir karşı-devrim mihıakı olmak ve tehlike arz etmek istidadını koruyordu. (Nitekim Menşevik iktidarın devrilmesinden sonra, emperyalistlerin ve batılı sosyal demokrat partilerin Gürcistan meselesini çok uzun yıllar uluslararası planda bir siyasi karşı-devrim aracı olarak kullanmaları, birçok diplomatik meselede onu bir pazarlık kozu yapmak istemeleri de bunun başlıca kanıtlarından birisidir. (Örneğin 1922 başında yapılan çabalarla, Komintern, İkinci Enternasyonal ve İki Buçukuncu Enternasyonal temsilcileri arasında güçbirliği için ortak bir konferans toplanması çalışmaları yapıldığında, Lenin Ocak ayı ortasında yazdığı bir yazıda «İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalistler için «bizim Menşeviklere karşı tutumumuz, Gürcistan meselesi vb. gibi ihtilaf çıkartan sorunları» gündeme getirecek olurlarsa, Komintern Yürütme delegasyonunun bunu İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonal liderlerinin Basel Manifestosu'na ihanetleri (dönelikleri) olarak kabul edeceğini söylüyordu. (V. I. Lenin, Bütün Eserleri, C. 42, sf. 393). Nitekim, İkinci Enternasyonal'in bir dünya konferansı toplanması için İki Buçukuncu Enternasyonal tarafından yapılan çağrıya verdiği cevapta şart koştuğu hususlardan birisi de Gürcistan'ın kendi kaderini tayin hakkının (yani orada Menşevik hükümetinin yeniden kurulmasının) Komintern tarafından garanti edilmesini istiyordu. (Leinizm and the World Revolutionary Working Classa Movement, Moskova 1971 sf. 196) Görüldüğü gibi emperyalist burjuvazi uluslararası diplomasi sorununda Gürcistan meselesini her fırsatta piyasaya sürdüğü gibi, sözde işçi sınıfından geçinen Kapitalist ülkelerin sosyal demokratları da, işçilerin eylem birliği konusunda konferans toplama çabalarını dahi aynı emperyalist gerekçelerle baltalamaktaydılar.

İç savaş bittikten sonra, Gürcistan'ın menşevik yönetimi, 1921'in başlangıcında, dünyanın tek sosyalist ülkesi için bir tehlike durumundaydı.

1921 Şubatında Gürcistan'ın başkenti Tiflis'de meydana gelen bir komünist (Bolşevik) ayaklanma üzerine, İkinci Kızıldordu Birlikleri Gürcistan'a girerek, devrimci ayaklanmayı desteklemeye gittiler.

Bu kararın alınması, kendisi köken olarak bir Gürcü olan ve RKP(B) Politbüro üyesi, Milliyetler Komiseri, İşçi Köylü Teftiş Komiseri Stalin'in çabaları, Lenin'in ve politbüro'nun oybirliği ile gerçekleşmişti. Böylelikle, Kızıldordu'dan destek gören Tiflis'deki komünist ayaklanma başarıya ulaştı, Menşevik hükümet devrilerek, yerine Bolşevik bir iktidar kuruldu.

Gürcistan'a müdahale eden Kızıldordu Birlikleri'nin siyasi komiseri olan Sergo Orjonikidze hareket sırasında menşevik liderlere, Menşeviklere sert bir tutum takınmıştı.

Gürcistan'a yapılan bu müdahaleyi, —yukarıda da belirttiğimiz gibi— emperyalistler feryatlarla karşılarken, Gürcü milliyetçiliği de buna bir gerici propaganda meselesi yapmaya kalkışmıştı.

Ne var ki, daha sonra Milliyetler Komiserliği ile Gürcistan'ın yeni bolşevik yönetimi arasında ihtilaf çıktı. Stalin Gürcistan'ın Transkafkasya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri içinde yer almasını istiyor, Gürcü liderler ise buna karşı çıkıyorlar, bunun yerine bir Tüm Rusya Federasyonunu'nun kurulmasını ve Gürcistan'ın buna katılmasını istiyorlar, ayrıca Orjonikidze'nin menşeviklere karşı çok kötü davranmış olmasından şikayet ediyorlardı.

Lenin ve parti politbürosu ise, Gürcistan'ın böyle bir Kafkas Federasyonu birliği konusunda, oybirliğiyle ortak görüşlere sahiptiler.

1921 ortalarında Stalin meselenin halli için Gürcistan'a gitti, orada yaptığı temaslarda, yeni yönetimi «yerel milliyetçilik» olarak nitelerek bu yerel şövenlik karşısında şaşkınlığını belirtti, bu yerel milliyetçiliğe karşı amansızca mücadele edeceğini, ve milliyetçiliğin son kalıntılarını da temizlemek gerektiğini belirtti. Stalin «mahalli milliyetçiler» olarak niteledikleri kimselerin Partiden ihraç edilmelerinin şart olduğunu belirtti. Ayrıca, siyasi komisere (Orjonokidze'ye) talimat vererek bu tasfiyeyi gerçekleştirmesini istedi. Gürcistan'ın yeni yöneticileri de Stalin'i «Büyük-Rus şövenizmi» ile suçladılar.

Gürcü liderlerinin direnmesi üzerine, Lenin onları uyararak sert bir dille eleştirdi. Buna karşılık, onlar da kendi görüşlerini ayrıntılı olarak dile getiren bir raporu Lenin'e gönderdiler. Meselenin bu aşamasında, Lenin siyasi polis şefi Dzerjinski'nin bu konuda verdiği raporu inceledi, ayrıca kendi özel sekreterlerine bu konuda bir rapor hazırlaması için talimat verdi.

Bu konuda Lenin'in yazmış olduğu mektuplar daha sonra «Özerkleştirme Üzerine Notlar» başlığı altında yayınlanmıştır. Bu notların bir bölümünü, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri kitabından aynen aktarıyoruz. (sf. 380-386) Aynı metinlerin başka bir çevirisi, Sol Yayınlarının Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı başlığıyla yaptığı derlemede de yer almaktadır.)

Milliyetler Sorunu Ya da «Özerkleştirme»

«Ünlü özerkleştirme (*) sorununda yeterince gayret ve kararlılıkla araya girmedğim için Rusya'nın işçilerine karşı görevimi yerine getirmedim sanıyorum. Anlaşılan bu özerkleştirmeye resmi dilde Sovyet sosyalist cumhuriyetlerinin birliği adı veriliyor.

Bu sorun geçen yaz ortaya çıktığı zaman hastaydım; derken, sonbaharda, iyileşeceğime ve Ekim ve Aralık genel toplantılarının bana bu konuda bir müdahale fırsatı vereceğine gerektiğinden fazla güvendim. Gelgelelim ne Ekim toplantısına (sorun bu toplantıda görüşüldü), ne de Aralık toplantısına katılabildim. Böylelikle sorunla hemen hemen hiç ilgilenemedim.

Yalnız Kafkasya'dan gelen yoldaş Derzinski ile görüşmeye vakit bulabildim. O bana bu sorunun Gürcistan'da ne durum gösterdiğini anlattı. Yoldaş Zinoviyeve ile de birkaç kelime konuşup endişelerimi dile getirebildim. Yoldaş Derzinski M.K. tarafından Gürcistan olayını «tahkik» için gönderilen komisyonun başkanıydı. Onun anlattıklarından da büyük endişe duydum. Eğer işler, Derzinski'nin bana bildirdiği gibi Orconikidze'nin maddi zora dahi başvurmasına sebep olacak kadar çığırından çıkıyorsa nasıl bir belaya çattığımızı varın siz düşünün. Belli ki bu «özerkleştirme» denilen şey temelden yanlıştı, ve zamanı yanlış seçilmişti.

Deniyor ki, birleşik bir kadroya ihtiyaç vardı. Peki bu güven nereden geldi? Günlüğümün bundan önceki bölümlerinden birinde işaret ettiğim üzere çarlıktan devralıp azbuçuk şura ya-

(*) Sovyet cumhuriyetlerinin özerk birimler olarak R.S.F.S.C.'ne katılma yoluyla birleşmeleri önerisi. Bu fikir, R.S.F.S.C. ile Ukrayna, Beyaz Rusya ve Transkafkas Federasyonu arasında ilişkiler üzerine Stalin tarafından hazırlanan ve Merkez Komitesinin genel toplantısına öneriler getirmek üzere atanan M.K. Komisyonunca Eylül 1922'de kabul edilen karar taslağına esas alınmıştı. Lenin, Siyasi Büro üyelerine yolladığı bir mektupta (27 Eylül, 1922) bu karar taslağını şiddetle eleştirdi. Onun yerine çok farklı bir öneri getirdi: R.S.F.S.C. de dahil olmak üzere bütün Sovyet cum-

huriyetlerinin bir Sovyet Cumhuriyetleri birliği içerisinde gönüllü olarak birleşmeleri. Her üye bu birlik içinde tam eşitliğe sahip olacaktı. Lenin şöyle diyordu: «Biz Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti ve diğerleriyle eşit olduğumuzu kabul ediyoruz, ve onlarla birlikte yeni birliğe, yeni federasyona katılacağız...» Merkez Komitesi karar taslağını Lenin'in önerisine uygun biçimde yeniden kaleme aldı, ve yeni taslak Ekim 1922'de M.K.'nin bir genel toplantısında onaylandı. Bu karar 30 Aralık 1922'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin ilanı hazırlıklarında esas olarak alındı.

ğıyla kutsadığımız o aynı Rus kadrodan gelmedi mi?

Hiç şüphe yok ki bu tedbir, eldeki kadronun kendi kadromuz olduğuna kalıbımızı basabileceğimiz güne kadar ertelenmeliydi. Oysa şimdi, elimizi vicdanımıza koyup bunun tam tersini kabul etmemiz gerekiyor. Bizim dediğimiz kadro, aslında bize hepten yabancı bir burjuva - çaracı türüsü; başka ülkelerden yardım almaksızın geçen beş yıl içerisinde zamanımızın büyük kısmını askeri hareket ve kıtlıkla savaş aldığı için onu başımızdan atmak mümkün olmadı.

Pek tabii, kendimizi haklı çıkarmak için kullandığımız «birlikten ayrılma özgürlüğü» bu koşullarda kağıt üstünde kalacak, Rus olmayanları o gerçek Rus'un, tipik Rus bürokrati örneğinde olduğu gibi aslında namussuzun ve zorbanın biri olan Büyük - Rus şoveninin saldırısına karşı koruyamayacaktır. Hiç şüphe yok ki, mek parmak şûra işçileri ve şûralaştırılmış işçiler yüzdesi, süte düşmüş sinek gibi, o bağnaz Büyük - Rus güruhunun dalgası önünde tutunamayıp boğulup gidecek.

Bu tedbire savunma babında deniyor ki: ayrı merciler olarak doğrudan doğruya milli psikoloji ve milli eğitimle uğraşan halk komserlikleri kurulmuştur. Ama burada akla şu soru geliyor: Bu halk komserlikleri gerçekten bağımsız kılınabilir mi? İkincisi: Rus olmayanları katışıksız Rus külhanbeyine karşı koruyacak gerçek tedbirleri almakta yeterince dikkatli davrandık mı? Böyle tedbirler aldığımızı sanmıyorum. Oysa alabilirdik, ve almalıydık.

Bana kalırsa Stalin'in aceleciliği ve kendini salt yönetime kaptırıp gitmesi, ünlü «milliyetçi-sosyalizm»e duyduğu garazla birleşince, olan oldu. Siyasette kin (garaz), genellikle, en âdi rolü oynar.

Korkarım o «milliyetçi-sosyalistler»in işlediği «suç»u incelemek için Kafkasya'ya giden Derzinski yoldaş da halis Rus kafasıyla kendini göstermiştir (başka milletlerden olup da sonradan Ruslaşan kimselerin bu Rus zihniyetini benimsemekte aşırı gittikleri bilinen birşeydir), ve komisyonunun tarafsızlık anlayışı Orconikidze'nin «tartaklama»larından belli olmuştur. Bana kalırsa hiçbir tahrik, hatta hakaret bu gibi Ruskari tartaklamaları haklı gösteremez; Derzinski yoldaş bu olayı hafife alır bir tutumu benimsemekle bağışlanmaz bir suç işlemiştir.

Orconikidze, Kafkasya'da yaşayan herkesin gözünde en yetkili kişiydi. Onun ve Derzinski'nin değindikleri asabiyeti göstermeye Orconikidze'nin hiç hakkı yoktu. Tam tersi, Orconikidze alelaide bir yurttaştan beklenmeyecek, hele «siyasi» suç is-

nadı altında bir kimseden hiç beklenmeyecek bir soğukkanlılıkla hareket etmeliydi. Doğrusunu söylemek gerekirse, o milliyetçi - sosyalistler siyasi bir suç işledikleri ileri sürülen kimse-lerdi, ve o suçlamadan ancak bu anlam çıkabilirdi.

Burada önemli bir ilke meselesiyle karşı karşıyayız: enter-nasyonalcilikten ne anlıyoruz?

Lenin

30 Aralık 1922

M. V.'ye yazdırılmıştır.

Notların devamı

31 Aralık 1922

Milliyetçilik sorununun genel olarak, soyutta konulmasının hiç bir yararı olmadığını milli mesele üzerindeki yazılarımda daha önce de belirtmiştim. Hakim bir milletin milliyetçiliği ile ezilen bir milletin milliyetçiliği, büyük bir milletin milliyetçiliği ile küçük bir milletin milliyetçiliği arasında mutlak bir ayırım yapmak gerekir.

Bu ikinci tür milliyetçilik konusunda bizim, bir büyük mil-letin fertlerinin tarihi pratikte öteden beri yapmadığımız zorba-lık kalmamıştır. Üstelik biz hiç farkında olmadan zorbalık ya-par, ona buna hakaret ederiz. Rus olmayanlara nasıl davranıl-dığına dair Volga anılarım; Polonyalılara nasıl durmadan Pol-yaçisk denildiğini, Tatara nasıl prens adı takıldığını, Ukrayna-lılarla nasıl hep Hokollar, ve Gürcüler ve diğer Kafkasyalılara Kapkasiler denildiğini belirtmek yeter.

İşte bunun içindir ki, hakim ya da, denildiği gibi, «büyük» milletlerin (yalnız zorbalıkta büyük, yalnız kabadayılar olarak büyüktürler oysa) enternasyonalciliği, milletlerin eşitliğini bi-çimde gözetmek olmamalı sadece, hatta hakim milletin, büyük milletin eşitsizliği olmalıdır. Böylece pratikte var olan eşitsizli-ğe karşı bir denge sağlanmış olacaktır. Kim bunu anlamıyorsa, milli mesele karşısında gerçek proleter tutumunu kavramamış demektir; hayat görüşü hâlâ esasta küçük burjuvadır, ve bu nedenle mutlaka burjuva hayat görüşüne kayacaktır.

Proleter için önemli olan ne? Proleter için, Rus olmayanla-rın proleter sınıf mücadelesine mümkün olduğu kadar büyük bir güven beslediklerinden emin olmak yalnız önemli değil, mutla-ka gereklidir. Bunu sağlamak için ne yapmalı? Yalnız biçimsel eşitlik yetmez. Şu ya da bu yoldan, kişisel tutumla ya da ta-vizlerle, Rus olmayanlara «hakim» milletin hükümetinden geç-mişte gördükleri güvensizliğe, şüpheyeye ve hakaretlere karşılık

bir şeyler verilmelidir.

Bu noktayı Bolşeviklere, komünistlere daha da ayrıntılarıyla anlatmanın gereksiz olduğu kanısındayım. Öyle sanıyorum ki bu olayda, Gürcü milletini ilgilendirdiği kadarıyla, tipik bir durumla karşı karşıyayız: gerçekten proleter bir tutum büyük bir ihtiyatı, saygıyı ve uzlaşmaya yatkınlığı bizim için zorunlu kılmaktadır. Sorunun bu veçhesini gözden irak tutan, ya da (kendisi gerçek ve su katılmadık bir «milliyetçi - sosyalist», hatta adı bir Büyük - Rus külhanbeyi olduğu halde) her önüne gelene «milliyetçi - sosyalizm» suçlamaları yönelten Gürcü, aslında proleter sınıf dayanışmasının çıkarlarına aykırı hareket etmektedir. Çünkü milli haksızlık kadar proleter sınıf dayanışmasının gelişmesini ve güçlenmesini geciktiren hiç birşey yoktur; bir milletin «gocunan» fertleri herşeyden çok eşitlik konusunda, ve sırf ihmalden ötürü ya da latife olsun diye dahi olsa bu eşitliğin çiğnenmesi, kendi proleter yoldaşlarınca çiğnenmesi konusunda hassastırlar. İşte bunun içindir ki, milli azınlıklara taviz verme ve hoşgörüle davranma hususunda yetersiz kalmaktansa aşırı gitmek daha iyidir. Bunun içindir ki bu olayda proleter dayanışmasının, dolayısıyla proleter sınıf mücadelesinin temel çıkarı, milli mesele karşısında asla biçimsel bir tutuma bağlanmamamızı, her zaman ezilen (ya da küçük) millet proleterinin hakim (ya da büyük) millete karşı özgül tutumunu göz önünde bulundurmamızı gerektirir.

30 Aralık 1922

M. V.'ye yazdırılmıştır.

Notların devamı.

31 Aralık 1922

Hali hazır durumda ne gibi pratik tedbirler alınmalıdır.

Birincisi, sosyalist cumhuriyetlerin birliğini sürdürmeli ve güçlendirmeliyiz. Bu kesindir. Bu tedbir bizim için olduğu kadar, dünya burjuvazisine karşı mücadelesinde ve burjuva entrikalarına karşı kendini savunmasında dünya komünist proletaryası için de şarttır.

İkincisi, sosyalist cumhuriyetlerin birliği, diplomatik kadrosu için korunmalıdır. Geçerken belirtelim: bu kadro bizim devlet kadromuzun istisnai bir parçasıdır. Eski çarlık kadrosundan sözü geçer tek bir kişinin buraya girmesine müsaade etmedik. Yetki sahibi kesimlerin hepsi komünistlerden kuruludur. Bunun içindir ki, diğer Halk komiserliklerinde göz yummak zorunda kal-

diğımız çarlıktan devir burjuva ve küçükburjuva unsurlardan arınmış güvenilir bir komünist kadro olarak (hiç çekinmeden söyleyebiliriz) ün salmıştır.

Üçüncüsü. Yoldaş Orconikidze başkalarına ibret olacak bir cezaya çarptırılmalı(bunu üzülererek söylüyorum; çünkü dostumdur, dışarıda birlikte çalışmışızdır), Derzinski'nin komisyonunca toplanan bütün malzemenin incelenmesi tamamlanmalı ya da yeni baştan ele alınarak ihtiva ettiğine şüphe olmayan koca bir yığın haksızlık ve ön yargılı hüküm düzeltilmelidir. Halis Büyük - Rus milliyetçi kokan bütün bu kampanyanın siyasi yönünden muhakkak ki Stalin ve Derzinski sorumlu tutulmalıdır.

Dördüncüsü. Birliğimizin Rus olmayan cumhuriyetlerinde milli dilin kullanılması konusunda son derece sert kurallar konulmalı ve bu kurallar özel bir dikkatle denetilmelidir. Şüphesiz, elimizdeki kadro belli olduğuna göre, demir yollarında birlik, mali hizmetlerde birlik falan gibi bahanelerle bir alay tam Ruskari yolsuzluk görülecektir. Bu yolsuzluklarla mücadele etmek için, bu mücadeleyi üzerlerine alanların olağanüstü bir dürüstlikle davranmaları gereği bir yana, olağanüstü bir ustalık gerekir. Ayrıntılı kanunlara ihtiyaç olacaktır; onu da ancak söz konusu cumhuriyette yaşayanlar başarıyla hazırlayabilirler. Ondan sonra bu çalışmalar sonucunda önümüzdeki Sovyetler Kongresinde geriye bir adım atmayacağımızdan, yani Sovyet sosyalist cumhuriyetler birliğini yalnız askeri ve diplomatik alanlarda muhafaza edip bütün diğer alanlarda her bir Halk Komiserliğine yeniden tam bağımsızlık vermiyeceğimizden şimdiden emin olamayız.

Şu nokta akılda tutulmalıdır: Halk komiserliklerinin ademi merkezileştirilmesi ve Moskova ve diğer merkezler açısından komiserliklerin çalışmalarında iş birliği eksikliğinden doğan boşluk, yeterli basiret ve tarafsızlıkla yürütüldüğü takdirde partinin yetkisiyle yeterince doldurulabilir. Milli kadrolarla Rus kadrosu arasında birlik olmamasından devletimize gelebilecek zarar, yalnız bize değil, bütün Enternasyonale ve yakın gelecekte bizim ardımızdan tarih sahnesine çıkmaları mukadder olan yüz milyonlarca Asya halkına gelecek zarar yanında hiçtir. Tam Doğu kendini göstermek üzereyken, tam uyanırken, bizim kendi Rus olmayan azınlıklarımıza karşı giriştiğimiz en ufak bir kabalık ya da haksızlık nedeniyle de olsa doğunun halkları gözünde itibarımızı yıpratmamız, bağışlanamayacak bir oportünizm olur. Kapitalist dünyayı savunan batının emperyalistlerine karşı tek safta toplanmak ihtiyacı tabiidir. Orası muhakkak; bunu ka-

yıtsız şartsız onayladığımı benim söylememe gerek yok. Ama biz kendimiz, ezilen milliyetlere karşı önemsiz konularda da olsa emperyalistçe tutumlara kayarak olanca dürüst içtenliğimize, emperyalizme karşı mücadeleyi savunmada olanca dürüstlüğümüze gölge düşürürsek, o apayrı birşeydir. Ne ki dünya tarihinin yarını, uyanmakta olan emperyalist tahakkümü altında halkların nihayet harekete geçmeleriyle kurtuluşları uğrun-da kesin, uzun, ve çetin mücadelenin başladığı gün olacaktır.

Lenin»

31 Aralık 1922

N. V.'ye yazdırılmıştır

(Cilt. 36, s: 605-11)

Böylece 1922 30 Aralık'ında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurularak, ulusal sorun Sovyetler Birliği'nde Lenin önderliğinde en yetkin çözüme kavuşmuş oldu.

Gürcistan meselesini emperyalistlerin ve birtakım küçük burjuva milliyetçilerinin kötüye kullanmaları ve kafa karıştırmaları konusunda, yukarıda verdiğimiz özet bilgiler ve Lenin'den aktardığımız notlar, sanırız ki meseleyi —bu yazımızın sınırları içinde— yeterince açıklığa kavuşturmuştur. Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı konusunda, Leninizmin getirdiği ilkeler altında, Gürcistan sorunu devrimci bir çözüme kavuşturulmuştur. Tıpkı, şu anda Sovyetler Birliği'ne dahil olan yüzü aşkın ulusal grubun sosyal ve ulusal sorunlarının kavuştuğu gibi...

ULUSAL MESELEDE İŞÇİ SINIFI EĞİTİMİNİN PAROLASI

İşçi sınıfı bilimi, ulusal sorun konusunda her şeyden önce ezen ve ezilen ülke işçileri başta olmak üzere emekçileri, enternasyonalist bir ruhla eğitmeyi esas görev sayar.

Bu konuda, işçi sınıfının ünlü parolası şudur: **Ezen ülke Marksisti, ezilen ulusun ayrılma özgürlüğünü savunurken, ezilen ulusun marksisti ise birliği savunur.**

Ulusal sorunda çok iyi bilinen bu parolayı, Lenin'in değişik makalelerinde söylediği şu sözlerle hatırlayalım:

«Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitiminde vurgu, mut-laka ezilen ülkelerin ayrılma ve bu uğurda mücadele özgürlüklerini savunmak üzerine yapılmalıdır. Bu olmadan hiçbir enternasyonalizmden söz edilemez. Böyle bir propagandayı yapmayan ezen ulus Sosyal Demokratını bir alçak ve emperyalist olarak nitelenecek hakkımız ve görevimizdir.

İşçilere ulusal ayrılıklar (farklar) konusunda 'kayıtsız' kalmalarını öğretmek görevimizdir. Bu konuda hiçbir kuşkuya yer yoktur. Ama bu

ihhakçıların kayıtsızlığı olmamalıdır. Ezen bir ulusun üyesi küçük ulusların **kendi** devletine mi, yoksa bir **komşu devlete mi** bağlı olduğu hususu karşısında 'kayıtsız' kalabilmelidir. Böyle bir 'kayıtsızlık' yoksa, o bir Sosyal Demokrat **değildir**. Enternasyonalist bir Sosyal Demokrat olabilmek için, yalnızca kendi ulusunu **düşünmemek**, bütün ulusların çıkarlarını, onların özgürlüğünü ve eşitliğini kendi ulusununkinin üstünde tutabilmek gerekir. «Teoride» herkes bunu kabul ediyor. İşte kötülüğün kökü buradadır.

Buna karşılık, küçük bir ulusun Sosyal Demokratı, kendi ajitasyonunda, bizim «gönüllü **birlik**» şeklindeki genel formülümüzün **ikinci** kelimesi üzerine vurgu yapmalıdır. O, bir enternasyonalist olarak görevlerini ihmal etmeksizin, **hem** kendi ulusunun siyasi bağımsızlığından yana olabilir, **hem** de x,y,z, vb. gibi bir komşu devletle birliği savunabilir. Ama o, her durumda küçük ulus darkafalılığına **karşı**, kendi içine kapanmaya ve tecrit olmaya karşı mücadele etmek bütünü ve geneli gözönünde tutmak, özeli genel çıkara bağımlı kılmak zorundadır.

Sorunu bütünüyle incelememiş olanlar, ezen ulusların Sosyal Demokratları «ayrılma özgürlüğü» üzerinde vurgu yaparlarken, ezilen ulus Sosyal Demokratlarının «**birleşme** özgürlüğü» üzerinde durmalarında «çeşitli bir yan» olduğunu sanırlar. Ama biraz düşünmek bile, enternasyonalizme ve **bugünkü mevcut** durumdan yola çıkarak ulusların birbiriyle kaynaşmalarına giden **başka bir yol** olmadığını göstermeğe yeter.» (C. 22, sf. 345-46)

Lenin aynı makalesinde Polonya sorunu hakkında, ezen ulusun Marksistlerinin ayrılma özgürlüğünü, ezilen ulusun marksistlerinin ise birleşmeyi savunmaları gerektiğini belirtiyordu:

«Durum gerçekten çapraşık gözükmektedir. Fakat **tüm** iştirakçilerin enternasyonalist olarak kalabilecekleri bir çıkış yolu bulunmaktadır: Rus ve Alman Sosyal Demokratları Polonya için kayıtsız şartsız «**ayrılma** özgürlüğü» talep ederken, Polonyalı Sosyal Demokratlar ise mevcut çağda ve şimdiki dönemde, Polonya'nın bağımsızlığı sloganını öne sürmeden hem büyük hem de küçük ülkelerdeki proletarya mücadelesinin birliği için çalışırlar.» (C. 22. sf. 350)

Lenin, 1917 baharında yaptığı bir konuşmada gene Polonya konusunda şöyle diyordu:

«Yapılacak şey, Rusya'da ezilen ulusların ayrılma hakkını, Polonya'da da birleşme özgürlüğünü özellikle belirtmektir. Birleşme özgürlüğü ayrılma özgürlüğü anlamını da taşır. Biz Ruslar, ayrılma özgürlüğü üzerinde direnirken, Polonyalılar birleşme özgürlüğü üzerinde durmaktadırlar.» (UKTH, sf. 209)

Lenin, bu konuda getirdiği Tezler'inde de, ezen ulusun sosyalistlerinin ezilen ulusun ayrılma hakkını savunmaları gerektiğini belirttiğinden

sonra; ezilen ulusun sosyalistleri için şu görevi koyuyordu:

«Öte yandan, ezilen ulus sosyalistleri, ezilen ulusun işçileriyle ezen ulusun işçilerinin tam ve kayıtsız şartsız birliği, örgütsel birlik dahil olmak üzere özellikle savunurlar ve gerçekleştirirler. Bu olmadan burjuvazinin entrikalarının, ihanetlerinin ve hilelerinin her türlü karşıсында proletaryanın bağımsız politikasını ve diğer ülkelerinin proletaryasıyla olan sınıf dayanışmasını savunmak imkânsızdır. Ezilen ulusların burjuvazisi, işçileri aldatmak için sürekli olarak ulusal kurtuluş sloganlarına başvurur, ve iç politikada bu sloganları egemen ulusun burjuvazisi ile gerici antlaşmalar yapmak için kullanır (örneğin Ukraynalıları ve Yahudileri ezmek için gericilerle anlaşma yapan Avusturya'daki ve Rusya'daki Polonyalılar gibi), dış politikada ise rakip emperyalist devletlerden birisiyle, onların gerici planlarını gerçekleştirmek için uzlaşır (küçük balkan devletlerinin politikası vb.)» (C. 22, sf. 148)

Lenin aynı Tezlerinde, Avusturya, Balkanlar, Rusya gibi çok uluslu ülkelerde proletaryanın görevlerini gösterirken, işçilerin birliği konusunda şunları söylemekteydi:

«...Bu ülkelerde proletaryanın görevleri, hem kendi burjuva demokratik reformlarını tamamlamak, hem de diğer ülkelerdeki sosyalist devrimlere yardımcı olmak açısından ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmadan yerine getirilemez. Burada en güç ve en önemli sorun ezen ulusların işçilerinin sınıf mücadelesini, ezilen ulusların işçileriyle birleştirmektir.» (C. 22, sf. 151)

Şu halde, işçi sınıfı devrimcileri, ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunurlarken, işçi sınıfının bağımsız politikasına titizlikle sahip çıkarlar. Özellikle bu ilkenin, ezilen ulusun milliyetçiliğinin ve burjuvazisinin işine yaramaması için, işçileri (ezen ve ezilen ülke işçilerini) ve halkları proletaryanın enternasyonalist bilinciyle donatırlar. Ve yazımızın geçen bölümünde de belirttiğimiz gibi, «ulusal kültürel özerklik» vb. gibi ezen ve ezilen ülke reformistleri, milliyetçileri, çeşitli burjuva unsurları tarafından öne sürülen gerici tezi tanımazlar. (*)

(*) Lenin, liberallerin vb, ulusal sorun konusundaki tutumları için şunları söylemekteydi :

«Bütün siyasal sorunlarda olduğu gibi, diller sorununda da liberaller, bir elini (açıkça) demokrasiye uzatan ve öteki elini (arkalarında) gericilere ve polis ajanlarına uzatan ikiyüzlü bezirgânlar gibi davranmaktadırlar. Liberal gericilerden şu ya da bu ayrıcalığı koparmaya uğraşırken, biz ayrıcalıklara karşıyız diye bağırıyor.» (UKTH, sf. 18)

Lenin sadece ezen ulusun liberal milliyetçilerinin değil aynı zamanda çeşitli ezilen ulusların milliyetçilerinin de bu tutum içinde olduğunu belirtmek için sözlerine şöyle devam ediyor:

«Her türlü burjuva liberal milliyetçiliğinin niteliği işte böyledir: sadece Büyük-Rus milliyetçiliğinin değil (elbetteki ezici karakterinden ötürü ve

«Kim ulusların ve dillerin eşitliğini tanımıyor ve savunmuyorsa, kim her türlü ulusal baskı ya da eşitsizliğe karşı savaşıyorsa, o, marksist değildir. Bundan hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Ama şundan da hiç kimsenin kuşkusu olmaması gerekir ki, başka bir ulusun marksistini «ulusal özümleme» fikrine sahip çıkmakla suçlayan sözde marksist de, gerçekte basit **küçük burjuva milliyetçisinden başka birşey değildir.**» (a.g.e. sf. 26)

«Eğer Ukraynalı bir Marksist Rus kırıncılara karşı duyduğu **tamamen haklı ve doğal** bir kinin parçasının hafif bir düşmanlık duygusu biçiminde bile olsa, Rus işçilerinin proleter kültürünü ve hareketini kapsamına izin verirse, kendisi bu yüzden burjuva milliyetçiliğinin bataklığına kaymış olacaktır. Aynı şekilde eğer bir Rus marksisti Ukraynalıların tam hak eşitliği isteğini ya da onların bağımsız bir devlet kurma hakkını unutursa, sadece burjuva değil, ama aşırı gerici milliyetçiliğin bataklığına kaymış olur.» (a.g.e., sf. 31)

Lenin'den yaptığımız alıntılar ezen ve ezilen ülkelerin sosyalistlerinin ulusal meselede ajitasyonlarında hangi yolu izlemeleri gerektiğini ve işçi sınıfının birliğini gözetmeleri konusu yeterince açıktır.

SONUÇ

Ulusal sorunda, ezilen uluslar, sömürge ve bağımlı ülkeler konusunda işçi sınıfı biliminin en önemli belgelerinden birisi de Komintern İkinci Kongresi'ne Lenin'in hazırladığı «Uluslar ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslakları»dır. Türkçe çeviri olarak, daha önce, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı ve Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri başlıklı derlemelerde çevirisi yayınlanmış olan bu metni, KİTLE Gazetesi, 14.1.1975'de basmıştı.

Yazımızın özet ve sonuç bölümünde bu metni bir kez daha okumak, meseleyi derli toplu görmek bakımından yararlı olacaktır.

Pruşkeviçlerle bağlantısından ötürü en kötüsü budur), Polonya milliyetçiliğiyle, Yahudi, Ukraynalı, Gürcü ve bütün öteki milliyetçilikler için durum aynıdır. «Ulusal kültür» sloganı altında, Rusya'nın olduğu gibi Avusturya'nın da bütün uluslarının burjuvazisi, gerçekte işçilerin bölünmesi için, demokrasinin zayıf düşmesi için çaba göstermekte, halkın haklarını ve özgürlüklerini kısıtladıkları gericilerle, bezirgânlarla alış-verişlere girişmektedirler.

İşçi sınıfı demokrasisinin sloganı «ulusal kültür» değildir, demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürüdür: Burjuvazi bir sürü olumlu «ulusal» programlarla halkı aldatmayı deneyebilir. Bilinçli işçi ona şu yanıtı verecektir: ulusal sorunun tek bir çözümü vardır (sefahat çelişkiler ve sömürü dünyasında bu sorunun çözüme bağlanabildiği ölçüde) bu da tutarlı demokratizmdir.» (a.g.e., sf. 18-19)

«5 Haziran 1920

1) Genel olarak eşitlik, özel olarak milli eşitlik sorununun soyut ya da biçimsel bir konuluğu, tabiatı gereği, burjuva demokrasisi niteliği tağır. Ferdin genel olarak eşitliği kılıfı altında burjuva demokrasisi, mülk sahibinin ve proleterin, sömürle sömürülenin biçimsel ya da hukuki eşitliğini ilan eder, ve böylelikle ezilen sınıfları göz göre göre aldatır. Burjuva, bütün insanların mutlak surette eşit olduklarını ileri sürerek meta üretimindeki ilişkilerin bir yansıması olan eşitlik fikrini, sınıfların ortadan kaldırılmasına karşı kendi yürüttüğu mücadelede bir silaha dönüştürür. Eşitlik dileğinin gerçek anlamı, sınıfların ortadan kaldırılması dileği olmasındadır.

2) Burjuva demokrasisiyle savaşma, onun sahteliğini, iki yüzlülüğünü açığa vurma temel görevi ile uygun olarak, Komünist Partisi, burjuva boyunduruğunu kırma yolunda proletaryaya mücadelesinin baş savunucusu sıfatıyla siyasetini milli meselede de soyut ve biçimsel ilkelere değil, ilkin özgül tarihi durumun, ve en başta ekonomik koşulların kesin bir değerlendirmesine; ikincisi, ezilen sınıfların, sömürülen emekçi halkın çıkarlarıyla, hakim sınıfın çıkarını içeren genel milli çıkarlar kavramı arasında açık seçik bir ayrıma; üçüncüsü, dünya nüfusunun muazzam çoğunluğunun bir avuç en zengin ve ileri kapitalist ülke elinde sömürge ve finans esareti altına alınmış olduğu gerçeğini, finans - kapital ve emperyalizm çağının bu karakteristik özelliğini hasır altı eden burjuva demokratik yalanlar karşısında, ezilen, bağımlı ve uyruk milletlerle ezen, sömürren ve hakim milletler arasında yine aynı ölçüde açık ve seçik bir ayırım yapılmasına dayandırmalıdır.

3) Ünlü «Batı demokrasileri»nin Versailles Andlaşmasının, güçsüz milletlere karşı, Alman Junkerleriyle Kayzerin Brest-Litovsk Andlaşmasından da daha hunhar ve alçak bir şiddet hareketi olduğunu 1914 - 18 emperyalist savaşı bütün milletlere ve bütün dünyanın ezilen sınıflarına ayan beyan göstermiştir. Cemiyeti Akvam ve İtilafın savaş - sonrası siyasetinin tümü bu gerçeği daha da büyük bir açıklık ve kesinlikle göstermektedir. Bunlar her yerde gerek ileri ülkelerin proletaryasının, gerekse sömürge ve bağımlı ülkelerin emekçi halklarının devrimci mücadelesini kızıştırmakta, milletlerin kapitalist düzende barış içinde ve eşit olarak bir arada yaşıyabileceğine dair küçük burjuva hayallerinin çöküşünü hızlandırmaktadır.

4) Bu temel önermelerden çıkan sonuç şudur: Komünist Enternasyonalin milletler ve sömürgeler sorununda bütün siya-

seti, herşeyden önce toprak sahipleriyle kapitalistleri alaşağı etmek için ortak mücadelede bütün milletlerin ve ülkelerin proleterleri ve emekçi yığınları arasında daha sıkı bir birliğe dayanmalıdır. Ancak bu birlik, kapitalizme karşı zaferi sağlama bağlar, bu birlik olmaksızın millî baskının ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması imkansızdır.

5) Dünyanın siyasi durumu şu anda proletarya diktatörlüğünü gündeme koymuştur. Dünyada siyasî gelişmeler zorunlu olarak tek bir odak noktasında toplanmaktadır: dünya burjuvazisinin Sovyet Rus Cumhuriyetine karşı mücadelesi. Bu mücadelede bir yandan bütün ülkelerin ileri işçilerinin şûra hareketleri, öbür yandan tek kurtuluşlarının şûra sisteminin dünya emperyalizmine karşı zafer kazanmasına bağlı olduğunu acı tecrübeler sonucunda öğrenen sömürgelerdeki ve ezilen milliyetler arasındaki bütün millî kurtuluş hareketleri, zorunlu olarak Sovyet Rus Cumhuriyeti çevresinde toplanmaktadır.

6) Dolayısıyla, şimdiki halde çeşitli milletlerin çalışan halkları arasında daha sıkı bir birlik ihtiyacını yalnızca tanımakla ya da yalnızca ilan etmekle yetinmeyiz. Bütün millî ve sömürge kurtuluş hareketlerinin Sovyet Rusya ile en sıkı ittifakını gerçekleştirecek bir siyaset izlenmelidir. Bu ittifakın biçimi her ülkenin proletaryası içinde komünist hareketin gelişme ölçüsü, ya da geri kalmış ülkelerde ve geri kalmış milliyetler arasında burjuva demokratik kurtuluş hareketinin gelişme ölçüsü tarafından belirlenmelidir.

7) Federasyon, ayrı ayrı milletlerin emekçi halkının tam birliğine doğru bir geçiş biçimidir. Federasyonun mümkün olabileceğini, pratikte, hem R.S.F.S.C. ile diğer sovyet cumhuriyetleri (geçmişte Macar, Fin ve Letonya; günümüzde Azerbaycan ve Ukrayna) arasındaki ilişkiler, hem de R.S.F.S.C. içinde eskiden kendi devletlerine de, özerkliğe de sahip olmayan milliyetlerle (mesela, R.S.F.S.C.'de 1919 ve 1920'de kurulan Başkır ve Tatar özerk cumhuriyetleri) ilişkiler ispat etmiştir.

8) Bu konuda, şûra sistemi ve şûra hareketi esası üzerinde ortaya çıkmakta olan bu yeni federasyonları daha da geliştirmek, inceleyip tecrübe ile sınamak Komünist Enternasyonalin görevidir. Federasyonun tam birliğe doğru bir geçiş biçimi olduğunu kabul ederken, durmadan daha sıkı federal birlik için çaba harcamak gerekir. Bunda akılda tutulacak hususlar şunlardır: bir, bütün dünyanın —askeri açıdan kıyas kabul etmeyecek ölçüde daha güçlü— emperyalist devletleri tarafından kuşatılmış olan şûra cumhuriyetleri en sıkı bir ittifak olmaksızın

zın mümkünü yok ayakta kalamazlar; iki, şûra cumhuriyetleri arasında sıkı bir ekonomik ittifak gereklidir, yoksa emperyalizmin dağıttığı üretim güçleri yenilenemez ve emekçi halkın refahı sağlanamaz; üç, bütün milletlerin proletaryası tarafından yekpare bir bütün olarak ve ortak bir plan gözetilerek düzenlenen tek bir dünya ekonomisi yaratılmasına doğru bir eğilim vardır. Bu eğilim daha şimdiden kapitalist düzende kendini belli etmiştir; sosyalist düzende daha da geliştirilip tamamlanması kaçınılmazdır.

9) Komünist Enternasyonalin devlet içindeki ilişkiler alanında milli siyaseti, burjuva demokratların —gerek öyle olduklarını açıkça itiraf edenlerin, gerekse kendilerine sosyalist diyenlerin (ikinci Enternasyonal sosyalistleri)— yaptıkları gibi milletlerin eşitliğini üstün körü, biçimsel ve salt bildirim niteliğinde, hiç bir gerçek taahhüde girmeksizin tanımakla sınırlanır.

Komünist partileri —parlamento içinde olsun, dışında olsun— yürüttükleri bütün propoganda ve ajitasyonda, durmadan, «demokratik» anayasalarına rağmen bütün kapitalist ülkelerde milletlerin eşitliğine ve milli azınlık haklarına tasallut edilmekte olduğunu gözler önüne sermelidirler. Ayrıca, hem ancak şûra sisteminin önce proleterleri, sonra da bütün çalışan nüfusu burjuvaziye karşı mücadelede birleştirerek milletlerin gerçek eşitliğini sağlayabileceğini, hem de, ikincisi, bağımlı ve hakları ellerinden alınmış milletlerle (mesela İrlanda, Amerikan zencileri, vs) sömürgelerdeki devrimci hareketlere bütün komünist partilerinin doğrudan doğruya yardım etmeleri gerektiği durmadan anlatılmalıdır.

Özellikle önemli olan bu sonuncu şart yerine getirilmeksizin, gerek bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin baskı altında tutulmasına karşı mücadele, gerekse onların ayrılma haklarının tanınması, İkinci Enternasyonal partilerinde görüldüğü gibi sahte bir tabeleden ibaret kalır.

10) Enternasyonalciliğin lafta kabulü, sonra onun yerini bütün propoganda, ajitasyon ve pratik çalışmalarda küçük burjuva milliyetçiliğinin alması sade İkinci Enternasyonal partileri arasında değil, oradan çekilenler arasında da, hatta çoğu kez şimdi kendilerine komünist diyen partiler arasında da çok yaygındır. Proletarya diktatörlüğünü millî bir diktatörlükten (yani, tek bir ülkede var olan ve dünya siyasetini etkileme gücünden yoksun bir diktatörlükten) milletlerarası bir diktatörlüğe (yani, en azından birkaç ileri ülkeyi kapsayan ve genel olarak dünya

siyaseti üzerinde etkisini gösterebilen bir diktatörlüğe) dönüştürme görevi gittikçe daha büyük bir zorunluluk olarak belirdikçe, bu belaya karşı, kökleri çok derine giden küçük burjuva millî önyargılara karşı mücadele etme zorunluluğu da artar. Küçük burjuva milliyetçiliği, salt milletlerin eşitliğinin tanınmasını enternasyonalcilik ilan eder ve ordan bir adım ileri gitmez. Bu tanımın sadece lafta kalması bir yana, küçük burjuva milliyetçiliği millî bencil çıkara hiç dokunmaz; oysa proleter enternasyonalciliği önce her bir ülkedeki proleter mücadelesinin çıkarlarına bağımlı kılınmasını, sonra da burjuvaziye karşı zafer kazanmakta olan bir milletin milletlerarası sermayenin alaşağı edilmesi yolunda en büyük millî fedakârlıklara katlanmaya razı olmasını ve bu fedakârlıklara katlanmasını şart koşar.

Böylece, kapitalistleşme sürecini tamamlamış, gerçekten proletaryanın öncüsü olarak hareket eden işçi partileri olan ülkelerde enternasyonalcilik kavramı ve siyasetinin oportünistler ve küçük burjuva pasifistlerince saptırılmasına karşı mücadele başta gelen en önemli görevlerdendir.

11) Feodal ya da pederşahî ve pederşahî - köylü ilişkilerin hakim olduğu daha geri ülkelerde ve milletlerde şu hususları gözönünde tutmak özellikle önemlidir:

Bir, bütün Komünist partileri bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş hareketine yardımcı olmalıdırlar. En faal yardımcı yerine getirme görevi de, geri kalmış milletin bir sömürge olarak ya da mali bakımdan bağımlı olduğu ülkenin işçilerinin omuzlarındadır;

İki, geri kalmış ülkelerde papazlarla ve diğer sözü geçer gerici, orta çağ kalıntısı unsurlarla mücadele zorunluluğu;

Üç, Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini hanların, toprak ağalarının, mollaların vs. durumunu pekiştirme çabasıyla bağdaştırmaya uğraşan Pan-İslamizm ve benzeri akımlarla mücadele zorunluluğu;

Dört, geri kalmış ülkelerde toprak ağalarına, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin her türlü belirtilerine, kalıntılara karşı köylü hareketini özellikle desteklemek ve Batı Avrupa komünist proletaryası ile Doğunun, sömürgelerin ve genel olarak geri kalmış ülkelerin devrimci köylü hareketi arasında mümkün olduğu kadar sıkı bir ittifak kurma yoluyla köylü hareketine en devrimci bir nitelik kazandırmaya çalışmak. Kapitalizm öncesi ilişkilerin hakim olduğu ülkelerde şûra sisteminin temel ilkelerini uygulamak için —«emekçi halk şûraları» kurarak, vs - hiç bir gayreti esirgememek özellikle gereklidir.

Beş, geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarına komünist bir renk verme çabalarıyla kesin mücadele zorunluluğu. Komünist Enternasyonalî sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik millî hareketleri ancak şu şartla desteklemelidir: bu ülkelerde geleceğin gerçek proletaryaya partilerinin unsurları bir araya getirilip özel görevlerini, yani kendi milletleri içinde burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerini anlayacak yolda eğitilmeleri şartıyla. Komünist Enternasyonalî sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokrasisi ile geçici bir ittifaka girmeli, fakat onun içinde erimemelidir; ve bütün koşullarda, en ilkel çekirdek biçiminde dahi olsa proletaryaya hareketinin bağımsızlığını korumalıdır;

Altı, siyasî bakımdan bağımsız devletler görünüşü altında ekonomik, mali ve askeri bakımdan tamamen kendilerine bağımlı devletler kuran emperyalist devletlerin sistemli olarak uyguladıkları hileleri bütün ülkelerin, özellikle geri kalmış ülkelerin en geniş emekçi yığınlarına anlatıp açıklama zorunluluğu. Bugünkü milletlerarası koşullarda, bağımlı ve güçsüz milletler için şûra cumhuriyetleriyle birleşmekten başka kurtuluş yolu yoktur.

12) Sömürge ve güçsüz milletlerin yüzyıllardır emperyalist devletler atarafından baskı altında tutulmaları ezilen ülkelerin emekçi yığınlarında hakim milletlere karşı düşmanlık duygusu uyandırmakla kalmamış, bu milletlere karşı genel olarak, hatta proletaryalarına karşı dahi, güvensizlik yaratmıştır. Bu proletaryanın, «kendi» burjuvazilerinin sömürgeleri ezme ve mali bakımdan bağımlı ülkeleri soyup sovana çevirme «hakkı»nı savunduklarını gizlemek için «vatan savunması» sözünü bir sosyal - şoven kılıf olarak kullanan resmi önderlerinin çoğunluğunca 1914-19 arasında sosyalizme alçakçasına ihanet edilmiş olması, muhakkak ki, bu pek haklı güvensizlik duygusunu artıracaktı. Öte yandan, bir ülke ne kadar geri kalmışsa, küçük çapta tarım üretiminin, pederşahiliğin ve içine kapalılığın hakimiyeti orada o kadar güçlüdür; bu da, ister istemez, en köklü küçük burjuva önyargıların, yani, millî bencillik ve millî dar - kafalılığın gücünü, inadını artırır. Bu önyargıların silinmesi ister istemez çok zaman alır; çünkü bunlar, ancak emperyalizm ve kapitalizm ileri ülkelerde kayıplara karıştıktan sonra ve geri kalmış ülkelerin ekonomik hayatının bütün temelleri köklü bir değişikliğe uğradıktan sonra silinebilirler. Bu nedenle, hangi ülkeler ve milletler en uzun bir süre baskı altında tutulmuşlarsa, onların içindeki millî duygu kalıntılarına özel bir ihtiyat ve dikkatle eğil-

mek, bütün ülkelerin bilinçli politik komünist proletaryasının görevidir. Bu güvensizlik duygusunu ve bu önyargıları daha kısa bir zamanda altetmek amacıyla bazı tavizler vermek de aynı ölçüde gereklidir. Dünyanın bütün ülkelerinde ve milletlerin bir ihtiyat ve dikkatle eğilmek bütün ülkelerin bilinçli komünist proletaryasının görevidir. Bu güvensizlik duygusunu ve önyargıları daha kısa zamanda altetmek amacıyla bazı tavizler vermek de aynı ölçüde gereklidir. Dünyanın bütün ülkelerinde ve milletlerinde proletarya ve onun ardından emekçi halkın büyük çoğunluğu gönüllü olarak ittifak ve birlik için çaba sarfetmedikçe kapitalizme karşı tam zafer elde edilemez.» (V. I. Lenin, Bütün Eserleri, C. 31, sf. 144-51)

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı konusunda, geniş çapta Lenin'in metinlerini içeren teorik özetlememizi, sonuç olarak, Lenin'in şu önemli sözleriyle bitiriyoruz:

«...Ulusal antipatiler çarçabuk ortadan kalkmayacaktır: ezilen bir ulusun kendisini ezene karşı duyduğu nefret —pek haklı nefret— bir süre daha **devam edecektir**; bu düşmanlık ancak sosyalizmin zaferinden **sonra**, ve uluslar arasında tam demokratik ilişkilerin kurulmasından **sonra** yokolacaktır. Şayet sosyalizme bağlı kalırsak, daha şimdiden yığınları enternasyonalist bir ruhla eğitmeliyiz, bu ise ezen uluslarda, ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü savunmaksızın mümkün değildir» (V. I. Lenin, Bütün Eserleri, C. 22, sf. 352)

TÜSTAV

İLERİ DEMOKRASİ VE TÜRKİYE

- İleri Demokrasi Nedir?
- İDD Çizgisinin Sağlıksız Gelişimi
- UDD Çizgisinin Temel İdeolojik ve Politik Yanılgıları
(Yeni çıktı).

ilke
YAYINLARI

TÜSTAV

ilke 15 Lira

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV